ΕΡΕΥΝΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΤΕΧΝΗ

ΙΛΙΣΟΣ

Οἱ ὁμιλίες τοῦ
ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ
στὸν «Παρνασσό»

ΖΩΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΟΥ ΒΟΥΔΔΑ

ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

200 χρόνια ἀπὸ τὴν γέννησι
ΤΟΥ ΜΟΤΣΑΡΤ

Ὁ ποιητὴς Γ. ΑΘΑΝΑΣ

ΑΓΟΡΑΙΑΙ ΜΑΝΤΕΙΑΙ
ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΣΜΟΣ

Ὑπάρχει μετενσάρκωσις ;

Η ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΜΑΡΦΥ

Ποιήματα Παλαμᾶ, Οὐΐτμαν

Καὶ ἄλλα θέματα

ΕΤΟΣ 1ον ✶ ΑΘΗΝΑΙ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1956 ✶ ΤΕΥΧΟΣ 3ον

Ἔτος 1ον ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1956 Τεῦχος 3ον

ΙΛΙΣΟΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» εἶναι περιοδικὸν ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ. Συνεπῶς, τὰ δημοσιευόμενα ἄρθρα ἀπηχοῦν τὰς γνώμας τῶν συγγραφέων των ΜΟΝΟΝ. Αἱ ἀπόψεις τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἐκφράζονται εἰς τὰς ἑκάστοτε δημοσιευομένας ἐπισήμους ἀνακοινώσεις αὐτῆς

Συνδρομὴ ἔτους 1956 Δραχ. 30
Ἐξωτερικοῦ Δολλ. 2
Ταχ. Δ)σις: Κ. Μελισσαρόπουλος
Φιλοθέη — Ἀθῆναι

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧΜΑΙ 7.50

Τὸ 4ον τεῦχος θα κυκλοφορήση τὸν Δεκέμβριον

Συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 6 § 1 Α. Ν. 1092)38 Ἐκδότης διευθυντὴς συντάξεως καὶ τυπογραφεῖον Κωστῆς Ν. Μελισσαρόπουλος πλατεῖα Ἐθν. Τραπέζης 5 Φιλοθέη

ΙΛΙΣΟΣ

Ἔτος 1ον = ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1956 = Τεῦχος 3ον

ΔΗΜ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Η ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἀπαιτεῖ προσοχὴν καὶ ἐμπειρίαν περὶ τὸν ἐσωτερισμὸν

Ὅσοι ἠσχολήθησαν μὲ τὴν Πυθαγόρειον φιλοσοφίαν, εὑρέθησαν πρὸ τῆς δυσκολίας τῆς ἐλλείψεως συγχρόνων τοῦ Πυθαγόρου πηγῶν. Διότι, καθὼς εἶναι γνωστόν, οὔτε ὁ μέγας ἐκεῖνος Διδάσκαλος ἔγραψεν, οὔτε οἱ ἄμεσοι αὐτοῦ μαθηταί. Τὸ σύστημα, ἄλλως τε, ὡς σύστημα ἐσωτερικῆς γνώσεως, μετεδόθη προφορικῶς εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς τῆς Σχολῆς, διετυπώθη δὲ συμβολικῶς.

«Συνέβη σβεσθῆναι τὴν Πυθαγόρειον φιλοσοφίαν, πρῶτον μὲν διὰ τὸ αἰνιγματῶδες, ἔπειτα δὲ διὰ τὸ καὶ τὰ γεγραμμένα Δωρίδι γεγράφθαι», καθὼς μᾶς λέγει ὁ Πορφύριος. Οἱ ἀργότερον γράψαντες Πυθαγόρειοι, μετεχειρίσθησαν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὴν Δωρικήν, ἡ ὁποία δὲν ἦτο δι᾽ ὅλους εὔκολος.

Πρῶτος ὁ Φιλόλαος ἔγραψε περὶ τῆς Πυθαγορείου φιλοσοφίας. «Μέχρι δὲ Φιλολάου οὐκ ὦν τι γνῶναι Πυθαγόρειον δόγμα», λέγει Διογένης ὁ Λαέρτιος. Ὁ Φιλόλαος ὅμως, σύγχρονος τοῦ Πλάτωνος, ἔγραψε πέριξ τοῦ 435 π. Χ., μετὰ τὴν

πυρπόλησιν τοῦ Βουλευτηρίου τῶν Πυθαγορείων, ἤτοι 70 περίπου ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πυθαγόρου, ὅστις συνέβη περὶ τὸ 500 π. Χ.. Ὑπῆρξεν ὅμως ἐξωτερικὸς μαθητὴς τῆς Σχολῆς καί, ὡς ἐκ τούτου, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κατέχῃ ἀκριβῶς καὶ ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ τὸ σύστημα.

Οἱ μεταγενέστεροι ποὺ ἔγραψαν ἀπέχουν περισσότερον χρονικῶς τοῦ Πυθαγόρου, οἱ Νεοπυθαγόρειοι 500 περίπου ἔτη, οἱ δὲ Νεοπλατωνικοὶ 7 ἕως 8 αἰῶνας.

Αἱ πηγαί, ἑπομένως, χρήζουν μεγάλης καὶ προσεκτικῆς ἐπιλογῆς προκειμένου νὰ ξεχωρίσῃ κανεὶς τὸ γνήσιον Πυθαγόρειον ἀπὸ τὰς παρανοήσεις καὶ διαστροφάς.

Ἕτεραι πηγαὶ ἀξιόλογοι ἠμποροῦν νὰ θεωρηθοῦν τὰ γραφέντα ἀπὸ Ἕλληνας φιλοσόφους, οἱ ὁποῖοι ἤκμασαν ζῶντος τοῦ Πυθαγόρου, ὡς ὁ Παρμενίδης, ἢ ὑπῆρξαν ὀλίγον μεταγενέστεροι αὐτοῦ, ὡς ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ οἱ Ἀτομικοί, Λεύκιππος, καὶ Δημόκριτος, ποὺ ἀπὸ πολλοὺς δικαίως θεωροῦνται σφόδρα ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴν Πυθαγόρειον φιλοσοφίαν.

Ὁπωσδήποτε, ὁ διαχωρισμὸς τῶν γνησίων Πυθαγορείων ἰδεῶν ἀπὸ τὰς παρεισάκτους, τινὲς μόνον τῶν ὁποίων εἶναι ἐξώφθαλμοι λόγῳ τῆς παραδοξότητος καὶ τοῦ παιδαριώδους αὐτῶν, ἀποτελεῖ ἔργον κοπιῶδες καὶ χρῆζον μεγάλης προσοχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐμπειρίας.

Προσεκτική, ἐν τούτοις, ἔρευνα ἠμπορεῖ νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἐν γενικαῖς τοὐλάχιστον γραμμαῖς κατανόησιν τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῆς Πυθαγορείου Φιλοσοφίας, δι' ὡρισμένα θέματα, ὡς εἶναι τὰ κοσμογονικά, ἡ ψυχολογία, ἡ θεωρία τῆς μετασαρκώσεως, τῆς ἐξελίξεως, τοῦ ἀντιπεπονθότος, αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ καὶ ἄλλα τινά.

Διὰ τὰ κοσμογονικὰ ὁ Φιλόλαος εἰς ἀποσπάσματα διασωθέντα ἀπὸ τὸ βιβλίον του «Περὶ φύσιος» ἀναφέρει : «Φύσις δ' ἐν τῷ κόσμῳ ἁρμόχθη ἐξ ἀπείρων καὶ περαινόντων καὶ ὅλος κόσμος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα». Εἰς δὲ τὸ ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Τίμαιον τὸν Λοκρὸν ἔργον «Περὶ ψυχᾶς κόσμῳ καὶ φύσιος» παρατίθεται : «Δύο ὧν αἵδε ἀρχαὶ ἐστί, ὧν τὸ μὲν εἶδος λόγον ἔχει ἄρρενος τε καὶ πατρός, ἃ δι' ὅλα θήλεός τε καὶ ματέρος». Πρόκειται περὶ τῶν δύο κρσμογονικῶν καὶ κοσμικῶν οὐσιῶν τῆς Πυθαγορείου θεωρίας, τῶν συνήθως γνωστῶν ὑπὸ τοὺς ὅρους Μονὰς (περαίνοντα, εἶδος, ἄρρην, πατήρ, ἀμέριστος) καὶ Ἀόριστος Δυὰς (ἄπειρα, ὅλα, θῆλυ, μήτηρ, μεριστὴ) ἐξ ὧν συνίστανται αἱ ὑλικαὶ μορφαὶ τῆς Φύσεως. Περὶ τούτων καὶ ὁ Παρμενίδης ὁμοίως ἐξεφράζετο (τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν) καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς (φιλότης—νεῖκος καὶ ριζώματα) καὶ ὁ Δημόκριτος (τὸ κενὸν καὶ τὸ πλῆρες), ἀλλὰ καὶ οἱ περισσότεροι τῶν Ἑλλήνων Φιλοσόφων, χρησιμοποιοῦντες διαφόρους ἕκαστος ὅρους πρὸς καθορισμὸν τῶν δύο κοσμικῶν οὐσιῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ψυχήν, τὴν ἀτομικὴν ψυχήν, ἐθεώρουν

καὶ ταύτην μορφήν, πλὴν ὅμως μορφὴν ἁπλῆν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀΐδιον, συγκειμένην ἐκ τῶν δύο κοσμικῶν, ὡς ἀνωτέρω, οὐσιῶν, ἐξαχθεισῶν εἰς ἀνώτερον ἐξελικτικὸν ἐπίπεδον. «Τὰν δὲ τῷ κόσμῳ ψυχὰν κρᾶμα ἐκ τε τᾶς ἀμερίστῳ μορφᾶς καὶ τὰς μεριστᾶς οὐσίας, ὡς ἕν κρᾶμα ἐκ δύο τουτέων εἶμεν», μᾶς λέγει Τίμαιος ὁ Λοκρός.

Ὁ δὲ Νεοπλατωνικὸς Πρόκλος: «Πᾶσα ψυχὴ μέση τῶν ἀμερίστων ἐστὶ καὶ τῶν περὶ τὰ σώματα μεριστῶν».

Διὰ τὸ ζήτημα τῆς μετενσαρκώσεως ἡ Πυθαγόρειος Φιλοσοφία ὑπῆρξε σαφὴς ἐν συσχετισμῷ μὲ τὴν περὶ ἐξελίξεως θεωρίαν αὐτῆς. «Τὰ πάντα βαίνουν ἐκ τοῦ ἀτελεστέρου εἰς τὸ τελειότερον» ἦτο ὁ γενικὸς κανών, ποὺ εὑρίσκει ἄλλως τε πλήρη δικαίωσιν ἐκ τῆς ἀντικειμενικῆς παρατηρήσεως τῶν συγχρόνων ἐπιστημῶν.

Ἑπομένως καὶ ἡ ἀτομικὴ ψυχὴ τὸν αὐτὸν κανόνα ἀκολουθεῖ κατὰ τὴν ἀνελικτικὴν τροχιάν της εἰς τὰς μορφὰς τῆς Φύσεως μέχρι τῆς ἀπολυτρώσεως της ἀπὸ τὸ περιβάλλον, διὰ νὰ συνεχίσῃ ἐντεῦθεν ὑπέροχον ἄνευ τέρματος ἐξελικτικὴν πορείαν. Ἡ θεωρία τῆς μετενσαρκώσεως παρενοήθη ὑπὸ τῶν πλείστων, διεστράφη, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἐσφαλμένης θεωρίας τῆς ἐπαναφορᾶς, καὶ ἀρκετὴν παρέσχε εἴς τινας τροφήν, πρὸς ἐπίδειξιν ἀναρμόστου πνεύματος. Ἐν τούτοις οἱ ἀληθεῖς Πυθαγόρειοι ρητῶς ἔλεγον διὰ νὰ καταδείξουν τὸ ἀέναον τῆς ἐξελίξεως τῶν μορφῶν καὶ τοῦ πνεύματος τῆς Φύσεως: «Τὰ πάντα κατ' ἀριθμὸν γίγνονται.»

Ἐθίξαμεν ἔτσι καὶ ἕνα ἄλλο ζήτημα τόσον παρεξηγηθὲν καὶ παρερμηνευθέν: τὸ τῆς Πυθαγορείου ἀριθμολογίας, διὸ τὸ ὁποῖον πρέπει κάτι νὰ λεχθῇ. Ἐκ τῆς προσεκτικῆς μελέτης τοῦ θέματος προκύπτει σαφῶς ὅτι οἱ Πυθαγόρειοι δὲν ἰσχυρίσθησαν ὅτι τὰ πράγματα τῆς Φύσεως ἔχουν δημιουργηθῇ ἀπὸ τὰ ἀριθμητικὰ ψηφία. Ἡ ἀντίληψις αὕτη δὲν θὰ ἦτο ἀξία τῶν Πυθαγορείων, οἱ ὁποῖοι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ ἄλλα ζητήματα, εἶχον ἀναπτύξει ἀρτίαν φιλοσοφίαν, ἁπτομένην ὅλων τῶν τομέων τῆς ἐσωτερικῆς γνώσεως.

Τοὺς ἀριθμοὺς ἐθεώρουν οἱ Πυθαγόρειοι ὡς σύμβολα, ὡς εἰκόνας τῶν διαφόρων πραγμάτων τῆς Φύσεως, καὶ τῆς δυναμικῆς αὐτῶν καταστάσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ πνεύματος. «Ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ἐδόκουν θεωρεῖν ὁμοιώματα πολλὰ τοῖς οὖσι καὶ γιγνομένοις» ἤ «Μιμήσει τὰ ὄντα φασὶν εἶναι τῶν ἀριθμῶν», ὅπως μᾶς διέσωσεν ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὰ Μεταφυσικά, γράφων περὶ τῶν Πυθαγορείων.

Δὲν εἶχον οἱ ἀριθμοὶ κατὰ τὴν Πυθαγόρειον ἀριθμολογίαν ποσοτικὴν ἔννοιαν, ὡς ἐν τῇ θύραθεν ἀριθμητικῇ συμβαίνει, ἀλλὰ ἔννοιαν ποιοτικήν. Διὰ τῶν ἀριθμῶν ἐξέφραζον τὴν ποιοτικὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ὄντων, ἥτις εἶναι ποικίλη καὶ αὔξουσα

εἰς τὰ διάφορα τῆς Φύσεως ἐπίπεδα.

«Ἀριθμὸς ἐστι ἐκεῖνος, ὅστις τ' ἀποκρυμμένα γνωστὰ καθίστησι τῶν τε θείων πραγμάτων (τοῦ οὐρανοῦ) καὶ τῶν ἔργων τῶν ἀνθρώπων, τῆς μουσικῆς καὶ τῆς τέχνης, δεσπόζει καὶ οὐδὲν ἐπιτρέπει ψεῦδος», ὡς ἀναφέρει ὁ Στοβαῖος (Ἐκλογαὶ) μεταφέρων ἀπόσπασμα τοῦ Φιλολάου.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὡς προείπομεν, ἡ ἀνασύστασις τοῦ Πυθαγορείου φιλοσοφικοῦ συστήματος εἶναι ἔργον δύσκολον, χρῆζον μεγάλης προσοχῆς καὶ ἐμπειρίας περὶ τὸν ἐσωτερισμόν.

ΔΗΜ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Κ. ΠΑΛΑΜΑ

Ἓν τὸ πᾶν

Ὦ ! ἡ πρωτοφανέρωτη ἁρμονία !
«Ἕνα εἶναι τὰ πάντα, κράζει ἐκείνη,
μιὰ εἶναι σάρκα, μιὰ ψυχή,
καὶ παντοῦ, γύρω, ἐμπρός, πίσω,
καὶ στὰ πιὸ βαθιὰ καὶ στὰ τετράψηλα,
καὶ παντοῦ παντοῦ εἶναι γῆ !
Καὶ ὅπως εἶναι γῆ παντοῦ,
ἔτσι ἀπὸ παντοῦ μᾶς περιζώνει
τὸ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ.
Δὲν ὑπάρχει ἀπάνου, μήτε κάτου,
μόνο ἐκεῖ δὲν εἶναι τὰ ἐπουράνια,
τὰ ἐπίγεια δὲν εἶναι μόνο ἐδῶ.
Τὸ καράβι μας ἀδιάκοπα ἁρμενίζει
στὸν ὠκεανὸ τὸν οὐρανό !»

ΕΝ ΤΟ ΠΑΝ

ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΟΥ ΔΕΡΜΑΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΟΥΣ...

Μὲ τοὺς διωγμοὺς τῶν Νέγρων προδίδεται τὸ «Πνεῦμα τῆς Ἀμερικῆς»

Στὸ Ἄντυαρ τῶν Ἰνδιῶν, τὴν ἕδρα τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, ὑπάρχει μιὰ αἴθουσα ὅπου ἀντιπροσωπεύεται τὸ πνεῦμα τῶν ἐθνῶν ἀπὸ ἔργα γλυπτικῆς. Τὸ «Πνεῦμα τῆς Ἀμερικῆς» εἶναι ἕνα ὀρειχάλκινο ἄγαλμα ὕψους 1 μέτρου, ποὺ παρουσιάζει ἕνα Νέγρο γυμνὸ ἀπὸ τὴ μέση κ' ἐπάνω νὰ προσεύχεται, νὰ εὐχαριστῇ, ἔχοντας δίπλα τὸν Ἀβραὰμ Λίνκολν, τὸν πρόεδρο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ποὺ μὲ τὸ αἷμα του ἐπεσφράγισε τὴν ἀπελευθέρωσι τῶν Νέγρων ἀπὸ τὴν δουλεία.

Ὅταν ἦταν πρόεδρος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ὁ δόκτωρ Ἀραντέϊλ, πρὸς τὸ τέλος τῆς θητείας του, συνέλαβε τὴν ἰδέα νὰ δημιουργήσῃ στὸ Ἄντυαρ μιὰ συλλογὴ ἔργων τέχνης ἀπὸ τὰ διάφορα ἔθνη τοῦ κόσμου, ἀντιπροσωπευτικῶν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης κάθε ἔθνους. Τὸ Ἀμερικανικὸ τμῆμα τῆς Ἑταιρίας ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ τὸ ἄγαλμα τοῦ Νέγρου μὲ τὸν Λίνκολν, ποὺ κατεσκευάσθη ἀπὸ τὸν Νέγρο διάσημο γλύπτη Ρίτσμοντ Μπάρτ καὶ ἡ δαπάνη του ἐκαλύφθη μὲ συνεισφορὲς ὅλων τῶν ἀμερικανῶν θεοσόφων.

«Τὸ ἄγαλμα αὐτὸ—εἶπε κατὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια, τὸ 1942, ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἐράνων Τζέημς Πέρκινς — συμβολίζει μιὰ μεγάλη ὥρα στὴν πρόοδο τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας πρὸς τὴν πλήρη ἀκμὴ τῆς ἀδελφικῆς ἑνότητος. Ὁποτεδήποτε ἕνας ἀνώτερος ἄνθρωπος ἐγονάτισε γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν λιγώτερο εὐτυχισμένο ἀδελφό του ν' ἀνέλθῃ σὲ περισσότερη ζωὴ καὶ μεγαλύτερη χρησιμότητα, σύμφωνα μὲ τὸν νόμο

τῆς ἑνότητος καταγράφεται ἕνα κέρδος γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὅταν ἕνα ἔθνος μιλώντας διὰ μέσου τῆς αἱρετῆς κεφαλῆς του, κινεῖται γιὰ νὰ σαρώση ἀδικίες καὶ νὰ δώση πλατύτερη ἐλευθερία γιὰ τὸ σύνολο τῶν πολιτῶν του, τότε τὸ κέρδος εἶναι ἀπείρως μεγαλύτερο. Ἀλλὰ πάνω ἀπὸ αὐτὰ τὰ κέρδη ἀπὸ τὶς δίκαιες καὶ εὐγενεῖς πράξεις ἀτόμων καὶ ἐθνῶν, ὑπάρχει μιὰ μεγαλύτερη ἐξύψωσις ὅταν μιὰ φυλὴ σπάει τὶς ἁλυσίδες ἀπὸ τὴν καταπίεσι ἄλλης φυλῆς, ὅταν μιὰ φυλὴ μὲ τὴν δρᾶσι τῶν μεγάλων ἀνδρῶν της ἀνοίγει τὶς πύλες τῆς ἰσότητος εὐκαιριῶν σὲ μιὰ ὑποδουλωμένη φυλή. Αὐτὸ τὸ ἔργο τέχνης μᾶς λέει τὴν ἱστορία μιᾶς τέτοιας ἀνωτέρας πράξεως. Σ' αὐτὸ τὸ ἐπεισόδιο τῆς ζωῆς τοῦ Λίνκολν ποὺ ἐλευθέρωσε τοὺς σκλάβους, πιστεύουμε πὼς ἀντιπροσωπεύεται τὸ ἀληθινὸ Πνεῦμα τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ ἡ σημασία τοῦ ἀγάλματος ἔγκειται στὴν προφητεία γιὰ τὴν πεπρωμένη ὑπηρεσία τοῦ ἔθνους αὐτοῦ πρὸς τὴν παγκόσμια οἰκογένεια τῶν ἐθνῶν. Ἐμεῖς οἱ σπουδασταὶ τῆς Θεοσοφίας βλέπουμε τὴν ἰδέα ποὺ συμβολίζει τὸ μπρούντζινο ἄγαλμα σὰν ἕνα ἐπεισόδιο στὸν μεγαλύτερο πίνακα τῆς μακριᾶς πορείας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πρὸς τὴν ἐλευθερία μὲ τὴν ἑνότητα».

Λοιπόν, μὲ τοὺς διωγμοὺς τῶν Νέγρων, ποὺ ἐξακολουθοῦν στὴν Ἀμερική, προδίδεται τὸ «Πνεῦμα» της. Σχεδὸν καθημερινῶς ἀναγράφονται στὸν τύπο ἐπεισόδια ποὺ δείχνουν ὅτι ἐκεῖνος ποὺ πυροβόλησε τὸν Λίνκολν βρίσκει ὀπαδοὺς ἀκόμη καὶ σήμερα, ἂν καὶ μὲ λιγώτερο αἱματηρὰ μέσα. Τὸ σύνολο τοῦ ἀμερικανικοῦ ἔθνους, ἰδίως οἱ νότιες πολιτεῖες, δὲν ἔχουν παραδεχθῆ πλήρως τὴν κατάργησι τῆς διακρίσεως τῆς φυλῆς. Τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος τῶν Νέγρων εἶναι τὸ ἔγκλημά τους..

Στὴν Γεωργία καὶ Καρολίνα βρῆκαν ἕνα τρόπο νὰ καταστρατηγήσουν τὴν ἀπόφασι τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ποὺ καθιερώνει τὴν φοίτησι λευκῶν καὶ νέγρων στὰ ἴδια σχολεῖα: Ὅποιος χρηματοδοτήσει μικτὰ σχολεῖα μὲ τοπικοὺς πόρους, ἔχει δυὸ χρόνια φυλακή. Ἔτσι, ἐλλείψει πόρων, δὲν λειτουργοῦν μικτὰ σχολεῖα...

Ἡ ἀντίδρασις τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἀξιόλογη, ὄχι ὅμως καὶ τὰ ἀποτελέσματα.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Νέας Ὀρλεάνης Σεβ. Ἰωσὴφ Φραγκῖσκος Ρουμελ ἐξέδωσε τελευταίως τρεῖς διακηρύξεις: 1) Ὁ διαχωρισμὸς εἶναι ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως κακός, διότι ἀποτελεῖ ἄρνησιν τῆς ἑνότητος καὶ ἀλληλεγγύης τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς, ὅπως εἶναι ἀντιληπτὴ ἀπὸ τὸν Θεὸ μὲ τὴν δημιουργία τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας. 2) Ἀποτελεῖ παραβίασιν τῶν ἐντολῶν περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης καὶ 3) Εἶναι ἀπάρνησις τῆς ἑνότητος καὶ τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Σωτηρίας.

Ἐπίσης ἔκαμε ἐπίσημη ἀναγγελία προειδοποιώντας ὅτι ὅσοι ὑποστηρίζουν νόμους χωριστικοὺς τῶν σχολείων ἀντιμετωπίζουν «αὐτόματον ἀφορισμόν». Δὲν ἀπείλησε, ἀλλὰ μόνον προειδοποίησε. Ὡστόσο καὶ ἡ ἁπλῆ προειδοποίησις ἦταν σημαντικὴ γιὰ τοὺς Καθολικούς, διότι γι'

αὐτοὺς ἀφορισμὸς ἴσον κόλασις, δεδομένου ὅτι ἡ ἁγία κοινωνία πρὸ τοῦ θανάτου (ποὺ δὲν παρέχεται στοὺς ἀφωρισμένους) εἶναι προϋπόθεσις τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς. Ὕστερα ἀπὸ αὐτὴν τὴν προειδοποίησι τοῦ ἀρχιεπισκόπου, πολλοὶ Καθολικοὶ φανατικοὶ προειδοποίησαν κι᾿ αὐτοὶ ὅτι θὰ κόψουν τὴν συνδρομὴ πρὸς τὴν ἐνορία τους καὶ θὰ πάρουν τὰ παιδιά τους ἀπὸ τὰ κατηχητικὰ σχολεῖα, οὔτε θὰ ξαναεισφέρουν γιὰ ἀνέγερσι ἄλλων ἐκκλησιῶν. Προβάλλουν ὅτι στὶς Δέκα Ἐντολὲς δὲν ὑπάρχει τίποτε ποὺ νὰ δικαιολογεῖ τὸ «Οὐ ἐφαρμόσεις διαχωρισμὸν εἰς Νότιον Ἀμερικήν»... Αὐτὸ τὸ ζήτημα, ὑποστηρίζουν, ὅπως τὸ διαζύγιο, ὁ περιορισμὸς τῶν γεννήσεων κλπ. εἶναι ζήτημα ἠθικὸ καὶ ὄχι δογματικό. Προσθέτουν ὅτι τὸ κίνημα τῆς μικτῆς φοιτήσεως ὑποκινεῖται ἀπὸ κομμουνιστὰς καὶ ὅτι οἱ ἡγέται τοῦ συγχρωτισμοῦ λευκῶν καὶ νέγρων κάνουν τὴν δουλειὰ τῶν κομμουνιστῶν.

«Ἀπορῶ—ἀπήντησεν ἀμέσως ὁ ἀρχιεπίσκοπος—ποιὸς ἀληθινὰ κάνει τὴν δουλειὰ τῶν κομμουνιστῶν : ἐμεῖς ποὺ διακηρύττουμε τὰ δικαιώματα ὅλων τῶν πολιτῶν ἢ ἐκεῖνοι ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἐπιβάλουν περιορισμοὺς καὶ στερήσεις στοὺς Νέγρους ἀποκλειστικῶς ἐξ αἰτίας τοῦ χρώματός των».

«Νομίζω—προσέθεσε—ὅτι αὐτοὶ οἱ κύριοι ποὺ ὑποστηρίζουν τὸν διαχωρισμό, θὰ ὤφειλαν νὰ διερωτηθοῦν ἐὰν δροῦν ὡς γνήσιοι Ἀμερικανοὶ ἢ μήπως βοηθοῦν τὸ ἔργο ἐκείνων ποὺ ἀγωνίζονται νὰ εἰσαγάγουν τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀθεϊσμοῦ καὶ τῆς ἀπιστίας καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ κομμουνισμοῦ στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες».

Αὐτὴ ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν ἑδραίωσι τῶν μικτῶν σχολείων ἔχει βαθύτερη σημασία, διότι ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία θὰ θεμελιωθῆ ἡ κοινὴ κοινωνικὴ ζωή, χωρὶς διάκρισι φυλῆς καὶ ἔτσι θὰ σταματήσουν κάποτε τὰ φοβερὰ ἐγκλήματα εἰς βάρος τῶν Νέγρων, ποὺ μένουν καὶ ἀτιμώρητα.

Ἡ «Ὑπόθεσις Τίλλ» εἶναι ἕνα τυπικὸ παράδειγμα τῆς νοοτροπίας τῶν φανατικῶν στὴν Ἀμερική· εἶναι ἡ ὑπόθεσις ποὺ συνετάραξε ὄχι μόνο τὴν Ἀμερική, ἀλλὰ καὶ τὸν κόσμον ὁλόκληρο.

Ὁ Ἔμμετ Τίλλ ἦταν ἕνα παιδάκι 14 ἐτῶν ἀπὸ τὸ Σικάγο, ποὺ εἶχε ἐπισκεφθῆ τὸν θεῖο του Μωϋσῆ Ράϊτ, στὸ Δέλτα τοῦ Μισσισιπῆ. Ἦταν γεροδεμένο, ἀνάστημα 1.60, φαινόταν σὰν ἄντρας. Ὅταν ὅλη ἡ οἰκογένεια πέρασε ἀπὸ τὸ σταυροδρόμι Μόνυ, ὅπου ἦταν ἕνα μαγαζάκι, ὁ Ἔμμετ κάθησε ἔξω καὶ κουβέντιαζε μὲ ἄλλα νεγράκια. Περηφανευόταν ὅτι εἶχε ἐπιτυχίες μὲ τὰ ἄσπρα κορίτσια. «Ἀφοῦ τὰ καταφέρνεις, τοῦ εἶπαν, ἔμπα στὸ μαγαζὶ καὶ πάρε ραντεβοῦ ἀπὸ τὴν κοπέλλα στὸ ταμεῖο». Ὁ Ἔμμετ δὲν τὸ πολυσκέφθηκε. Ἐξ ἄλλου, δὲν ἤθελε νὰ τὸν ποῦν «κοτόπουλο». Μπῆκε μέσα καὶ στάθηκε στὸ τμῆμα τῶν ζαχαρωτῶν. Ἦταν ἐκεῖ ἡ κοπέλλα, ἡ Καρολίνα Μπράϊαντ, 17 ἐτῶν. Τῆς ἐζήτησε δυὸ πεντάρες τσίκλα. Καθὼς τὴν ἔπαιρνε, χάϊδεψε τὸ χέρι της καὶ τῆς

εἶπε: «Γίνεται τίποτα, καμμιὰ μέρα, Μπέμπα;». Ἡ Καρολίνα φώναξε τὴν Τζουανίτα Μίλαμ, φίλη της, ποὺ ὁ ἄνδρας της μαζὶ μὲ τὸν δικόν της ἔλειπαν στὴν πόλι. Ὁ Ἔμμετ στάθηκε μπροστά της. «Μὴν κάνης ἔτσι, τῆς εἶπε, δὲ θὰ σὲ φάω. Ἔχω πάει κι' ἄλλη φορὰ μὲ ἄσπρα κορίτσια».

Ἔφθασε ἡ Μίλαμ, τὸν ἔσπρωξε ἔξω ἀπὸ τὸ μαγαζί, ἐνῶ ἡ Καρολίνα ἔφερνε ἕνα πιστόλι. Οἱ νέγροι φύγανε ὅλοι καὶ οἱ γυναῖκες συμφώνησαν νὰ μὴν εἰποῦν τίποτε στοὺς ἄνδρες τους. Ἀλλὰ ἕνας νέγρος ὑπηρέτης ἐμαρτύρησε στὸν Ρόϋ Μπράϊαντ, τὸν ἄνδρα τῆς Καρολίνας, τὶ εἶχε συμβῆ. Ἐκεῖνος ἐπῆρε τὸν φίλο του Τζὼν Μίλαμ, μὲ τὸ αὐτοκίνητό του, πῆγαν στὸ σπίτι τοῦ Μωϋσῆ Ράϊτ, τρία μίλλια μακριὰ ἀπὸ τὸ μαγαζί. Κτύπησαν τὴν πόρτα. Τὸν ρώτησαν ἂν αὐτὸς φιλοξενοῦσε ἕνα παιδὶ ἀπὸ τὸ Σικάγο. Ἤθελαν «κάτι νὰ τοῦ ποῦν». Ὁ Ράϊτ εἶχε μάθει γιὰ τὸ ἐπεισόδιο. Μιὰ νέγρα τῆς παρέας τους εἶχε συστήσει τοῦ Ἔμμετ νὰ φύγη, γιατὶ θὰ τὸν σκότωναν. Ἀλλὰ ὁ Ράϊτ καὶ ἡ γυναῖκα του δὲν φαντάσθηκαν ὅτι μιὰ ἁπλῆ κουβέντα μποροῦσε νὰ τιμωρηθῆ μὲ θάνατο καὶ εἶπαν νὰ μείνη ὅσο λογάριαζε ἀρχικά. Ἐφώναξε τὸν ἀνηψιό του. Ὁ Μίλαμ ἔρριξε φῶς στὸ πρόσωπό του καὶ τὸν ρώτησε: «Σὺ εἶσαι ὁ παληονέγρος ποὺ ἔκαμες τὴν κουβέντα;». Ὁ Ἔμμετ ἀπάντησε «Ναί». «Νέκρα νὰ σὲ φάη», εἶπε ὁ Μίλαμ. «Θὰ σοῦ σπάσω τὸ κεφάλι. Φόρεσε τὰ ροῦχα σου». Ὁ Ἔμμετ ἦταν μὲ τὶς πυζάμες. Ὁ Ράϊτ προσπάθησε νὰ τοὺς καθησυχάση. «Τὸ παιδὶ δὲν ἤξερε τί ἔκανε. Ἀφῆστε τον». «Ἐσὺ νὰ πᾶς γιὰ ὕπνο», τοῦ ἀπάντησαν κι' ἔφυγαν μὲ τὸ παιδί.

Ὕστερα ἀπὸ 72 ὧρες, ὀκτὼ μίλλια μακριά, κάτι παιδιὰ ποὺ ψάρευαν στὸ Δέλτα εἶδαν ἕνα πτῶμα. Ἦταν ὁ Ἔμμετ Τίλλ...

Ὁ Μπράϊαντ καὶ ὁ Μίλαμ συνελήφθησαν. Ὡμολόγησαν ὅτι εἶχαν ἀπαγάγει τὸ παιδί, ἀλλὰ ἰσχυρίσθηκαν ὅτι κατόπιν τὸ ἄφησαν διότι ἐπείσθηκαν ὅτι δὲν ἦταν ἐκεῖνο ποὺ εἶχε «προσβάλλει» τὴν κυρία Μπράϊαντ. Τὸ κακουργιοδικεῖο τοῦ Σάμνερ (ἔνορκοι μόνον λευκοὶ) τοὺς ἀπήλλαξε ἀπὸ τὴν κατηγορία τοῦ φόνου. Ἐπλήρωσαν ἀπὸ 10.000 δολλάρια ἐγγύησι καὶ ἀφέθησαν ἐλεύθεροι, γιὰ νὰ δικασθοῦν ἀργότερα μόνον γιὰ τὴν ἀπαγωγή. Τὸ δικαστήριο τοῦ Λεφλὸρ (πάλι μόνον λευκοὶ) τοὺς ἀπήλλαξε καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατηγορία, διότι δὲν παραδέχθηκε ὅτι τὸ πτῶμα ποὺ ἐξεβράσθη ἀπὸ τὸ ποτάμι ἦταν τοῦ Ἔμμετ, καὶ ἂς τὸν εἶχε ἀναγνωρίσει ἡ μητέρα του...

Οἱ δύο αὐτὲς παρωδίες δίκης ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ ξεσηκωθῆ σὲ ὅλον τὸν κόσμο κατακραυγὴ γιὰ τὴν οὐσιαστικὴ νομιμοποίησι τοῦ λυντσαρίσματος τῶν νέγρων. Στὴν Ἀμερικὴ ἔγιναν συλλαλητήρια καὶ τονίσθηκε ὅτι ἡ ἐτυμηγορία τῶν λευκῶν ἐνόρκων τοῦ Μισσισιπῆ ἀποτελεῖ πρόκλησι γιὰ τὴν ἰδέα τῆς Δικαιοσύνης καὶ κηλίδα γιὰ ὅλες τὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες. Σχεδὸν ὅλες οἱ ἐφημερίδες κατεδίκασαν τὸ δικαστικὸ σκάνδαλον. Ἀφυπνίσθησαν οἱ συνειδήσεις. Ἐπεστρατεύθη καὶ ἡ στατιστικὴ γιὰ ν' ἀποδείξη ὅτι ἡ κατάστασις δὲν εἶναι

σήμερα τόσο άσχημη όσο ήταν στά παλαιότερα χρόνια. Πρίν άπό 60 χρόνια, ένας νέγρος έλυντσαριζόταν κάθε μέρα καί τίς γιορτές άπό δύο Κατά τήν πενταετία 1930—34 τά λυντσαρίσματα λιγόστεψαν σέ ένα περίπου τόν μήνα. Στήν πενταετία 1935—39 λιγόστεψαν άκόμη: 8 τόν χρόνο. Έγιναν 4 τό χρόνο άπό 1940—44 καί 3 μόνον τό χρόνο άπό 1945—1949. Στήν πενταετία 1950—55 έγιναν μόνον ένα τό χρόνο. Ωστόσο, τό γεγονός είναι ότι ό φυλετικός φανατισμός συντηρεῖται άκόμη καί ένισχύεται άπό τίς λεγόμενες ίθύνουσες τάξεις.

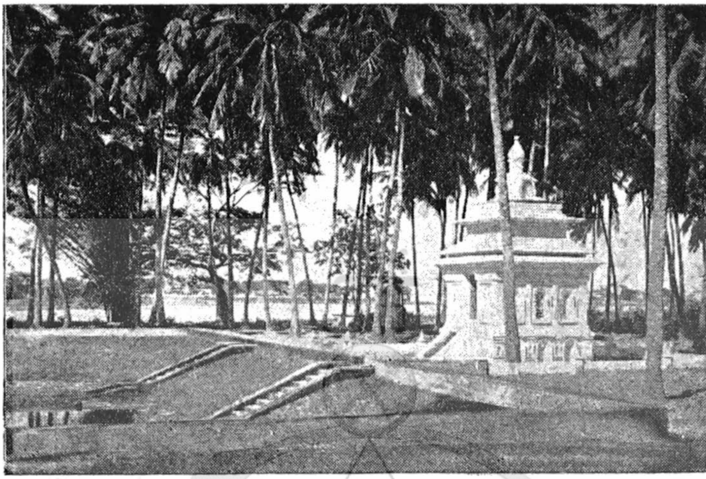
Τόν Φεβρουάριο έφέτος, έπρόκειτο νά δοθῆ σ' ένα μεγάλο ξενοδοχεῖο τοῦ Μαϊάμι δεῖπνον μέ τήν εύκαιρία τῆς έπετείου τοῦ Λίνκολν, όπου εἶχαν κληθεῖ καί 20 Νέγροι, μέλη τοῦ τοπικοῦ Ρεπουμπλικανικοῦ κόμματος. Ό διευθυντής τοῦ ξενοδοχείου, κάποιος Κλάουτον, έδήλωσε ότι δέν άνεχόταν νά καθήσουν μαῦροι στό τραπέζι καί θά έκλεινε τήν αἴθουσα. Οί Νέγροι έσπευσαν νά άποχωρήσουν καί μαζί τους έφυγαν άρκετοί λευκοί, άποδοκιμάζοντας όχι μόνον τήν χυδαία συμπεριφορά τοῦ ξενοδόχου, άλλά καί τήν προσβολή πού γινόταν στήν μνήμη τοῦ Λίνκολν. Έμειναν όμως πολλοί, έφαγαν, ήπιαν καί νόμισαν ότι γιόρτασαν τήν έπέτειο τοῦ άπελευθερωτοῦ τῶν Νέγρων, καταπατώντας τά ίδανικά του. Καί τό χειρότερο εἶναι ότι ή τοπική Βουλή τῆς πολιτείας τῆς Γεωργίας στήν Άτλάντα έξέφρασε τήν εύαρέσκειά της πρός τόν ξενοδόχο!

Τελευταῖα, χρειάσθηκε νά έπέμβουν στρατεύματα μέ τάνκς στήν πόλι τοῦ Τέννεση γιά νά προλάβουν έκδηλώσεις έναντίον τῶν Νέγρων, άπό τό άφηνιασμένο πλῆθος, πού δέν άνέχεται στά ίδια σχολεῖα παιδιά μέ μελαψή έπιδερμίδα σάν «προσβολή στή θέλησι τοῦ Θεοῦ». Έάν, λένε οί φανατικοί, ήθελε ό Θεός, θά τούς έπλαθε σάν κι' έμᾶς. Λοιπόν, δέν έχουν αύτοί δικαίωμα νά κυκλοφοροῦν μαζί μέ τά παιδιά μας...

Δέν λείπουν καί οί ύγιεῖς άντιδράσεις στόν φυλετικό φανατισμό. Άνάμεσα σ' αύτές εἶναι ή άπόφασις τοῦ Συμβουλίου τῶν έν Άμερικῆ Χριστιανῶν καί Έβραίων ν' άπονείμη βραβεῖο στόν Νοτιοαφρικανικό λογοτέχνη Άλαν Πέϊτον, γιά τά βιβλία του ύπέρ τῶν Άμερικανῶν νέγρων. Τό βραβεῖο άπενεμήθη κατά τόν έτήσιο έορτασμό τῆς Έβδομάδος τῆς Άδελφωσύνης, πού έγινε άπό 20—27 Φεβρουαρίου.

Άλλά, τό συμπέρασμα εἶναι ότι ύπάρχουν άκόμη πολλά άγκάθια στό δρόμο πρός μιά πραγματική άδελφωσύνη τῶν άνθρώπων χωρίς διάκρισι τῆς φυλῆς στήν όποίαν άνήκουν. Καί τό «Πνεῦμα τῆς Άμερικῆς» πρέπει νά φυσήξη πρός νότον, όπου, άσχετα άν γίνονται τώρα έλάχιστα λυντσαρίσματα, έπικρατεῖ πάντοτε ό έγκληματικός φυλετισμός.

Όδυσ. Κοσμόπουλος.

ΑΝΤΥΑΡ: Στὸν Κῆπο τῶν Θρησκειῶν, τὸ Βουδδιστικὸν ἱερὸν

Μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ πανηγυρισμοῦ τῶν 2.500 χρόνων τοῦ Βουδδισμοῦ

ΓΚΑΟΥΤΑΜΑ ΒΟΥΔΔΑΣ

Ἡ ζωή του καὶ ἡ διδασκαλία του

Ὁμιλία τοῦ ΣΑΝΤΡΑ ΣΕΚΧΑΡΑ ΑΓΙΑΡ
πρώην ἀρχιδικαστοῦ τῆς Μυσόρης
(Ἀπὸ τὸ The Theosophist)

Η πανσέληνος τοῦ Βεζὰκ (ποὺ συνήθως συμπίπτει τὸν Μάϊο) εἶναι ἡ ἐπέτειος σημαντικῶν περιστατικῶν τῆς ἐσχάτης γήϊνης ζωῆς τοῦ Κυρίου Γκαουτάμα Βούδδα: τῆς γεννήσεώς του, τοῦ φωτισμοῦ του καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς του ἀπὸ τὸ φυσικὸν σῶμα. Αὐτὰ τὰ περιστατικὰ γιορτάζονται κάθε χρόνο κατὰ τὸ Φέστιβαλ τοῦ Βεζάκ.

Ὑπάρχουν ποικίλες θρυλικὲς ἀφηγήσεις γιὰ τὴν ζωὴ τοῦ Μεγάλου αὐτοῦ Διδασκάλου. Πολλὲς εἶναι ἀλληγορικές.

Εὐγενὴς γέννησις

Ὁ Γκαουτάμα Σιντάρτα—τὸ πρῶτο εἶναι τὸ οἰκογενειακὸ καὶ τὸ δεύτερο τὸ ἀτομικὸ ὄνομα— γεννήθηκε στὸ Καπιλαβαστού, ἑκατὸ μίλια βορειοανατολικὰ τοῦ Μπενάρες, τῆς ἐπαρχίας Νεπάλ. Οἱ νεώτεροι χρονολόγοι τοποθετοῦν τὴν γέννησί του στὰ 563 π.Χ. ἂν καὶ ἡ ἀνατολικὴ παράδοσις ἀνατρέχει 60 χρόνια περισσότερο. Πατέρας του ἦταν ὁ Σουδχοντάνα, ἀρχηγὸς τῆς φυλῆς τῶν Σάκυα καὶ μητέρα του ἡ Μαγιαντέβι, ποὺ πέθανε ἑφτὰ ἡμέρες μετὰ τὴν γέννησί του. Ἀνατράφηκε σύμφωνα μὲ τὴν πριγκηπική του θέσι καὶ διδάχθηκε τὶς κυριώτερες τέχνες. Σὲ ἡλικία 18 ἐτῶν ἐνυμφεύθηκε τὴν ἐξαδέλφη του Γιασοντάρα, ποὺ τοῦ ἐγέννησε ἕνα ἀγόρι, τὸν Ραχούλα.

Παραίτησις

Εἶχε λεχθῆ κατὰ τὴν γέννησι τοῦ Σιντάρτα ὅτι μιὰ μέρα θ᾽ ἀποτραβιόταν ἀπὸ τὴν ψηλή του θέσι καὶ θ᾽ ἀκολουθοῦσε τὴν ἀτραπὸ τῆς ἀπαρνήσεως τῶν ἐγκοσμίων. Γιὰ νὰ μὴν ἐπαληθεύση ἡ προφητεία, ὁ βασιληᾶς πατέρας του φρόντιζε νὰ τὸν ἔχη περικυκλωμένον μὲ κάθε χλιδὴ καὶ ἡδονὴ ὥστε νὰ τὸν ἀποτρέψη ἀπὸ τὸν ἀσκητισμό. Μάταιες ἀποδείχθηκαν ὅλες αὐτὲς οἱ προφυλάξεις. Ὁ νεαρὸς πρίγκηπας, τρέχοντας μὲ τὸ ἁμάξι του πρὸς τοὺς τόπους τῶν διασκεδάσεων, εἶδε τὴν μιὰ ἡμέρα στὸ δρόμο ξαπλωμένο ἕνα ἄθλιο γεροντάκι, τὴν ἄλλη ἕναν ἄρρωστο νὰ καίη ἀπὸ τὸν πυρετὸ ἐγκαταλελειμένος ἢ ἕνα πτῶμα σὲ νεκροφόρα νὰ τὸ ἀκολουθοῦν οἱ πενθοῦντες συγγενεῖς καί, τέλος, ἕνα ζητιάνο ἐρημίτη μὲ τὸ κύπελλό του. Αὐτὰ τὰ θεάματα τὸν ἐπηρέασαν καὶ τὸν ἔκαναν νὰ προσέξη περισσότερο τὴν θλιμμένη ὄψι ὅλων τῶν ζωντανῶν πλασμάτων. Γεμᾶτος ἀπὸ ὀδύνη καὶ οἶκτο, ὁ Σιντάρτα ἀποφάσισε νὰ τὰ παρατήση ὅλα, ἀκόμη καὶ σπίτι καὶ οἰκογένεια, γιὰ ν᾽ ἀποτραβηχθῆ στὴν ἔρημο καὶ ν᾽ ἀναζητήση ἐκεῖ τὴν αἰτία ποὺ ὑποφέρουν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ μέσα τοῦ λυτρωμοῦ. Ἦταν τότε 29 χρονῶν.

Φωτισμὸς

Ἔξη χρόνια πέρασε μὲ φιλοσοφικὴ μελέτη καὶ τάπας (σκληραγωγία). Τότε τοῦ ἦρθε ἡ σκέψις ὅτι ἡ ὑπέρτατη γνῶσις ποὺ ζητοῦσε δὲν θὰ ἔφθανε ποτὲ μὲ νηστεῖες καὶ σωματικὲς τυραννίες, ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ κερδηθῆ μὲ τὸ ἄνοιγμα τοῦ πνεύματός του, μὲ ντχυάνα (ἀνώτερο διαλογισμό). Μόλις ἔφθασε σ᾽ αὐτὸ τὸ συμπέρασμα, στρώθηκε στὸν ἴσκιο ἑνὸς δένδρου ἀσβάτχα— τὸ μέρος τώρα θεωρεῖται ἱερὸ καὶ ὀνομάζεται Βούδδα Γκαγιὰ— ἀποφασισμένος νὰ μὴν μετακινηθῆ ἂν δὲν πετύχαινε τὴν φώτισι. Ἔμεινε ἐκεῖ 49 ἡμέρες. Τέλος, ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς πειρασμοὺς καὶ δοκιμασίες, τὸ φῶς τῆς ἀληθινῆς γνώσεως ἔλαμψε στὸ νοῦ του. Ἀνεκάλυψε ὅτι τὸ μυστικὸ τῆς ἀθλιότητος βρισκόταν στὴν ἀμάθεια καὶ τὸ φάρμακο ἦταν ἡ σοφία.

Ἀπὸ τότε, τοῦ ἀπεδόθη τὸ ὄνομα Βούδδας, ποὺ σημαίνει «Πεφωτισμένος» ἢ «Ἀφυπνισμένος». Τὸν εἶπαν ἀκόμη καὶ «Τατχαγκάτα», Φθασμένον.

Μιὰ τυπικὴ ἡμέρα

Κάθε χρόνο, στοὺς ὀκτὼ ξηροὺς μῆνες, ὁ Βούδδας ταξίδευε ἀπὸ πόλι σὲ πόλι καὶ ἀπὸ ἐπαρχία σ' ἐπαρχία, κηρύττοντας στὸ λαό. Στοὺς τέσσαρες βροχεροὺς μῆνες ἔμενε μόνιμα σ' ἕνα μέρος, ὄχι πάντα τὸ ἴδιο, ἀνάλογα μὲ τὶς δυνατότητες ἠρεμίας. Ἡ τυπικὴ ἡμέρα του περνοῦσεν ἔτσι: Ξυπνοῦσε πολὺ νωρίς, ἔπαιρνε τὸ λουτρό του καὶ ἀποτραβιόταν σὲ μιὰ μοναχικὴ θέσι γιὰ νὰ διαλογισθῇ. Ὕστερα ἔπαιρνε τὸ κύπελλο τῆς ζητιανειᾶς καὶ μόνος του ἢ μὲ μαθητάς του ἔμπαινε στὴν πιὸ κοντινὴ πόλι γιὰ νὰ δεχθῇ τὴν προσφορὰ τροφῆς. Στὸν γυρισμό, ἔτρωγαν ὅλοι σὲ κοινὸ τραπέζι. Ὕστερα μιλοῦσε στὸ λαὸ γιὰ τὰ βαθύτερα τῶν πραγμάτων μὲ τὸν ἁπλούστερο τρόπο, ὥστε ὅλοι νὰ ἐννοοῦν. Συζητοῦσε μὲ τοὺς μαθητάς του καὶ τοὺς βοηθοῦσε στὶς δυσκολίες των καὶ στοὺς διαλογισμούς των. Ὅταν ἔκανε πολλὴ ζέστη, περνοῦσε τὴν ὥρα μέσα σ' ἕνα ἥσυχο δωμάτιο ἢ στὴ δροσερὴ σκιὰ ἑνὸς πυκνοῦ φυλλώματος. Μετὰ τὴν ἀνάπαυσί του, πήγαινε πρὸς συνάντησι τῶν ἀνθρώπων, προσπαθῶντας νὰ τοὺς βοηθήσῃ στὶς περιστάσεις των. Τὸ βράδυ μιλοῦσε σὲ συγκεντρώσεις. Ἰδιαιτέρως πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Τάγματός του μιλοῦσε συχνὰ μέχρι τὴ βαθειὰ νύχτα. Ἀπὸ τὰ χαράματα ξανάρχιζε τὸ ἔργο του.

ΚΕΦΑΛΗ ΤΟΥ ΒΟΥΔΔΑ

Ἀπὸ τὴν Γκαντχάρα τῶν Β. Δ. Ἰνδιῶν, 3ου—4ου αἰῶνος π.Χ. (Μουσεῖον Βικτωρίας καὶ Ἀλβέρτου, Λονδῖνον)

Ἡ Σάνγκα

Πρίγκηπες καὶ Βραχμάνοι, ἔμποροι καὶ γεωργοί, καλόγηροι καὶ φυγόδικοι, εὐγενεῖς κυρίες καὶ μετανοημένες πόρνες ἔφθαναν ὅλο καὶ πολυπληθέστεροι στὴν κοινότητα. Πολλοὶ προσειλκύοντο ἀπὸ τὸν θεσμὸ τῆς Σάνγκα (τῆς ἀδελφότητος τῶν μοναχῶν) ποὺ παρεῖχε στοὺς ἀνεπτυγμένους πνευματικὰ τὴ δύναμι ν' ἀφιερώσουν τὴ ζωή τους στὴν ἀ-

πόκτησι τῆς ὑψίστης σοφίας καὶ νὰ ὁδηγήσουν ἄλλους, διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς πειθαρχίας, στὸ δρόμο τῆς ἀληθινῆς εὐτυχίας καὶ λυτρώσεως.

Μιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐπισκέψεις τοῦ Γκαουτάμα μετὰ τὴν φώτισί του ἦταν πρὸς τὸ σπίτι τῶν γονέων του. Ἔφερε τὴν παρηγοριὰ στὸν ἕως τότε ἀπαρηγόρητο καὶ ἀπογοητευμένο πατέρα του, γλύκανε τὴν καρδιὰ τῆς ἐγκαταλελειμένης συζύγου του, ποὺ ἀποφάσισε κι' αὐτὴ νὰ γίνη μοναχὴ καὶ νὰ ἀφιερώση καὶ τὸν γυιό της στὴν πίστι.

Τὸ λειτούργημα

Ἐπὶ 45 χρόνια ὁ Διδάσκαλος ἐταξίδευε πάνω καὶ κάτω στὴν κοιλάδα τοῦ Γάγγη, διδάσκοντας τὸ Δ ά ρ μ α (*) του καὶ ἑλκύοντας πολλοὺς κοντά του. Μιλοῦσε στὸ λαὸ κάθε ἐπαρχίας μὲ τὴν ἰδιαίτερη διάλεκτό του καὶ διάνθιζε τὰ λόγια του μὲ παραβολές, μύθους καὶ διαλόγους. Ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆς δημοτικότητός του ἦταν τὸ κήρυγμα γιὰ τὴν παγκόσμιο ἀδελφότητα. Ἡ μέθοδός του ἀπέβλεπε στὸ νὰ εἶναι προσιτὸς σὲ ὅλους. Μερικὲς φορὲς συνάντησε ἀντιδράσεις ζωηρές. Οἱ μεγαλύτεροι διδάσκαλοι δὲν γλυτώνουν ἀπὸ ζηλοτυπίες καὶ παρανοήσεις. Ἰδιαιτέρως εἶχεν ἐνοχληθεῖ ἀπὸ τὴν ζήλεια τοῦ ἐξαδέλφου του Δεβαδάτα, ὁ ὁποῖος, λένε, ὅτι ἐμίσθωσε δολοφόνους γιὰ νὰ τὸν σκοτώση. Ὁ Βούδδας δὲν ἔκανε διάκρισι μεταξὺ προσώπων. Κατὰ μιὰν ἐπίσκεψί του στὸ Βαϊζαλὶ δυσαρέστησε πολὺ τοὺς εὐγενεῖς, δεχόμενος τὴν φιλοξενία μιᾶς παλλακίδος, ἀντὶ τὸ δικό τους ἐπιβλητικὸ συμπόσιο.

Παρανιρβάνα

Λίγοι ἄνθρωποι ἔζησαν μιὰ τόσο δραστήρια ζωή. Ἔφθασε 80 χρονῶν καὶ ἀκούραστος ἐγύριζε. Γιὰ τὸν τρόπο τοῦ θανάτου του ἀναφέρεται ὅτι σταμάτησε σ' ἕνα χωριό, κοντὰ στὸ Κουσιναγκούρα, ὅπου μερικοί μεταλεργάτες προσεκάσαν τὸν Γκαουτάμα καὶ τοὺς μαθητάς του νὰ φᾶνε μαζί τους τὸ μεσημέρι. Τὸ φαγητὸ ἀπετελεῖτο ἀπὸ γλυκὸ κέηκ, ρύζι καὶ μανιτάρια. Λίγο μετὰ τὸ φαγητὸ ὁ Βούδδας αἰσθάνθηκε ἄσχημα, ἀλλὰ δὲν παραπονέθηκε. Ὅταν ἔνοιωσε λίγο καλύτερα ἐξακολούθησε τὸ ταξείδι μὲ τὸν μαθητή του Ἀνάντα, ἔσβησε τὴ δίψα του, ἔκαμε λουτρὸ καὶ πέρασε τὸ ποτάμι. Σ' ἕνα ἄλσος ἐξάπλωσε στὸ δεξὶ πλευρὸ καὶ μὲ τὸ κεφάλι στὸ βορρᾶ. Γνωρίζοντας ὅτι τὸ τέλος του ἦταν κοντά, μίλησε στοὺς μαθητάς του καὶ τοὺς εἶπε ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ λυπηθοῦν, ἀφοῦ ὁ θάνατος εἶναι περιστατικὸ ὑποχρεωτικὸ σὲ ὅλα τὰ ὄντα. Τοὺς ἔδωσε τὶς στερνὲς ὁδηγίες του καὶ τοὺς ἐξώρκισε ν' ἀκολουθοῦν σταθερὰ τὴν Ἀλήθεια σὰν φάρο, νὰ ἀποβλέπουν γιὰ καταφύγιο μόνο στοὺς ἑαυτούς των καὶ νὰ ἐργάζωνται μὲ ζῆλο γιὰ τὴ σωτηρία τους. Καὶ ὕστερα πέρασε στὴν Π α ρ α ν ι ρ β ά ν α, τὴν κατάστασι ἀπὸ τὴν ὁποία

(*) Δ ά ρ μ α=τεταγμένον καθῆκον

δὲν ὑπάρχει ἐπιστροφή. Τὸ σῶμα του ἐκάη μὲ τὴν δέουσα τελετὴ καὶ ἡ τέφρα μοιρασμένη σὲ ὀκτὼ μέρη ἐστάλη σὲ διάφορα σημεῖα τῆς χώρας, ὅπου ἀνηγέρθησαν ἱερὰ μνημεῖα.

Ἡ προσωπικότης του

Ἀπὸ ὅλες τὶς ἀφηγήσεις προκύπτει ὅτι ἡ προσωπικότης τοῦ Γκαουτάμα Βούδδα διεκρίνετο γιὰ τὴν ἀξιοπρέπεια, τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὴν ἑλκυστικότητα. Ὁ χαρακτήρας του συνδύαζε ἔντονη ἀτομικότητα, βαθειὰ σοβαρότητα καὶ αὐστηρὴ ἁπλότητα, μὲ ἐξαιρετικὴ εὐγένεια καὶ φιλοφροσύνη, βαθειὰ κατανόησι τῆς ἀνθρώπινης ἀδυναμίας καὶ τὴν πιὸ τρυφερὴ συμπόνοια γιὰ τοὺς θλιμμένους. Ἡ φωνή του ἦταν δυνατή, πλούσια καὶ παλλόμενη. Ἡ πειστική του ἐκφραστικότης σχεδὸν ὑπεράνθρωπη.

Τὰ ρητά του

Ἡ εὐφράδειά του δὲν σημαίνει ὅτι τὸν παρέσυρε σὲ μεγάλους λόγους. Ἀντίθετα, ἦταν ὀπαδὸς τῆς σιωπῆς, ὅπως ὅλοι οἱ μεγάλοι διδάσκαλοι. Ἐδίδασκε τοὺς ἀνθρώπους περισσότερο μὲ τὴν παρουσία του καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τῆς ζωῆς του, παρὰ μὲ τὶς λέξεις ποὺ ἔλεγε. Συχνὰ καθόταν στὸ μέσον τῶν μαθητῶν του καὶ τηροῦσε ἀπόλυτη σιωπή.

Πολλὰ ἀπὸ τὰ ρητά του, ὅπως ἔφθασαν ἕως ἐμᾶς, εἶναι σύντομα καὶ νευρώδη. Ἡ οὐσία τῆς ἠθικῆς ζωῆς βρίσκεται συμπυκνωμένη σ' αὐτοὺς τοὺς λίγους στίχους :

Ἀποχὴ ἀπὸ κάθε κακὴ πράξι.
Καλλιέργεια κάθε καλοῦ.
Διατήρησις τοῦ πνεύματος καθαροῦ καὶ ἁγνοῦ.
Αὐτὴ εἶναι τοῦ Βούδδα ἡ προσταγή.

Παραμένει σήμερα σωστός, ὅπως καὶ πρὶν 25 αἰῶνες, ὁ ἀφορισμὸς ὅτι «Ποτὲ τὸ μῖσος δὲ νικιέται ἀπὸ τὸ μῖσος— τὸ μῖσος νικιέται μόνον ἀπὸ τὴν ἀγάπη». Ἡ ἴδια ὑπέρτατη σοφία ἀναβλύζει ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ρητά :

Ὁ ἄνθρωπος ἂς ὑπερνικήση τὴν ὀργὴ μὲ τὴν καλωσύνη· ἂς ὑπερνικήση τὸ κακὸ μὲ τὸ καλό· ἂς ὑπερνικήση τὴν αἰσχροκέρδεια μὲ τὴ γενναιοδωρία, τὸ ψέμμα μὲ τὴν ἀλήθεια.

Ἡ νίκη τρέφει τὸ μῖσος, διότι ὁ ἡττημένος εἶναι δυστυχής.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τρέμουν τὴν ποινη, ὅλοι ἀγαποῦν τὴ ζωή. Θυμήσου ὅτι εἶσαι καὶ σὺ ὅμοιος μὲ ὅλους καὶ μὴ προκαλέσης σφαγή.

Μπορεῖ νὰ κατακτήση κανεὶς χιλιάδες ἀνθρώπους στὴ μάχη, ἀλλὰ ὁ μέγιστος νικητὴς εἶναι ὁ κατακτητὴς τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ὄχι ἀπὸ τὴν γέννησί του, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν διαγωγή του, ἕνας γίνεται κάθαρμα καὶ ἄλλος Βράχμαν.

Ποιὸς θὰ χρησιμοποιοῦσε θεληματικὰ σκληρὴ γλῶσσα πρὸς ἐκείνους ποὺ ἁμάρτησαν, ἂν τοῦ ἔλεγαν ὅτι ὤφειλε νὰ ρίξη ἁλάτι καὶ στὶς πληγὲς τῶν δικῶν του ἁμαρτημάτων ;

Ἀληθινὴ πρόοδος στὴν πειθαρχία τοῦ Εὐλογημένου Ἑνός, εἶναι ὅταν ὁ ἄνθρωπος βλέπη τὸ ἁμάρτημά του στὴ φύσι του καὶ τοῦ φράζει τὸ δρόμο τοῦ μέλλοντος.

Τὸ δόγμα

Τὸ σύνολον τοῦ «Δάρμα» ἢ Διδασκαλίας τοῦ Βούδδα εἶναι ἁπλᾶ καὶ σύντομα διατυπωμένο στὸ κήρυγμά του, τὸ γνω-

στὸ μὲ τὸν τίτλο «Δάρμα— σάκρα— πραβαρτάνα — Σούττα». Περιέχει φωτεινὸν κανόνα ζωῆς. Στὴν ἀρχὴ διατυπώνει τὰ Τέσσαρα ἀξιώματα. Τὸ πρῶτο εἶναι ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου εἶναι πλήρης ἀπὸ θλῖψι καὶ πόνο. Τὸ δεύτερο εἶναι ὅτι αὐτὴ ἡ κατάστασις ὀφείλεται στὴ δίψα γιὰ ὑλικὴ πεῖρα—χλιδή, ἡδονή, δύναμι κτλ. καὶ στὴν προσκόλλησι σὲ πράγματα ποὺ περνοῦν, μὲ ἄλλα λόγια ὀφείλεται στὸν πόθο τῆς ζωῆς ποὺ χαράζει τὸ ἄτομον ἀπὸ τὴ γέννησι ὥς τὸν θάνατο. Τὸ τρίτο ἀξίωμα διδάσκει ὅτι ἡ θλῖψις ἐκλείπει μὲ τὴν ὑπερνίκησι τῆς προσκολλήσεως καὶ μὲ τὴν ὑπόταξι τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ παθῶν. Τὸ τέταρτο ἀξίωμα διδάσκει ὅτι ὑπάρχει ἕνας δρόμος ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσι ἀπὸ τὴ θλῖψι. Εἶναι ὁ «᾿Οκταπλοῦς δρόμος» πρός :

᾿Ορθὴ Πίστι, ᾿Ορθὴ Σκέψι, ᾿Ορθὸ Λόγο, ᾿Ορθὴ Δράσι, ᾿Ορθὴ Ζωή, ᾿Ορθὴ Προσπάθεια, ᾿Ορθὴ ᾿Ανάμνησι καὶ ᾿Ορθὴ Συγκέντρωσι πνεύματος.

Καθεμιὰ ἀπὸ τὶς ἐκφράσεις αὐτὲς εἶν᾿ ἕνας πυρῆνας γύρω ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀναπτύσσονται πολλὲς μεγάλες ἰδέες. Ὁ χρόνος μᾶς ἐπιτρέπει δύο μόνον παρατηρήσεις. ᾿Ορθὴ Πίστις δὲν σημαίνει τυφλὴ πίστις, ἀλλὰ ἕνα ὡρισμένο ποσὸν γνώσεως γιὰ τὸ σχῆμα τῆς ζωῆς καὶ τὴν λειτουργία τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ εἰδικὰ τὸν νόμο τῆς Αἰώνιας Δικαιοσύνης, ἢ Αἰτίας καὶ ᾿Αποτελέσματος. Οἱ σκέψεις μας πρέπει νὰ εἶναι ἀληθινές, ὡραῖες, εὐγενικές. Ἡ ὁμιλία μας, σωστή, σοβαρή, ἐπιβοηθητική. Ἡ δράσις πρέπει νὰ εἶναι δίκαιη, ἀνιδιοτελής, καλοζυγιασμένη, ἀποτελεσματική. Δὲν ὑπάρχει σωστὴ ζωὴ ὅταν προκαλῆ βλάβη σὲ ἄλλα ζωντανὰ ὄντα ἢ ὅταν ἐπιτυγχάνεται μὲ ἀντικανονικὰ μέσα καὶ ἀνέντιμη συναλλαγή. Ἡ ὀρθὴ προσπάθεια συνεπάγεται ἐπιμονὴ στὴν καλωσύνη καὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐκλογὴ ὠφέλιμης ἐργασίας καὶ τὴν χρησιμοποίησι τῆς δυνάμεως καὶ ἐπιρροῆς μας πρὸς τὸ καλύτερο. ᾿Οφείλομε νὰ κάνωμε τὴν αὐτοσυγκέντρωσί μας, πιστοὶ στὸ ἔργον καὶ τὸ καθῆκόν μας, ἐπωφελούμενοι ἀπὸ τὰ λάθη μας καὶ ὄχι νὰ τὰ ἐκκολάπτουμε, ἐνθυμούμενοι πάντοτε τὰ καλὰ καὶ εὐχάριστα πράγματα καὶ λησμονώντας τὰ κακὰ καί δυσάρεστα. Τὸ πνεῦμα πρέπει νὰ συγκεντρώνεται μόνον σὲ ψηλοὺς καὶ εὐγενεῖς στόχους, ὥστε νὰ συγκεντρώνουμε στὸ βάθρο του ἀνυψωτικὲς σκέψεις ποὺ θὰ χρησιμεύσουν ὡς μῆτρες τοῦ χαρακτῆρος μας καὶ ὡς ὁδηγοὶ στὶς καθημερινές μας πράξεις.

Ἡ ᾿Ατραπός

Ἡ ᾿Οκταπλῆ ᾿Ατραπὸς ποὺ ποὺ ἐχάραξεν ὁ Βούδδας εἶναι ἡ Μέση Ὁδός, μεταξὺ τῶν ὑπερβολῶν τοῦ ἀσκητισμοῦ καὶ τῆς ἀμεριμνησίας τῆς κοσμικῆς ζωῆς. Δὲν εἶναι πραγματικὰ νέα ὁδός· εἶναι ἡ ἀρχαία ὁδός, ἀποκατεστημένη σὲ οὐσιαστικὴν ἁπλότητα. Ὁ Βούδδας δὲν διεξεδίκησε κἂν τὸν τίτλο τοῦ ἀνακαινιστοῦ. Σκοπός του δὲν ἦταν νὰ εἰσαγάγη ἕνα νέον

κώδικα ἠθικῆς ἢ νὰ προτείνη ἕνα νέο σχῆμα τοῦ σύμπαντος, ἀλλὰ νὰ μεταμορφώση τὴν ἠθικὴ ζωὴ μὲ μιὰ νέα αἴσθησι τοῦ καθήκοντος. Γι' αὐτὸ ἑδραίωσε μιὰ φιλοσοφία ποὺ ἀπευθύνεται στὸ λογικὸ καὶ τὴ νόησι, προσαρμοσμένη στὶς πρακτικὲς ἀνάγκες τῶν συνηθισμένων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Τὸ λυτρωτικό του εὐαγγέλιο δὲν περιορίζετο γιὰ τοὺς ἐκλεκτούς, γιὰ τοὺς λίγους ἀνωτέρους σὲ διανόησι ἢ θέσι, ἀλλὰ γιὰ τὸ πλῆθος, γιὰ τὸν καθέναν.

Αἱ ἐντολαὶ

Διετήρει τὶς λεπτολόγους συζητήσεις μόνο γιὰ τὸν ἐσωτερικὸ κύκλο τῶν μαθητῶν του, ἐνῶ στὸν πολὺ λαὸ ἐκήρυττε τὸ ἁπλὸ «Δάρμα» τῆς ἀγάπης, δικαιοσύνης καὶ ὀρθότητος. Ὡραία ἀπεικόνισις τῆς φύσεως τῶν λαϊκῶν του ὁμιλιῶν δίδεται στὰς «Πέντε ἐντολὰς» ποὺ ἔδινε σὲ ὅλους τοὺς ἀκροατάς του. Αἱ ἐντολαὶ αὐταὶ ἔχουν ἀποδοθῆ ὄμορφα στὸ ἔργον τοῦ Ἄρνολδ «Τὸ φῶς τῆς Ἀσίας», ποὺ εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον ἐμπνευστικὰ ποιήματα στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα.

Μὴ σκοτώνετε—γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ
Θεοῦ !—κι' οὔτε νὰ σφάζετε
Οὔτε τὸ ἀσημαντότερο πλᾶσμα,
πάνω στὸν ἀνοδικό του δρόμο.
Δίνετ' ἐλεύθερα καὶ παίρνετε, μ'
ἀπὸ κανένα μὴ κρατᾶτε
Μὲ δίψα, ἀπάτη ἢ δόλο ὅ,τι δικό του εἶναι.
Ἀπὸ κακὴ μαρτυρία, ψέμμα ἢ
συκοφαντία μακρυά.
Ἡ ἀλήθεια μόνον τὴν ἁγνὴ ψυχὴ τὴ φανερώνει.
Μακρυὰ ἀπὸ ποτὰ καὶ δηλητήρια ποὺ ἐξάπτουνε τὸ πνεῦμα.
Τὰ καθαρὰ μυαλὰ καὶ τὰ καθαρὰ σώματα δὲ θέλουν οἰνοπνευματώδη.
Τοῦ γείτονά σου τὴ γυναίκα μὴν
ἀγγίζης, οὔτε νὰ πέσης
Σὲ σάρκας ἄνομη καὶ ἀταίριαστη ἁμαρτία.

Δὲν εἶναι περίεργο τὸ πῶς αὐτὰ τὰ λόγια ξαπλώθηκαν τόσο πολύ, σὲ μορφωμένους καὶ ἀπαίδευτους, σὲ μεγάλους καὶ ταπεινούς, σὲ ἀδύνατους καί ἰσχυρούς.

Ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ἀνθρώπου

Ὁ Βούδδας περιώρισε τὴν διδασκαλία του σὲ θέματα θετικῆς γνώσεως καὶ πρακτικῆς σημασίας, πάνω ἀπὸ ὅλα στὰ μέσα τοῦ λυτρωμοῦ ἀπὸ τὸν πόνο καὶ τὸ κακό. Κατηγορηματικὰ ἀπέκρουε ὅτι διαθέτει δυνάμεις ὑπερφυσικὲς καὶ δὲν ἔκαμε θαύματα. Ἀρνιόταν συστηματικὰ ν' ἀπαντᾶ σὲ μεταφυσικὰ προβλήματα καὶ ἐρωτήσεις σχετικὲς μὲ τὴ ζωὴ μετὰ θάνατον. Ἀπεδοκίμαζε τὶς διακινδυνευμένες ὑποθέσεις πάνω σὲ θέματα ἀπρόσιτα σὲ λογικὴ ἀπόδειξι, ὡς μὴ ἐποικοδομητικὰ καὶ ὀφειλόμενα σὲ νοσηρὴ περιέργεια. Ἐπειδὴ δὲν ἔδωσε ὑποστήριξι στὴν ὑπόθεσι ἑνὸς προσωπικοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ προσεγγισθῇ διὰ τῆς προσευχῆς καὶ νὰ πραϋνθῆ διὰ τῆς θυσίας, ἡ διδασκαλία του χαρακτηρίσθηκε ὡς ἀθεϊστική, ἀλλὰ πρόκειται περὶ ἐπιπολαίας κριτικῆς. Δὲν ἀρνήθηκε ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μιὰ ἀναλλοίωτη ὑπερκείμενη Πραγματικότης πίσω ἀπὸ τὴν συνεχῆ ροὴ τῆς ὑπάρξεως, ἀλλὰ δὲν ἔκρινε ἀναγκαῖα τὴν ὁμολογία μιᾶς δημιουργικῆς Πρώτης

Αἰτίας πρὸς ἐξήγησιν τοῦ κόσμου τῆς ἐμπειρίας μας. Ἀντὶ τῆς πίστεως σ' ἕνα Θεό, προτιμοῦσε νὰ ἐμπνέῃ τὸ καθῆκον τῆς ὑπηρεσίας πρὸς τὸν Ἄνθρωπο. Ἀντὶ γιὰ ἐξωτερικὲς μορφὲς καὶ τελετὲς λατρείας, προτιμοῦσε τὴν ἐσωτερικὴ ἀλλαγὴ καὶ τὴν ρυθμισμένη αὐτοπειθαρχία.

Κάρμα

Ὁ νόμος τῆς Αἰτίας καὶ Ἀποτελέσματος (ὀνομαζόμενος, σχετικὰ μὲ τὴν ἀνθρώπινη ζωή, Νόμος τοῦ Κάρμα) ἀντιπροσωπεύει τὸ σχέδιο, πάνω στὸ ὁποῖο προχωροῦν ὅλα τὰ ὄντα. Αὐτὴ ἡ ἀρχή, μὲ τὴν προσθήκη τῆς συνεχοῦς ἀλλαγῆς καὶ προόδου, ἀποτελεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς κυριώτερες προσφορὲς τοῦ Βουδδισμοῦ στὴν Ἰνδικὴ σκέψι. Τὸ κάθε τι ὑπόκειται σὲ νόμους καθωρισμένους καὶ ἀναλλοίωτους. Κανεὶς δὲν παρεμβαίνει στὴ λειτουργία τοῦ νόμου, τίποτε δὲν μπορεῖ ν' ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ποινὴ γιὰ κακὴ πράξι. Κάθε σκέψις, κάθε πράξις κλείνει μέσα της τὸ ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα. Ἀπὸ τὸ καλὸ προέρχεται καλό, ἀπὸ τὸ κακὸ φυτρώνει κακό. Ὁ καρπὸς τῶν πράξεών μας στὴν παροῦσα ζωὴ θὰ γίνῃ ὁ σπόρος τοῦ χαρακτῆρος στὶς μέλλουσες ζωές μας.

Τὸ Κάρμα δὲν πρέπει νὰ συγχέεται, καθὼς συχνὰ συμβαίνει, μὲ τὴν ἰδέα ἑνὸς μηχανικοῦ πεπρωμένου. Δὲν ἀποκλείει τὴν εὐθύνη, οὔτε ἐξουδετερώνει τὴν προσπάθεια. Ἁπλῶς ἐπιβεβαιώνει τὸ ὅτι ἡ τάξις τῆς Φύσεως δὲν διαταράσσεται ἀπὸ θαύματα. Λέγει στοὺς ἀνθρώπους νὰ βασίζωνται γιὰ τὴ λύτρωσί τους στὶς δικές τους μόνον προσπάθειες, ἀντὶ νὰ δοκιμάζουν νὰ μεταθέσουν τὸ φορτίο τους σὲ ἀλλότριες δυνάμεις. Τὸ Κάρμα ἐξηγεῖ μὲ νοητὸ καὶ ἐπιστημονικὸ τρόπο τὰ δύσκολα καὶ αἰνιγματικὰ γεγονότα τῆς ὑπάρξεως, τὶς ἀθλιότητες, τὰ κακά, τὶς ἀτέλειες καὶ τὶς ἀδικίες ποὺ εἶναι φανερές.

Ἡ ζωὴ προσφέρει μιὰ εἰκόνα γεμάτη κατάθλιψι καὶ στὴν ἐπιφάνειά της ἐπικρατεῖ τὸ στοιχεῖο τῆς ἀπαισιοδοξίας. Αὐτὸ ὅμως συμβαίνει ἐπειδὴ ἡ ζωὴ δὲν διάγεται καθὼς θὰ ἔπρεπε. Ἡ φυσικὴ ὕπαρξις δὲν εἶναι ἕνα τέρμα, ἀλλὰ ἕνα μέσον γιὰ τό φθάσιμο στὸ ὕψιστο ἀγαθό. Ἡ γνῶσις τοῦ Κάρμα βοηθάει τὸν ἄνθρωπο νὰ ρυθμίσῃ ἔτσι τὴ ζωή του ὥστε νὰ καταστήσῃ τὸ φθάσιμο αὐτὸ προσιτό, ἐναρμονίζοντάς την πρὸς τὸν αἰώνιο Νόμο. Σ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴ περιέχεται σταθερὴ ἐλπίδα καὶ ἀληθινὴ παρότρυνσις γιὰ προσπάθεια.

Νιρβάνα

Ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει τίποτε στὸν κόσμο ἀναλλοίωτο καὶ ἀφοῦ τὸ ὑποκείμενο σὲ ἀλλοίωσι δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι διαρκές, ἡ Βουδδιστικὴ φιλοσοφία ἀρνεῖται ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι αἰώνια. Δὲν μποροῦμε νὰ εἴμαστε ἀκριβῶς οἱ ἴδιοι οὔτε σὲ δύο λεπτὰ τῆς ὥρας ταυτοχρόνως. Ἡ τάσις γιὰ ἀπόκτησι ταυτότητος παράγει τὴν ἐπιθυμία προσωπικῆς πεί-

ρας, ἡ ὁποία εἶναι τόσο ἰσχυρὴ δημιουργικὴ δύναμις ὥστε φέρνει τὴν ἀτομικότητα πίσω στὴν κοσμικὴν ὕπαρξι. Μποροῦμε νὰ διαφύγουμε τὴν ἐπαναγέννησι μόνον μὲ τὴν ὀρθὴ γνῶσι καὶ μὲ τὴν κατάκτησι τῆς πηγῆς τῆς ἐπιθυμίας γιὰ τὰ πράγματα τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Γι' αὐτὸν ποὺ ἐξήντλησε τὸ Κάρμα του μὲ τὴν αὐτοθυσία καὶ τὴν αὐταπάρνησι, δὲν ὑπάρχει ἐπαναγέννησις, ἀλλὰ τὸ πέρασμα στήν αἰώνια εἰρήνη τῆς Νιρβάνα.

Νιρβάνα, κατὰ λέξιν, θὰ πῆ «σβέσις» ἤ «ἐξάλειψις» καὶ σημαίνει τὸ σβήσιμο τῆς φωτιᾶς τῆς ἡδονῆς, τῆς ἀποστροφῆς καὶ τῆς ἀπάτης, τὴν κατάπαυσι ὅλων τῶν πόθων καὶ παθῶν, καὶ τὴν τελικὴν ἐξάλειψι τῶν σπόρων τῆς ἀτομικῆς ὑπάρξεως. Ἡ Νιρβάνα κάθε ἄλλο παρὰ εἶναι πτῶσις στὴ μηδαμινότητα, ἀλλὰ ἀντιθέτως εἶναι λύτρωσις ἀπὸ τὴν ἀτομικότητα καὶ ταύτισις μὲ τὴν αἰώνια Πραγματικότητα. Εἶναι μιὰ κατάστασις ἀπέραντης εἰρήνης καὶ ἀσύλληπτης τελειοποιήσεως γιὰ τούς πολλοὺς ἀνθρώπους, καθὼς ἔχουν βεβαιώσει ἐμφατικὰ οἱ μυστικοὶ ὅλων τῶν αἰώνων. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν πανσέληνο ποὺ ὁ Βούδδας ἀπηύθυνε τὸ πρῶτο του μήνυμα, μυριάδες ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν περπάτησαν στὴν ἀτραπὸ ποὺ ὁδηγεῖ στὴ Νιρβάνα καὶ βρῆκαν τὸν δρόμο πρὸς τὴν παντοτεινὴν Εἰρήνη.

Εἶπε ἕνας δυτικὸς συγγραφεύς: «Τὸ ν' ἀποβλέπη κανεὶς πρὸς ὅλον τὸν κόσμο—σέ κάθε ζωντανὸ ὄν—μὲ αἰσθήματα συμπαθείας, τὸ νὰ ὑπερνικᾶ τὸ μῖσος μὲ τὴν ἀγάπη, τὸ νὰ ἀκολουθῆ τὴν ἀρετὴ μόνο γιὰ δικό του λογαριασμό, τὸ νὰ μὴν ὑπολογίζη σὲ ἀνταμοιβὴ ἄλλη ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνη καὶ τῆς καρδιᾶς του τὴ γαλήνη— αὐτὸ εἶναι ποὺ ὁ Βούδδας γυρεύει ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς του. Πολλὰ ζητάει ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη φύσι. Καὶ ὅμως αὐτὴ ἡ θρησκεία ποὺ ἀπαιτεῖ τόσο πολλὰ καὶ φαίνεται νὰ ὑπόσχεται τόσο λίγα, ἔχει προσελκύσει πολλοὺς πιστούς». Εἶναι ἀλήθεια ὅτι, μὲ τὸ πέρασμα τῆς ἱστορίας, ἡ Βουδδιστικὴ θρησκεία δὲν ἐπικρατεῖ πλέον στὶς Ἰνδίες, ἀλλὰ ἡ ἐπιρροὴ τοῦ μεγάλου Ἱδρυτοῦ της ἐπιζῆ στὰ κηρύγματα τῆς ἀγάπης καὶ τρυφερότητος πρὸς ὅλα τὰ πλάσματα. Ἡ διδασκαλία του παραμένει στὸν κόσμο μοναδικὴ διότι μόνον αὐτὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς Μεγάλους Διδασκάλους στήριξε στὴν ἱκανότητα κάθε ἀνθρώπου τό ἔργο γιὰ τὴν δική του σωτηρία. Καὶ σήμερα, δὲν ὑπάρχει σπουδαστὴς τῶν μεγάλων μορφῶν τῆς πνευματικῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος, ποὺ νὰ μὴ νοιώθη γι' αὐτὸν σεβασμό, ψυχικὴ κραταίωσι καὶ ἔξαρσι.

Μιὰ Βουδδιστικὴ ἱστορία

Ὁ κολασμένος

Ἕνας κολασμένος εἶχε ἐργασθῆ νὰ ἐξαγνισθῆ καὶ νομίζοντας ὅτι κατώρθωσε ν' ἀπολυτρωθῆ ἀπὸ τὶς διάφορες ἐπιθυμίες, ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Βούδδα νὰ τὸν βγάλῃ ἀπὸ τὴν κόλασι.

Ἕνα σχοινὶ μὲ κόμπους κατέβηκε δίπλα του, τὸ ἔπιασε καὶ ἄρχισε ν' ἀνεβαίνῃ στὸν οὐρανό. Ἀλλὰ σὲ λίγο ἔνοιωσε τὸ σχοινὶ νὰ τεντώνεται πολὺ καὶ νὰ κινδυνεύῃ νὰ κοπῆ. Κυττάζει κάτω καὶ βλέπει καὶ ἄλλους κολασμένους ν' ἀνεβαίνουν πίσω ἀπ' αὐτόν, μὲ τὸ ἴδιο σχοινί.

«Ἔ! φωνάζει, ἀφῆστε τὸ σχοινί μου, γιατὶ θὰ κοπῆ!»

Ἀμέσως τὸ σχοινὶ ἐκόπηκε κι' εὑρέθηκε πάλι στὴν κόλασι, ἐνῶ μιὰ φωνὴ τοῦ ἔλεγε:

«Δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ βγῆς ἀπὸ τὴν κόλασι. Ἔχεις ἀκόμη τὴν ἐπιθυμία τῆς προσωπικῆς σου σωτηρίας, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ σωτηρία τῶν ἀδελφῶν σου. Πρέπει, λοιπόν, ἀκόμη νὰ ἐργασθῆς καὶ νὰ μελετήσῃς, πρὶν φθάσῃς στὴ Νιρβάνα».

Ἡ ζωὴ εἶναι μιὰ γέφυρα—μὴ χτίζῃς ἐπάνω της οἰκοδομή.
Εἶν' ἕνα ποτάμι—μὴν ἀφήσῃς νὰ σὲ πάρῃ, μὰ οὔτε νὰ δεθῆς σὲ ὄχθη του καμμιά.
Εἶν' ἕνα γυμνάσιο—ἐπωφελήσου γιὰ νὰ ἀναπτύξῃς τὸ πνεῦμα σου.
Εἶν' ἕνα ταξίδι—δέξου το καὶ προχώρει ἐμπρός!

(ἀπὸ τὸ βιβλίο «Βουδδισμὸς» τοῦ Κρίστ. Χάμφρεϋς)

Ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν καρδιὰ ἕτοιμη νὰ βοηθήσῃ, δικαιοῦνται νὰ κρίνουν. Οἱ ἄλλοι εἶναι σκληροὶ καὶ ἄδικοι

Οὐίλλιαμ Πένν

Ἡ κυρία Ρούθ Σίμμονς εἶναι μιὰ Ἰρλανδὴ μετενσαρκωμένη;

Η ΜΠΡΑΪΝΤΥ ΜΑΡΦΥ ΥΠΝΩΤΙΖΕΙ ΕΝΑ ΕΘΝΟΣ

Ἡ ὑπόθεσις ποὺ συναρπάζει τὴν Ἀμερικὴ

Τοῦ HERBERT BREAN

(Ἀπὸ τὸ Life)

Ὅταν, τὸν περασμένο Γενάρη, ἐξεδόθη στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες ἕνα βιβλίο μὲ τίτλο «Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Μπράϊντυ Μάρφυ», λογάριαζαν ὅτι ἡ καλύτερη κατανάλωσις θὰ ἔφθανε σὲ 10.000 ἀντίτυπα. Ἀλλά, μέσα σὲ δύο μῆνες ἔγιναν ἐννέα ἐκδόσεις σὲ 170.000 ἀντίτυπα καὶ τὸ βιβλίο αὐτὸ ἐτέθη ἐπικεφαλῆς στὸν κατάλογο τῶν «μπὲστ—σέλλερς».

Ὑπεύθυνη γι' αὐτὸ τὸ ἐκδοτικὸ φαινόμενο εἶναι μιὰ κοκκινομάλλα Ἰρλανδή, ὀνομαζομένη Μπράϊντυ (χαϊδευτικὸ τοῦ Μπράϊτζετ) Μάρφυ, ἡ ὁποία μπορεῖ νἄζησε καὶ μπορεῖ νὰ μὴν ἔζησε στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνος στὴν Ἰρλανδία καὶ ἡ ὁποία ἀφηγήθηκε τὴ ζωή της, διὰ μέσου τοῦ σημερινοῦ της σώματος, ποὺ φέρει τὸ ὄνομα τῆς κυρίας Ρούθ Σίμμονς καὶ μένει στὸ Πουέβλο τῆς πολιτείας Κολοράντο. Ἡ Σίμμονς ἔκαμε λεπτομερεῖς ἀφηγήσεις ὑπνωτισμένη ἀπὸ τὸν Μόρεϋ Μπερνστάϊν, ἕναν τραπεζίτη τοῦ Πουέβλο, ἄνθρωπο ἀψόγου ὑπολήψεως, ποὺ ἔχει τὸν ὑπνωτισμὸ γιὰ ἐρασιτεχνικὴ ἀπασχόλησι. Μὲ τὴν γνωστὴ μέθοδο τῆς ὑπνωτιστικῆς ἀναδρομῆς φθά-

νουν συνήθως μέχρι τὴν παιδικὴν ἡλικία καὶ ὁ Μπερνστάϊν δοκίμασε νὰ ἐπεκτείνη τὴν ἀναδρομὴ πέραν τῆς γεννήσεως, ὁπότε, μετὰ τὸ πέρασμα τοῦ φράγματος αὐτοῦ, ἄκουσε κατάπληκτος τὴν ὑπνωτισμένη νὰ μιλάη γιὰ μιὰ ἄλλη ζωή, σὲ ἄλλον τόπο, σὲ ἄλλην ἐποχή, μὲ ἄλλο ὄνομα.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ βιβλίου, ὅπου καταχωρήθηκαν τὰ πρακτικὰ τῶν ὑπνωτιστικῶν συνεδριάσεων καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐλέγχου ποὺ ἐπηκολούθησε, ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον μεγάλης μερίδος ἀνθρώπων ὄχι μόνον γιὰ τὸ ἐνδεχόμενο καινούργιας ζωῆς μετὰ τὸν θάνατο, ἀλλὰ καὶ προηγουμένης ἀπὸ τὴν γέννησι. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ βιβλία, πουλήθηκαν καὶ 30.000 δίσκοι μὲ τὴν μαγνητοφωνημένη ἀφήγησι τῆς Μπράϊντυ Μάρφυ.

Μιὰ πραγματικὴ ὑστερία ξαπλώθηκε σ' ὅλη τὴν Ἀμερική. Στὰ σαλόνια ὀργιάζουν οἱ πνευματιστικὲς συνεδριάσεις, στὶς ἐφημερίδες ἐδημοσιεύθη διαφήμισις ὅτι «ὁ Κύριος Ὕπνωσις τῆς Καλιφόρνιας» ἀναλαμβάνει νὰ σᾶς μεταφέρη πίσω σὲ προγενέστερες ὑπάρξεις, μόνον μὲ 25 δολλάρια γιὰ κάθε ζωὴ καὶ ἀνεκάλυψε ὅτι μιὰ γυναῖκα, στὰ 1800, ἦταν.... ἄλογο, ἐνῶ ἕνας 17ετὴς μαθητὴς στὴ Λουϊζιάνα ἀφηγήθηκε περιστατικὰ τῆς ζωῆς του πρίν.... 10.000 χρόνια. Ἀλλὰ στὸ Σάουν τῆς Ὀκλαχόμας, ἕνας 19ετής, ὀνόματι Ρίτσαρντ Σουΐνκ ἄφησε ἕνα σημείωμα ὅτι εἶναι περίεργος γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Μπράϊντυ Μάρφυ καὶ πηγαίνει νὰ τὴν ἐξετάση αὐτοπροσώπως... καὶ φύτεψε στὸ κεφάλι του μιὰ σφαῖρα. Ἐξ ἄλλου, στὸ Τέξας πίνουν τὸ νέο «Κοκταίηλ Μετενσάρκωσις» (ἕνα τζίτζερ βότκας, μισὸ τζίτζερ μαρασκίνο μὲ χυμὸ λεμονιοῦ, ροῦμι ποὺ ἀνάβει καὶ τρίμματα πάγου).

Ἰδού, ἐν περιλήψει, ἡ ἀφήγησις τῆς Μπράϊντυ Μάρφυ: Στὰ 1806 ἦταν 8 ἐτῶν καὶ ἔμενε σ' ἕνα ἄσπρο ξύλινο σπίτι, στὸ Κόρκ. Ἦταν κόρη ἑνὸς δικηγόρου, τοῦ Ντάνκαν Μάρφυ καὶ τῆς συζύγου του, Κάθλην. Στὰ 17 της χρόνια γνώρισε τὸν Σὴν Μπράϊαν Μὰκ Κάρθυ, δικηγόρο ἐπίσης, τὸν παντρεύτηκε καὶ ἐγκαταστάθηκαν στὸ Μπέλφαστ. Ὕστερα περιέγραψε τὴ ζωή της, τὸν θάνατό της, ἀπὸ πέσιμο, τὸν ἐνταφιασμό της, στὸν ὁποῖον λέγει ὅτι παρέστη. Περιέγραψε τὸν τάφο της, εἶπε ὅτι διέμεινε σὲ τόπους ὅπου δὲν αἰσθανόταν οὔτε πόνο, οὔτε μεγάλη εὐχαρίστησι καὶ τέλος, μὲ τρόπο ποὺ δὲν καθώρισε ἀκριβῶς, ξαναγύρισε στὸν κόσμο, στὰ 1923, στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες.

Ἡ Ρούθ Σίμμονς, ποὺ ἔκαμε τὶς ἀφηγήσεις αὐτές, ἔχει γεννηθεῖ τὸ 1923, στὸ Μίντλγουέστ, δὲν πάτησε ποτὲ τὸ πόδι της στὴν Ἰρλανδία, δὲν ἔχει Ἰρλανδικὴ προφορὰ καὶ εἶναι μιὰ πολὺ σοβαρὴ καὶ ἀξιοπρεπὴς κυρία.

Πάνω στὶς ἀφηγήσεις ἔγιναν ἔρευνες λεπτομερεῖς ἀπὸ Ἀμερικανοὺς ρεπόρτερς ποὺ πῆγαν στὴν Ἰρλανδία σταλμένοι ἀπὸ διάφορα ἔντυπα. Νὰ μερικὰ ἀπὸ τὰ πορίσματά τους:

Ἡ Μπράϊντυ ἰσχυρίζεται ὅτι γεννήθηκε στὶς 20 Δεκεμβρίου 1798, στὸ Κὸρκ καὶ πέθανε στὸ Μπέλφαστ μιὰ Κυριακὴ τοῦ ἔτους 1864. Ἀλλὰ σὲ κανένα ληξιαρχεῖο ἐνοριακὸ ἢ πολιτικὸ δὲν γίνεται μνεία τῆς γεννήσεώς της ἢ τοῦ θανάτου της. Σὲ κανένα ληξιαρχεῖο τοῦ δήμου τοῦ Κὸρκ —καὶ διατηροῦνται ἀπὸ τὸ 1820— δὲν βρίσκεται τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας της. Στὶς νεκρολογίες τῶν ἐφημερίδων τοῦ Μπέλφαστ τοῦ 1864 δὲν ὑπάρχει ἴχνος τῆς κυρίας Μπράϊτζετ Μὰκ Κάρθυ.

Ἡ Μπράϊντυ εἶπε ὅτι ἔζησε «σ' ἕνα ὤμορφο ξύλινο σπίτι». Ἀλλά, τὸ ξύλο ἦταν πάντα σπάνιο στὴν Ἰρλανδία καὶ τὰ σπίτια κτιζόνταν ἀπὸ πέτρα ἢ τοῦβλα.

Ἡ Μπράϊντυ ἰσχυρίζεται ὅτι παντρεύτηκε τὸν Σίην Μπράϊαν Μὰκ Κάρθυ. Προφέρει τὸ ὄνομα τοῦ συζύγου της «Σι—ὰν» καὶ ἐξηγεῖ ὅτι λέγεται καὶ «Σά—ον», ἐνῶ ἡ δεύτερη προφορὰ εἶναι ἡ τρέχουσα στὴν Ἰρλανδία. Ἐξ ἄλλου, τὸν λέγει συνηθέστερα

«Μπράϊαν», πού—κατὰ σύμπτωσιν— εἶναι τὸ δεύτερο ὄνομα τοῦ ἀληθινοῦ της τωρινοῦ συζύγου τῆς Ρούθ Σίμμονς.

Ὑπάρχουν μερικὲς λεπτομέρειες ἀπὸ τὴν ἀφήγησι τῆς Μπράϊντυ πού ταιριάζουν μὲ τὰ γεγονότα. Μιλώντας γιὰ μιὰ ἐκδρομὴ τῆς παιδικῆς της ἡλικίας στὸ Ἀντρίμ, περιγράφει τοὺς «ἄσπρους ἀπότομους βράχους, τοὺς καταρράκτες πού γκρεμίζονται καὶ γίνονται μικρὰ ρυάκια στὸ ἔδαφος καὶ φθάνουν στὴ θάλασσα». Αὐτὴ ἡ περιγραφὴ τοῦ Ἀντρὶμ εἶναι σωστή.

Ἡ Μπράϊντυ ἀφηγεῖται ὅτι μετὰ τὸν γάμο της πῆγε ἀπὸ τὸ Κὸρκ στὸ Μπέλφαστ περνώντας ἀπὸ τὸ «σταυροδρόμι Μπέηλιγκ» καὶ σταμάτησε «στοῦ Ντόμπυ» γιὰ νὰ φάῃ πατατογαλέτες. Ἕνας ρεπόρτερ ἀνεκάλυψε στὴν κομητεία Καβὰν ἕνα σταυροδρόμι «Μπέηλες» καὶ ἕναν «Ντόμπυ». Οἱ γαλέτες ἀπὸ πατάτα εἶναι ἐπίσης ἀληθοφανεῖς.

Ἡ Μπράϊντυ λέγει ὅτι ὁ σύζυγός της ἔγραφε ἄρθρα στὸ «Νιοὺς Λέττερ» τοῦ Μπέλφαστ. Ὑπῆρξε ἐφημερίδα μὲ τὸν τίτλον αὐτό, ἀλλὰ δὲν βρέθηκαν ἀκόμη ἴχνη ἄρθρων τοῦ Μπράϊαν.

Λέγει ἀκόμη: «Πήγαινα στὴν ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Τερέζας». Ὑπάρχει μιὰ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Τερέζας, ἀλλὰ χτίσθηκε τὸ 1911.

Προτιμοῦσε ἕναν παντοπώλη Φάρρ. Ὑπῆρχε τὴν ἐποχὴν ἐκείνη ἕνας Φάρρ καὶ ἦταν παντοπώλης.

Παρεκλήθη ν' ἀναφέρῃ μερικὲς ἀπὸ τὶς βιομηχανίες τοῦ Μπέλφαστ καὶ εἶπε ὅτι ὑπῆρχε ἕνα μεγάλο σχοινάδικο καὶ ἕνα καπνεργοστάσιο. Ἡ ἀπάντησις εἶναι παραδεκτή, διότι τὸ φημισμένο ἐργοστάσιο σχοινοποιίας τοῦ Μπέλφαστ ὑφίσταται νομίμως ἀπὸ τοῦ 1876, ἀλλὰ δημιουργήθηκε μὲ συγχώνευσι διαφόρων μικροτέρων ἐπιχειρήσεων πού ὑπῆρχαν ἀπὸ πολὺ παλαιότερα χρόνια. Τὸ καπνεργοστάσιο Μάρραιη & Υἱοὶ χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1805.

Ἐφόσον τὸ πλεῖστον τῶν ἀπαντήσεων τῆς Μπράϊντυ δὲν εἶναι ἀκριβεῖς, τί νὰ σκεφθῇ κανεὶς γιὰ ἐκεῖνες πού εἶναι; Τί λογικὴ ἑρμηνεία μπορεῖ νὰ δοθῇ στὸ γεγονὸς ὅτι μιὰ σύγχρονη Ἀμερικανίδα, ἔστω καὶ σὲ κατάστασι ὑπνώσεως, γνωρίζει λεπτομέρειες τῆς ζωῆς σὲ ἄλλη χώρα καὶ ἄλλον αἰῶνα;

Ψυχίατροι καὶ ψυχολόγοι πού ἀπὸ χρόνια χρησιμοποιοῦν τὸν ὑπνωτισμὸ σὰν θεραπευτικὴ μέθοδο παρέχουν ἐπιστημονικὴ ἐξήγησι. Ὁ δόκτωρ Τζερὸμ Σνέκ, τέως πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας κλινικοῦ πειραματικοῦ ὑπνωτισμοῦ καὶ ὁ δόκτωρ Λιούϊς Βόλμπεργκ, ἰατρικὸς διευθυντὴς τοῦ Κέντρου ἀνωτέρων σπουδῶν ψυχοθεραπείας Νέας Ὑόρκης, συμφωνοῦν στὶς ἑπόμενες γενικὲς διαπιστώσεις:

Φοιτητης, 22 ετῶν απο τὸ Ντενβερ ἀφηγεῖται, μὲ αἴσθησι φρικτῶν πονων, πῶς ἔχασε το δεξὶ χέρι του, στην προηγουμενη ζωή του, όταν ἦταν στρατιώτης στον ἐμφύλιο πόλεμο καὶ πέθανε το 1876..

Μερικὰ πρόσωπα σὲ βαθειὰ ὕπνωσι εἶναι προσιτὰ σὲ ἀνώμαλη ἐπίδρασι καὶ ἐκλαμβάνουν τὴν ἐλάχιστη ἔνδειξι σὰν ἐπιτακτικὴ διαταγή. Λέτε σ' ἕναν ὅτι εἶναι ποιητὴς καὶ στιχουργεῖ μὲ ἱκανότητα ποὺ δὲν θὰ ξαναβρῆ ποτὲ ξύπνιος. Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ὑπνωτιστικοῦ ὕπνου, ἕνα ἄτομο μπορεῖ νὰ ἐπιδείξῃ ἐξαιρετικὲς ἱκανότητες, διότι ἀντλεῖ ἀπὸ τὶς πολλαπλὲς πηγὲς τῆς ὑποσυνείδητης μνήμης του. Ἔτσι ἕνας ἔφηβος κοιμισμένος μπορεῖ νὰ ἐκφρασθῆ εὐχερῶς σὲ μιὰ ξένη γλῶσσα, τὴν ὁποίαν δὲν ἔχει ξανακούσει ἀπὸ τὰ παιδικά του χρόνια καὶ δὲν ἐννοοῦσε τότε. Μπορεῖ νὰ ἀπαγγείλη λέξιν πρὸς λέξιν σελίδες βιβλίου ποὺ τοῦ εἶχαν διαβάσει σὲ ἡλικία 3 ἐτῶν.

Δὲν πρέπει νὰ ὑποθέτη κανεὶς ὅτι ἕνα ἄτομο σὲ ὑπνωτικὴ κατάστασι λέγει πάντα τὴν ἀλήθεια. Ἡ προσπάθεια ποὺ καταβάλλει γιὰ ν' ἀνταποκριθῆ στὴν θέλησι τοῦ ὑπνωτιστοῦ καταλήγει σὲ ἐπινοήσεις. Τελευταία ἕνας ἐρασιτέχνης ὑπνωτιστής, ποὺ εἶχε καταφέρει διάφορα ἄτομα νὰ γυρίσουν σὲ περασμένες ζωές, ἔκαμε λάθος τὴ στιγμὴ ποὺ ἔδιδε τὶς ἐντολές του. Ἀντὶ νὰ πῆ, ὅπως συνήθως: «Θέλω νὰ ἀνατρέξετε μακρύτερα.... μακρύτερα.... πίσω στὸν χρόνο.... σὲ ἄλλον τόπο....», εἶπε: «Μακρύτερα.... μακρύτερα.... στὸ διάστημα....». Ἀμέσως τὸ ὑποκείμενον ἐδήλωσε ὅτι ἦταν ἕνα παράξενο πλάσμα, ποὺ εἶχε ὡς ὄνομα τὸ στοιχεῖον «Γ», κατοικοῦσε στὸ Φεγγάρι καὶ κυκλοφοροῦσε πάνω σὲ ἱπτάμενο δίσκο!

Οἱ δύο ἐπιστήμονες φρονοῦν ὅτι εἶναι ματαιοπονία ἡ ἀναζήτησις στὴν Ἰρλανδία γιὰ τὴν ἀκρίβεια τῶν ἀφηγήσεων τῆς κυρίας Ρoὺθ Σίμμονς. Θὰ ἔπρεπε μᾶλλον ν' ἀναζητηθοῦν διευκρινήσεις στὴν ἴδια της τὴν παιδικὴν ἡλικία. Τί τῆς εἶχαν ἀφηγηθεῖ, ὅταν ἦταν κοριτσάκι, γιὰ τὴν καταγωγή της; Ποιοὶ ἦσαν οἱ φίλοι της τῶν παιχνιδιῶν καὶ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων; Καὶ ὑπάρχουν στοιχεῖα Ἰρλανδικῆς καταγωγῆς σὲ ἀμφότερους τοὺς γονεῖς της. Καὶ γείτονες ἀκόμη μπορεῖ ν' ἀπεθησαύρισαν στὸ ὑποσυνείδητό της ὡρισμένες ἐντυπώσεις. Μερικὰ στοιχεῖα, ἐξ ἄλλου, μπορεῖ νὰ ἐξηγηθοῦν ὡς συμπτώσεις. Μπορεῖ ἀκόμη ἡ πηγὴ τῶν σημερινῶν ἀφηγήσεων νὰ εἶναι ἕνα λησμονημένο παληὸ διήγημα.

Γενικώτερα οἱ ἐπιστήμονες ἐφιστοῦν τὴν προσοχὴ στοὺς κινδύνους ποὺ περικλείουν τὰ ὑπνωτιστικὰ πειράματα ἀπὸ ἐρασιτέχνας. Ἀπὸ ἀμάθεια ἢ ἀμέλεια μπορεῖ νὰ προκαλέσουν ὀξεῖες ψυχικὲς κρίσεις καὶ ἄλλες διαταραχές. Διεπιστώθη ὅτι μερικοὶ ὑπνωτισταὶ ὑπέβαλαν στὰ ὑποκείμενα ἰδέες, ποὺ δὲν μπόρεσαν ἔπειτα νὰ ἀφαιρέσουν ἢ νὰ διορθώσουν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ τὰ θύματά τους παρουσίασαν ἀργότερα συμπτώματα ἀνεξήγητων παθολογικῶν ἢ ψυχικῶν νόσων. Δυστυχῶς, ἡ ὑπόθεσις τῆς «Μπράιντυ Μάρφυ» ἔχει ὑπνωτίσει τὴν Ἀμερική. Πειράματα γίνονται παντοῦ μὲ τὸν πιὸ ἀπερίσκεπτο τρόπο, ἐνῶ στὰ κέντρα διασκεδάσεως χορεύουν στοὺς ἤχους τῶν νέων τραγουδιῶν «Ἡ ἀγάπη τῆς Μπράιντυ Μάρφυ» καὶ «Ἡ Μπαλλάντα τῆς Μπράιντυ Μάρφυ» καὶ στὴν τηλεόρασι παίζεται μιὰ κωμωδία «Μπράιντυ Μάρφυ, νὰ ἡ ζωή σου». Κυκλοφορεῖ τὸ ἀνέκδοτο γιὰ κάποιον ποὺ διαβάζοντας τὴν «Μπράιντυ Μάρφυ» ἄλλαξε τὴν διαθήκη του καὶ τὰ ἄφησε ὅλα στόν... ἑαυτό του, ἐνῶ μιὰ νέα φίρμα διαφημίζει τὸ Resurrectoplasm (Ἀναστασεκτόπλασμα!) ποὺ διευκολύνει τὴν πορεία στὰ περασμένα χρόνια!...

Η ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΙΣ ΔΙΔΑΣΚΕΤΑΙ ΣΤΗ ΒΙΒΛΟ;

Τοῦ CHARLES E. LUNTZ

('Ἀπὸ τὸ Ancient Wisdom)

Ἐπειδή, γιὰ πολλούς, ἡ Βίβλος εἶναι τὸ ὕπατον κριτήριον γιὰ τὸ ἀληθὲς ὁποιασδήποτε διδασκαλίας, αἱ ἀπαντήσεις σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα πιθανὸν νὰ εἶναι ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσες γιὰ ἀρκετοὺς ἀναγνῶστες.

Ὁ πιστεύων στὴν μετενσάρκωσι εἶναι ἱκανὸς νὰ περιορίσῃ τὰ ἐπιχειρήματά του σὲ Βιβλικὲς πηγὲς καὶ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ μετενσάρκωσις ἀποτελοῦσε κοινὴν πίστι τοῦ λαοῦ τῶν Βιβλικῶν χρόνων, ὅτι ἦταν πίστις μεγάλων προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅπως ὁ Ἱερεμίας, καθὼς καὶ ἐμπνευσμένων ἀνδρῶν τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅπως ὁ θεῖος Ἁγ. Ἰωάννης, ἀλλὰ ἐπίσης ὅτι κατενοεῖτο, ἐπιστεύετο καὶ ἐ δ ι δ ά χ θ η ἀπὸ τὸν μέγιστον ὅλων τῶν Βιβλικῶν προσώπων—τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ὑπάρχουν, ἐπὶ πλέον, πρόσθετα στοιχεῖα ἀπὸ τὰ Ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια καὶ τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, περὶ τοῦ ὅτι ἡ Μετενσάρκωσις ἀποτελοῦσε συνηθισμένη διδασκαλία ἐπὶ αἰῶνες μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ Χριστιανῶν.

Ὅλα αὐτὰ θὰ ἐκπλήξουν ἐκείνους ποὺ νομίζουν ὅτι ξέρουν τὴν Βίβλο τους ἀπὸ ἐξώφυλλο ἕως ἐξώφυλλο καὶ ποὺ δὲν ἀνεκάλυψαν ποτὲ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι τόσο σαφῆ, ὥστε δὲν ἐπιδέχονται ἄλλην ἐξήγησι.

Ἂς ἀρχίσωμε ἀπὸ μιὰ βεβαίωσι ἑνὸς ἀπὸ τὰ τελευταῖα κεφάλαια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Μαλαχίου Δ' 4): «Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστελῶ ὑμῖν Ἠλίαν τὸν Θεσβίτην, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ».

Ἂς γυρίσωμε τώρα στὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον (ΙΖ' 10—13):

«Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·

Ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον καὶ ἀποκαταστήσει πάντα· λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἠλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν· τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς».

Ἐὰν αὐτὸ τὸ χωρίον δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνεφέρθη στὸν Ἰωάννη τὸν Βαπτιστὴν ὡς μετενσάρκωσι τοῦ Ἠλία, τοῦ παλαιοῦ Ἑβραίου προφήτου, τότε τί σημαίνει;

Ἀπόπειρα διαφυγῆς ἀπὸ τὸ σαφὲς νόημα θὰ μποροῦσε νὰ γίνη βάσει τῆς ἀφηγήσεως τῆς Π. Διαθήκης (Δ' Βασιλειῶν, Β' 11): «Καὶ ἰδοὺ ἅρμα πυρὸς καὶ ἵπποι πυρὸς και διέστειλαν ἀνὰ μέσον ἀμφοτέρων, καὶ ἀνελήφθη Ἠλιοὺ ἐν συσσεισμῷ ὡς εἰς τὸν οὐρανόν». Μερικοὶ δέχονται ὅτι τὸ χωρίον αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ Ἠλίας ἀνελήφθη στὸν Οὐρανὸ μὲ τὸ φυσικόν του σῶμα, ἔμεινε μερικοὺς αἰῶνες ἐκεῖ καὶ ξαναφάνηκε ὡς Ἰωάννης. Ἀλλὰ μιὰ τέτοια ἐκδοχὴ δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν ἀφήγησι τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ (Α' 7—17 καὶ 41) γιὰ τὴν γέννησι τοῦ Ἰωάννου κατὰ τὸν συνήθη τρόπο. Ἐπίσης ὁ Ἰωάννης ἀπεκεφαλίσθη ἀπὸ τὸν Ἡρώδη καὶ πέθανε κατὰ τὸν συνήθη τρόπο. Φαίνεται παράλογο νὰ διετηρήθη τὸ φ υ σ ι κ ὸ σῶμα τοῦ Ἠλιοὺ ἐπὶ ἑκατοντάδες ἐτῶν, ὥστε ὅταν θὰ ξαναγεννιόταν ὡς Ἰωάννης νὰ ἔχῃ τὸ νέο φυσικό του σῶμα τέτοιο τέλος. Ὁ Ἠλιοὺ θὰ πρέπει νὰ πέθανε κανονικά, ἄλλως δὲν θὰ μποροῦσε, καθὼς ὑπαινίσσεται ὁ Ἰησοῦς, νὰ ξαναγεννηθῆ ὡς Ἰωάννης. Τὸ πύρινο ἅρμα καὶ οἱ πύρινοι ἵπποι δὲν σημαίνουν ὅτι ὁ Ἠλιοὺ ἀνελήφθη ὁλόσωμος εἰς τὸν οὐρανό. Τὸ ὅραμα τοῦ Ἐλιαιέ, μαθητοῦ τοῦ Ἠλιού, ἀναφέρεται περισσότερο λογικὰ στὴν ψυχὴ ἢ πνεῦμα. Δὲν ὑπάρχει βάσις γιὰ διαφορετικὴ ἑρμηνεία. Εἰς τὴν Ἐπιστολὴ τοῦ Ἰακώβου (Ε' 17) ἀναφέρεται ὅτι «Ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν».

Ἀναγγέλλων τὴν ἐπικείμενη γέννησι τοῦ Ἰωάννου στοὺς γονεῖς του, ὁ ἄγγελος ἐδήλωσε (Λουκᾶ Α' 17): «Καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ (τοῦ Κυρίου) ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλιού». Ἡ ἔννοια τῆς περικοπῆς αὐτῆς εἶναι ὅτι δὲν θὰ ξαναγεννιόταν ἡ παλαιὰ προσωπικότης, ἀλλὰ τὸ Ἐγὼ ἢ Πνεῦμα κατὰ τὴν νεώτερη ὁρολογία, μὲ ὅλην τὴν ἀποκτημένη του δύναμι. Ὁ Ἠλίας ἦταν νεκρὸς ὡς προσωπικότης, ἀλλὰ τὸ ἰσχυρὸν πνεῦμα ποὺ κατεῖχε τὸ Ἐγώ του ὡς ἀποτέλεσμα τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐνσαρκώσεως, θὰ ξαναγεννιόταν ὡς Ἰωάννης.

Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἄλλη ἀπόδειξις ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ μετενσάρκωσι καθὼς τὴν ἐννοοῦμε καὶ ὅτι τὸ κείμενο δὲν μπορεῖ νὰ παρερμηνευθῆ. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος δίδει (ΙΔ' 10) τὴν περιγραφὴ τοῦ βιαίου θανάτου τοῦ Ἰωάννου. Στὸ ἴδιο εὐαγγέλιο (ΙΣΤ' 13—14) ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς:

«Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων· τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; οἱ δὲ εἶπον· οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἕτε-

ροι δὲ Ἱερεμίαν ἢ ἕνα τῶν προφητῶν».

Ἀλλά, ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἦταν νεκρός, ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ Ἠλίας δὲν εἶχε πεθάνει ποτέ, δὲν τίθεται ζήτημα γιὰ τὸν Ἱερεμία καὶ τοὺς ἄλλους προφῆτες ὅτι εἶχαν πεθάνει καὶ μάλιστα πρὸ πολλοῦ. Τί ἀπομένει, λοιπόν, ἀπὸ τὴν ἄποψι ὅτι δὲν ἀποδεικνύεται ἡ πίστις στὴν μετενσάρκωσι μὲ τὸ νὰ θεωρῆται ὁ Ἰωάννης ὡς ὁ Ἠλίας, διότι ὁ Ἠλίας δῆθεν διετηρεῖτο ζωντανὸς στὸ παλαιὸ φυσικό του σῶμα, μὲ θαῦμα; Ὁ Θεὸς εἶπεν ὅτι θὰ στείλῃ τὸν Ἠλίαν, λέγει ὁ Μαλαχίας. Εἰς μάτην ὅμως ἀναζητοῦμε μιὰ λέξι ὅτι ἐπρόκειτο ἐπίσης νὰ στείλῃ τὸν Ἱερεμία ἢ ἄλλον ἐκ τῶν προφητῶν. Καὶ πουθενὰ δὲν ἀναφέρεται ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ξαναστείλῃ τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστή.

Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ὁ λαὸς ἐπίστευε ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἢ ὁ Ἰωάννης ἢ ὁ Ἱερεμίας ἢ «ἕνας ἐκ τῶν προφητῶν», ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐπίστευε ὅτι μπορεῖ νὰ ἦταν ὁ Ἠλίας. Καὶ ἀφοῦ ὁ Ἱερεμίας, ὁ Ἰωάννης καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται ἦσαν νεκροί, ἡ ἰδέα ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ ἦταν ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς τί ἄλλο μπορεῖ νὰ εἶναι παρὰ πίστις εἰς τὴν μ ε τ ε ν σ ά ρ κ ω σ ι ν;

Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἄλλη πιὸ ἀσφαλὴς ἔνδειξις περὶ τοῦ ὅτι ἡ μετενσάρκωσις ἀποτελοῦσε λαϊκὴν πίστιν κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐπεδοκιμάζετο ἀπὸ Αὐτόν.

Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον (Α΄ 1—3) ὑπάρχει ἡ ἀπόδειξις:

«Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· ραββί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ».

Τὸ χωρίον αὐτὸ ἀναγινώσκεται χιλιάδες φορὲς ἐτησίως στὶς ἐκκλησίες καὶ ἀποτελεῖ ἔνδειξιν τοῦ πόσο οἱ ἐσωτερικὲς ἀλήθειες, οἱ ὁποῖες περιέχονται στὴν Βίβλο, ἀμελοῦνται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τὴν σέβονται, διότι ἐλάχιστοι διηρωτήθησαν: Πῶς ἕνας ἄνθρωπος μποροῦσε νὰ εἶχε ἁμαρτήσει ὥστε νὰ τιμωρηθῇ μὲ τὸ νὰ γεννηθῇ τυφλός, ἐκτὸς ἂν δὲν εἶχε ζήσει καὶ προηγουμένως;

Δὲν εἶναι προφανὲς ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐπίστευαν εἰς προΰπαρξιν; Διαφορετικά, ἡ ἐρώτησις δὲν εἶχε νόημα. Καὶ ποῦ θὰ μποροῦσε νὰ εἶχε ζήσει καὶ νὰ ἁμαρτήσῃ, ὥστε νὰ ἀξίζῃ φυσικὴν τυφλότητα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γῆ;

Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐμέμφθη τοὺς μαθητὰς γιὰ ψευδὲς δόγμα. Δὲν ἐξεφράσθη ἐναντίον τῆς ἰδέας αὐτῆς ὡς τερατώδους ἢ βλασφήμου. Φαίνεται ὅτι ἀπεδέχθη τὸ ἐρώτημα ὡς τελείως φυσικὸ καὶ ἤρεμα ἔδωσε ἀπάντησι. Ἡ ἀπάντησίς του λέγει ὅτι σ᾽ αὐτὴν τὴν συγκεκριμένη περίπτωσι ἡ τυφλότης δὲν ἦταν κύρωσις γιὰ ἁμαρτίες τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ ὅτι ὁ ἐνσαρκωμένος στὸν τυφλὸ ἄνθρωπο ἦταν μιὰ μεγάλη ψυχὴ ποὺ εἶχε προσφερθῆ ἐθελουσίως ὡς ἀντικείμενον τῆς θαυμασίας ἐκδηλώσεως τῆς θεϊκῆς δυνάμεως. Οἱ ἑπόμενες πράξεις τοῦ ἀν-

θρώπου μετὰ τὴν ἀνάκτησι τῆς ὁράσεώς του ἀποτελοῦν περαιτέρω ἔνδειξιν ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς. Τὸ σημαντικὸ σημεῖον εἶναι ὅτι οἱ μαθηταὶ ἔθεσαν ἕνα ζήτημα ἄμεσα ἀναφερόμενον στὴν μετενσάρκωσι καὶ ὁ Ἰησοῦς τὸ ἐδέχθη ὡς φυσικόν. Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ κακῶς τιθεμένου ζητήματος, περὶ ψευδοῦς πίστεως, ὁ Ἰησοῦς θὰ τὸ ἀντιπαρήρχετο, καθὼς ἔπραξε; Εἶπε ὅτι δὲν ἐφηρμόζετο σ᾿ ἐκείνη τὴν περίπτωσι, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφερε λέξιν ἢ μομφὴν γιὰ τὴν φύσι τῆς ἐρωτήσεως.

Ἂς κυττάξουμε τί μποροῦμε νὰ βροῦμε στὴν Π. Διαθήκη.

Εἰς τὸν Ἱερεμία (Α΄ 4—5) ὑπάρχει ἡ ἀκόλουθος περικοπή:

«Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρός με· πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπίσταμαί σε καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελθεῖν ἐκ μήτρας ἡγίακά σε, προφήτην εἰς ἔθνη τέθεικά σε».

Ἐκτὸς ἐὰν ὁ Ἱερεμίας ἦταν ἤδη μιὰ μεγάλη ψυχὴ πρὸ τῆς γεννήσεώς του, πῶς θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ ἄξιος αὐτῆς τῆς μεγάλης ἀποστολῆς τοῦ Κυρίου καὶ πῶς ὁ Κύριος θὰ τὸν ἐγνώριζε προτοῦ ἀρχίσῃ τὴν φυσικήν του ὕπαρξιν, ἐκτὸς ἂν εἶχε ζήσει σὲ κάποια ἄλλη κατάστασι; Καὶ πῶς εἶχε διακριθῇ ὥστε ὁ Κύριος ν᾿ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀξία του προτοῦ λάβῃ μορφήν, ἐκτὸς ἂν εἶχε καλῶς ἐπιτελέσει τὸ καθῆκον του σὲ ἄλλες ζωές;

Τέλος, ἂς πάρουμε τὸ περίφημον χωρίον τῆς Ἀποκαλύψεως (Γ΄12): «Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι». «Ἔξω» ποῦ, ἐκτὸς ἂν ὄχι σὲ νέες ἐνσαρκώσεις; Ὅταν γίνῃ συμβολικῶς στῦλος τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ, σημαίνει ὅτι ἔληξε γι᾿ αὐτὸν ἡ ἐπίγεια ζωή. Ἀλλὰ χρειάζονται πολλὲς ζωὲς γιὰ νὰ ἐπιτευχθῇ αὐτὸς ὁ μεγάλος σκοπός.

Λοιπὸν ἡ Μετενσάρκωσις διδάσκεται στὴ Βίβλο; Ἀληθῶς διδάσκεται γιὰ τοὺς «ἔχοντας ὦτα ἀκούειν». Αὐτὰ τὰ χωρία εἶναι τελείως ἀνεξήγητα κατὰ ἄλλον τρόπο, ἐὰν δὲν ἀποτελοῦν ὑπαινιγμοὺς στὸ κεντρικὸ γεγονὸς τῆς ἐξελίξεως τῆς ψυχῆς. Ἐὰν δὲν σημαίνουν μετενσάρκωσιν, τί σημαίνουν—τί μπορεῖ νὰ σημαίνουν;

Ἡ πίστις αὐτὴ ἦταν κοινῶς παραδεδεγμένη στοὺς Βιβλικοὺς χρόνους. Οὐδαμοῦ τῆς Βίβλου καταδικάζεται, οὔτε περιέχεται ἡ ἐλαχίστη προειδοποίησις ὅτι εἶναι ψεύτικη ἢ ἐπικίνδυνη. Οἱ μεγάλοι διδάσκαλοι τῆς Βίβλου ἄμεσα ἢ ἔμμεσα δείχνουν τὴν πλήρη κατανόησι καὶ ἐπιδοκιμασία τους. Ἐὰν προβληθῇ ἡ ἀντίρρησις γιατὶ δὲν ἐδιδάχθη ἡ ἄποψις αὐτὴ τελείως σαφῶς, ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι δὲν ὑπῆρχε ἀνάγκη ἀπωλείας χρόνου πρὸς διδασκαλίαν πραγμάτων ποὺ ἦσαν κοινότοπα.

Στὸ ἐρώτημα γιὰ τὴν μετενσάρκωσι «Ὑπάρχει στὴν Βίβλο;», ἡ ἀπάντησις εἶναι καταφατική.

ΣΤΑ 200 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΙ ΤΟΥ

ΒΟΛΦΓΚΑΓΚ - ἈΜΕΔΑΙΟΣ
Μ Ο Τ Σ Α Ρ Τ

Ο ΜΕΓΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Τοῦ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Γ. ΠΑΛΛΑΝΤΙΟΥ

Διακόσια χρόνια συμπληρώθηκαν ἐφέτος ἀφ' ὅτου τὸν πλανήτη μας ἐπισκέφθηκε μιὰ ἐξελιγμένη ψυχή, ἀπὸ ἐκεῖνες μέσω τῶν ὁποίων κάθε τόσο ἐκδηλώνεται στὴ Γῆ ἐντονώτερα ἡ Θεία παρουσία καὶ ἐξωτερικεύεται ἡ Θεία Πνοὴ ποὺ βρίσκεται παντοῦ, πάνω μας, γύρω μας, μέσα μας, ἡ Θεία Πνοὴ ποὺ γιὰ νὰ μᾶς θερμάνη καὶ νὰ κάνη ν' ἀναβλέψουν τ' ἄφωτα τὰ μάτια μας καὶ νὰ προκαλέση μὲ τὶς χλιαρὲς ζωογόνες ριπές της τὸ σκίρτημα τῆς μουδιασμένης μας ψυχῆς καὶ γιὰ νὰ μᾶς δώση νὰ καταλάβουμε τὴν ὕπαρξή Της, κατεβαίνει στὴ Γῆ ἀραιὰ καὶ ποῦ, ἐμπιστευμένη αὐτούσια σὲ κάποιο ἀνθρώπινο σῶμα.

Ἕνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ περιούσια «σκεύη ἐκλογῆς» τῆς Θείας Πνοῆς ὑπῆρξε καὶ ὁ Μέγας Διδάσκαλος

τῆς Μουσικῆς, ὁ Βόλφγκαγκ Ἀμεδαῖος Μότσαρτ, πού ὅλος ὁ πολιτισμένος κόσμιος γιόρτασε ἐφέτος τά διακόσια χρόνια ἀπό τή γέννησή του.

Ὁ Μότσαρτ γεννήθηκε στὶς 27 Ἰανουαρίου 1756, στό Σάλτσμπουργκ τῆς Αὐστρίας, ἀπό πατέρα μουσικό, τόν Λεοπόλδο καὶ ἀπό μιά στοργ,κή μάννα, τήν Ἄννα—Μαρία Πέρτλιγκ. Στό ζευγάρι αὐτό δέν ἐχάρισεν ἡ Μοίρα τήν εὔνοια νά δοῦν μεγαλωμένα τά πρῶτα τους πέντε παιδιά.

Ὅταν γεννήθηκε ὁ μικρός Βόλφγκαγκ—Ἀμεδαῖος, γιατί μόνον αὐτά τά δύο ὀνόματα ἐκράτησε μέχρι τέλους, τό μόνο παιδί πού εἶχε ἀπομείνει στό φτωχικό ἀνδρόγυνο τοῦ Σάλτσμπουργκ ἦταν ἡ Μαριάννα πού τήν ἔλεγαν χαϊδευτικά Νάνερλν.

Ὁ Μότσαρτ ἐγεννήθηκε μέ ἔντονη τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ μέσα του. Ἀλλοιῶς δέν ἐξηγεῖται πῶς ἀπό τριῶν χρόνων παρατοῦσε τά παιχνίδια του γιά νά ἀκούση τήν ἀδελφή του τήν Νάνερλν πού καὶ αὐτή μόλις ἑπτά χρόνων ἔπαιζε στό κλαβεσέν. Πῶς νά μή πιστέψουμε στή Θεϊκή ἰδιοσυστασία τοῦ μικροῦ αὐτοῦ παιδιοῦ ὅταν προτοῦ κἄν μάθη γράμματα, σέ ἡλικία τεσσάρων χρόνων, τόν βρίσκει ὁ πατέρας του, μουτζουρωμένο μέ τά μελάνια, νά ἔχη συνθέσει ὁλόκληρο κοντσέρτο γιά κλαβεσέν!

Ὁ πατέρας Μότσαρτ πού ὑπηρετοῦσε σάν δεύτερος ἀρχιμουσικός στήν Αὐλή τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τοῦ Σάλτσμπουργκ, μαζύ μέ τήν φροντίδα γιά τό μεγάλωμα τοῦ παιδιοῦ του σάν πατέρας, ἀνελάμβανε πιά καὶ τήν μουσική του ἐκπαίδευση καὶ μόρφωση σάν δάσκαλος. Καὶ ἄν κρίνουμε ἀπό τά ἀποτελέσματα, πρέπει νά αναγνωρίσουμε ὅτι ὁ Λεοπόλδος ἀπεδείχθη ἄξιος παιδαγωγός, γιατὶ ἡ ὁρμή ἑνός ποταμοῦ πάντα θά βρῆ τό δρόμο της, πόσο ὅμως ὠφελιμώτερο θά εἶναι τό πέρασμά του ὅταν κάποιος βρεθῆ νά φτιάξη τό κανάλι!

Μαζύ μέ τίς μουσικές σπουδές του, ὁ μικρός Βόλφγκαγκ ἀκολουθοῦσε καὶ τά γράμματα. Τό μάθημα πού τόν τραβοῦσε ἦσαν τά μαθηματικά. Δέν ὑπῆρχε τοῖχος, καρέκλα, τραπέζι καὶ πάτωμα ἀκόμη πού νά μή μένη σκεπασμένο μέ ἀριθμούς. Μέ τήν ἐπίδοσί του αὐτή ἀπεδείκνυε ὁ Μεγάλος Μότσαρτ τὶς ἀρχές ἑνός Μεγάλου Μύστου, ἀπεδείκνυε καὶ ἐφήρμοζε τήν ἀρχή τοῦ Πυθαγόρα καὶ τήν ἀξίαν τῶν ἀριθμῶν στήν ἁρμονία τοῦ Σύμπαντος. Γιατὶ ἄραγε νά μή πιστέψουμε ὅτι μιά ἐξειλιγμένη ψυχή σάν τόν Μότσαρτ δέν ἄκουε μέ τήν θεϊκή του εὐαισθησία τήν ἁρμονία τοῦ Σύμπαντος καὶ ὅτι οἱ ἀβίαστες καὶ αὐθόρμητες ἀθάνατες μελωδίες του, δέν εἶναι μιά ἀντήχησι καὶ μιά μετουσίωσι τῆς θείας μελωδίας πού ἐκπορεύεται ἀπό τόν Μέγα Δημιουργό καὶ δονεῖ τό Σύμπαν;

Τήν ἁρμονία αὐτή πού δονοῦσε τήν παιδικη του ψυχή τήν ἐκδηλώνει ὁ μικρός Βόλφγκαγκ καὶ μέ τό ξεχείλισμα μιᾶς ἀγάπης καὶ μιᾶς τρυφεράδας πρός ὅλους γύρω του: «Μ' ἀγαπᾶς;» ρωτοῦσε ὅταν πλησίαζε κάποιον καὶ γέμιζαν δάκρυα τά ματάκια του ὅταν τοῦ ἔλεγαν ὅτι τόν ἀγαποῦν.

Ὅταν ὁ μικρός Βόλφγκαγκ ἔγινε ἔξη χρόνων, ὁ πατέρας του πιστεύοντας στήν ὡριμότητα πιά τοῦ μικροῦ παιδιοῦ του, τόν παίρνει μαζύ μέ τήν Νάνερλν γιά νά τόν παρουσιάση στό μουσικό κοινό τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Βιέννης. Δίδει κοντσέρτο μπροστά στόν Αὐτοκράτορα Φραγκίσκο τόν Α' μέ θαυμαστή ἐπιτυχία. Γίνεται ὁ ἀγαπημένος τῆς Αὐλῆς τῶν Ἀψβούργων καὶ τό χαϊδεμένο παιδί τῆς ἀριστοκρατίας τῆς ἐποχῆς.

Ἀκολουθοῦν συναυλίες σέ διάφορες πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ οἰκογένεια Μότσαρτ μένει στό Παρίσι μέχρι τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1764 ὅπου ὁ μικρός Βόλφγκαγκ γνωρίζει μεγάλους καλλιτεχνικούς θριάμβους καὶ τήν πρώτη ἔκδοση τῶν ἔργων του. Τυπώνονται οἱ πρῶτες τέσσαρες σονάτες του μέ ἐξώφυλλο πού ἀξίζει νά ἀναφερθῆ:

«Σονάτες γιά κλαβεσέν, πού μποροῦν νά παίζωνται μέ συνοδεία βιολιοῦ, ἀφιερωμένες στήν

κυρία Victoire de France, ὑπό Ἰωάννου—Χρυσοστόμου— Βόλφγκαγκ —Ἀμεδαίου Μότσαρτ, ἐκ Σάλτσμπουργκ, ἡλικίας 7 ἐτῶν, ἔργον 1ον».

Ἀπό τό Παρίσι βρίσκεται στό Λονδῖνο. Περιβάλλεται μέ τή βασιλική εὔνοια, παίζει στά Ἀνάκτορα κλαβεσέν καί ὄργανο καί συνοδεύει τήν Βασίλισσα στό τραγοῦδι. Ὁ Βασιληᾶς Γεώργιος ὁ Γ' κατάπληκτος γιά τό θαῦμα πού παρουσιάζεται μπροστά του, τοῦ χαρίζει 24 γκινέες. Ἐκεῖ γράφει ὁ Μότσαρτ, τίς πρῶτες του συμφωνίες.

Στήν Ὁλλανδία πού βρέθηκε τόν ἐπόμενο χειμῶνα ἀρρωσταίνει βαρειά μαζύ μέ τήν ἀγαπημένη του ἀδελφοῦλα, τήν Νάνερλν. Παρά τήν ἀρρώστεια του γράφει μιά νέα σειρά ἀπό σονάτες γιά πιᾶνο καί τίς ἀφιερώνει στήν Πριγκήπισσα τῆς Ὀράγγης.

Μετά ἀπό μιά συνεχῆ περιοδεία στίς κυριώτερες πόλεις τῆς Γαλλίας πού σέ κάθε μιά σ' αὐτές δίδοντας κοντσέρτα συναντοῦσε καί μιά νεώτερη δόξα κι' ἕνα μεγαλύτερο θρίαμβο, χωρίς ὅμως δυστυχῶς νά διορθώνη καί τά ἄθλια οἰκονομικά του, γυρίζει στήν πατρίδα του, τό Σάλτσμπουργκ, καί ἐξακολουθεῖ μέ ζῆλο τίς σπουδές του τῆς ἁρμονίας καί τοῦ κοντραπούντου, μελετώντας τά ἀριστουργήματα τοῦ Χαῖντελ καί τοῦ Καρόλου Ἐμμανουήλ Μπάχ.

Τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1767 σέ ἡλικία 11 χρόνων βρίσκεται στή Βιέννη καί ἀρρωσταίνει βαρειά ἀπό εὐλογιά πού μαστίζει τήν Αὐστριακή πρωτεύουσα. Οἱ στοργικές φροντίδες τοῦ Κόμητος Ποντάφσκυ τόν κάνουν καλά. Κατά παραγγελία τοῦ Αὐτοκράτορα Ἰωσήφ τοῦ Β' συνθέτει τήν Ὄπερα «La finta semplice». Ἐκεῖ συναντᾶ τήν κακία τῶν Βιεννέζων συνθετῶν πού ἔκαναν ὅ,τι μποροῦσαν γιά νά ματαιώσουν τήν παράσταση. Τούς ἐπείραζε ἡ ἐπιτυχία ἑνός παιδιοῦ δώδεκα χρόνων.

Τόν Δεκέμβριο τοῦ 1769 περιοδεύει μέ τόν πατέρα του τίς κυριώτερες πόλεις τῆς Ἰταλίας. Αὐτοσχεδιάζει μέ καταπληκτική εὐκολία συνθέσεις σέ δύσκολα θέματα πού τοῦ ὑποβάλλονται ἀπό τούς δασκάλους τῆς ἐποχῆς του καί τά ἀντιμετωπίζει, καθώς λέγει ὁ πατέρας του, «μέ τήν εὐκολία πού τρώει κανείς μιά μπουκιά ψωμί».

Περνῶντας τό 1770 στή Ρώμη ἀκούει τήν Μεγάλη Τετάρτη στήν Capella Sistina τό περίφημο «Miserere», τό ἀριστούργημα αὐτό τοῦ Allegri πού ὁ Πάπας εἶχε ἀπαγορεύσει, μέ αὐστηρότατες κυρώσεις, τήν ἀντιγραφή του καί τήν ἐκτέλεσή του ἔξω ἀπό τό ἱερό παρεκκλήσιο τοῦ Σίξτου. Τοῦ κάνει τόση ἐντύπωση τό περίφημο αὐτό ἔργο !!

Συγκεντρώνεται μέ τήν ψυχική ἐκείνη δύναμη πού μόνο μιά μεγάλη ἀτομικότης μπορεῖ νά πετύχη καί μέ κλειστά τά μάτια, ἀλλά διάπλατα ἀνοιγμένες τίς πύλες τῆς ψυχῆς καί τοῦ Νοῦ, ἀφίνει νά εἰσρεύσουν μέσα του αὐτούσια τά νάματα τῆς θείας αὐτῆς μουσικῆς πηγῆς. Ἐπιστρέφοντας στό σπίτι του, ἀδειάζει ἀπό μέσα στό χαρτί, νότα πρός νότα, ὅλο τό κομμάτι πού εἶχε ἀπορροφήσει μέ τόση δύναμη, ἡ φλογερή μουσική ἰδιοσυγκρασία του.

Σέ λίγο καιρό κατάπληκτο τό μουσικό κοινό τῆς Ρώμης, ἀκούει σέ μιά συναυλία τοῦ Μότσαρτ ὁλόκληρο τό Miserere. Ἕνα αἴσθημα φρίκης καί ἀγωνίας τό συνέχει ἀναλογιζόμενο τίς ἐνδεχόμενες κυρώσεις ἐκ μέρους τοῦ Πάπα. Ἐκεῖνος ὅμως ἀντί γιά κυρώσεις καταβάλλει τό φόρο τοῦ θαυμασμοῦ του καί τοῦ ἀπονέμει στίς 8 Ἰουλίου 1770 τό παράσημο τοῦ Χρυσοῦ Πτερνιστῆρος, πού ἀντιστοιχεῖ στόν τίτλο τοῦ Ἱππότη.

Τόν ἴδιο χρόνο, μέσα σέ ἀποθεωτικές ἐκδηλώσεις τῶν ἑταίρων, ἀνακηρύσσεται, ὕστερα ἀπό ἕναν αὐστηρότατα διαγωνισμό, μέ πολλούς ὑποψηφίους, μέλος τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρείας τῆς Βολωνίας.

Ἀκολουθοῦν θριαμβευτικά ταξείδια καί ἐπιτυχεῖς περιοδεῖες καί τόν Δεκέμβριο τοῦ 1771 ἐπιστρέφει στό Σάλτσμπουργκ, τήν ἡμέρα ἀκριβῶς τοῦ θανάτου τοῦ Πρίγκηπος Ἀρχιεπισκόπου Σιγι-

σμόνδου φόν Schratten—Bach, πού σάν λάτρης τῆς σοβαρῆς μουσικῆς προστάτευε τόν «Piccolo Maestrino», ὅπως ἀποκαλοῦσαν τόν Μότσαρτ οἱ θαυμασταί του.

Στό θρόνο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἀνέρχεται ὁ Ἱερώνυμος τοῦ Collorado, ἕνας ἄξεστος χοντράνθρωπος, πού θεωροῦσε τόν μικρόν μας συνθέτη σάν προωρισμένο νά τόν ὑπηρετῆ ὅπως καί ὁ μάγειρός του. Ἀξίζει νά λεχθῆ ὅτι ὁ Μότσαρτ ἔτρωγε στό τραπέζι τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Αὐλῆς. Κατά τήν ἐθιμοτυπική τάξη προηγεῖτο ὁ θαλαμηπόλος, ἀκολουθοῦσε ὁ μάγειρος καί μετά τόν μάγειρο ὁ Μότσαρτ. Ὁ μισθός του ἦταν 25 φράγκα τόν μῆνα. Ἦταν ὅμως ὑποχρεωμένος νά ὑπηρετῆ μέ τόν πατέρα του στήν Αὐλή τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

Οἱ περιοδεῖες του συνεχίζονται, οἱ ἐπιτυχίες του διαδέχονται ἡ μιά τήν ἄλλη. Μέ τίς συναυλίες του παίρνει πολλά δῶρα, σπαδιά, βάζα, ταμπακέρες, ἀλλά χρήματα πού τόσο τοῦ χρειάζονται, δέν ὑπάρχουν. Εἶναι πάντα φτωχός, πολύ φτωχός, ἀπελπιστικά φτωχος.

Στό Μανχάϊμ συνδέεται μέ τήν οἰκογένεια τοῦ Φριντολίν Βέμπερ, ἀντιγραφέα μουσικῆς καί ὑποβολέα τοῦ θεάτρου καί ζητᾶ τήν ἄδεια τοῦ πατέρα του νά παντρευτῆ τήν Ἀλοΐσια, κόρη τῶν Βέμπερ, ἡλικίας 15 ἐτῶν ! Ζητᾶ νά ἑνώση τήν ζωή του μέ τήν κόρη πού τόσο παράφορα ἐρωτεύθηκε. Τά τελευταῖα λόγια πού ἕνα στοργικό γράμμα τοῦ πατέρα του λέγανε: «Ἀπό σένα ἐξαρτᾶται ἡ ἀπόφαση ἄν θέλης νά περάσης ἀπό τόν κόσμο σάν ἕνας τυχαῖος μουσικός ἤ νά γίνης ὀνομαστός σάν ἐκείνους πού οἱ κατοπινοί μελετοῦν τά ἔργα τους καί τούς γράφει ἡ ἱστορία. Ἕνας πρόωρος γάμος θά σέ ἐξαθλίωνε», τά λόγια αὐτά, τόν κάνουν νά πνίξη τόν πόνο του καί μαζεύοντας τις ἀποσκευές του νά φύγῃ μέ τή μητέρα του γιά τό Παρίσι. Ἐκεῖ ἀντιμετώπισε τίς δυσκολώτερες στιγμές τῆς ζωῆς του. Ἔζησε μαζί μέ τή μητέρα του ἐπί ἕξη μῆνες πολύ φτωχικά. Τό μόνο του ἔσοδο ἦταν λίγα χρήματα πού κέρδιζε ἀπό τίς ἰδιωτικές του παραδόσεις. Ὁ θάνατος τῆς μητέρας του μέ ἄγχος τῆς φθίσης στό στῆθος μέσα στό ἄθλιο καί φτωχικό τους κατάλυμμα, ἀποκορυφωνε τή δυστυχία του.

Ὁ πατέρας του, τοῦ γράφει νά γυρίση πίσω, γιατί εἶχε ἤδη πετύχει ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπο τόν διορισμό του σάν δεύτερου ἀρχιμουσικοῦ τῆς Αὐλῆς μέ μισθό 500 φιορίνια τόν μῆνα. Μαζύ μέ τά ἄλλα 1500 πού πού ἔπαιρνε ὁ ἴδιος θά μποροῦσαν νά ζήσουν.

Διορίζεται στήν Αὐλή τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἀλλά ἡ ζωή του γίνεται ἀπελπιστικά ἀφόρητη. Ἡ δεσποτική συμπεριφορά τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τοῦ ἀπαγορεύει νά παίρνη μέρος σέ συναυλίες, γιατί μέ τήν ματαιοδοξία πού τόν διέκρινε, κολακευότανε νά διαδίδη ὅτι δικαιοῦται νά τοῦ τό ἀπαγορεύη, ἀφοῦ ὁ Μότσαρτ ἀνῆκε στήν ὑπηρεσία του. Μιά βίαιη σκηνή πού εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νά δεχθῆ τίς χυδαιότερες βρισιές ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπο καί νά ἐκδιωχθῆ κυριολεκτικά κλωτσηδόν ἀπό τόν θαλαμηπόλο του, ξαναδίνει στόν Μότσαρτ τήν ἐλευθερία του.

Ξαναγυρίζει στή Βιέννη καί τρέχει νά ἐγκατασταθῆ στό σπῆτι τῶν Βέμπερ, ἐλπίζοντας ὅτι ἡ Ἀλοΐσια, ἡ πρώτη του ἀγάπη, θά τόν περίμενε. Μέ ἀπογοήτευση μαθαίνει ὅτι ἡ Ἀλοΐσια εἶχε παντρευτῆ. Ὑπῆρχαν ὅμως μικρότερες ἀδελφές ! Ἔτσι τόν Αὔγουστο τοῦ 1782 παντρεύεται τήν Κωνστάνς Βέμπερ, μιά ἐγωίστρια στόν χαρακτῆρα καί τελείως ἀδιάφορη γιά τόν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Δυό χρόνια μετά τό γάμο του, τό φθινόπωρο τοῦ 1784 γίνεται δεκτός στόν Τεκτονισμό καί μυεῖται στήν Στοά «Φιλανθρωπία καί Στοά τῆς Ἐστεμμένης Ἐλπίδος» ὅπου ἡ μεγαλοφυία του, βρίσκει νέες πηγές γιά τίς θεῖες ἐμπνεύσεις του. Ἐργάζεται ἐντατικά, βιοπαλαίει, κουράζεται. γιατί μέσα στή φτώχεια του προσετέθησαν τώρα στόν δυστυχῆ Μότσαρτ καί οἱ εὐτελεῖς φροντίδες τῆς καθημε-

ρινῆς ζωῆς. Ἔπρεπε νά φροντίζη γιά τήν συχνά ἄρρωστη γυναῖκα του καί γιά τά παιδιά του πού στό μεταξύ ἀπέκτησε. Παρά τή δυστυχία του, παρά τή μόνωσή του, γιατί ἡ γυναίκα του ποτέ δέν παραστάθηκε δίπλα του, τά δέκα χρόνια πού ἔμεινε στή Βιέννη ἀποτελοῦν τήν ἐποχή τῆς δημιουργίας τῶν μεγαλυτέρων ἀριστουργημάτων του.

Στή Βιέννη, παίρνει γράμμα ἀπό τόν πατέρα του ὅτι εἶναι βαρειά ἄρρωστος. Παρ' ὅλον τόν πόνο του, στήν ἀπάντησή του γράφει πώς ὁ ἴδιος ἔχει ἐξοικειωθῆ μέ τόν θάνατον, «μέ αὐτόν τόν ἀληθινό φίλο τοῦ ἀνθρώπου, πού ἡ εἰκόνα του εἶναι γλυκειά καί παρηγορητική».

«Εὐχαριστῶ — γράφει — τόν Θεό πού μοῦ ἔδωσε τή χάρη νά ἀναγνωρίζω πώς ὁ θάνατος εἶναι τό κλειδί τῆς πραγματικῆς μας μακαριότητος. Ποτέ δέν πέφτω τό βράδυ χωρίς νά σκεφθῶ πώς, παρ' ὅλα μου τά νειᾶτα, μπορεῖ νά μή ξυπνήσω αὔριο. Ποιός ἀπ' ὅσους μέ γνωρίζουν μπορεῖ νά πῆ πώς στήν καθημερινή μου ζωή δέν εἶμαι μελαγχολικός ἤ σκυθρωπός; Κάθε μέρα εὐλογῶ τόν Θεό, πού μοῦ χάρισε αὐτή τήν εὐτυχία καί εὔχομαι μ' ὅλη μου τήν καρδιά νά τήν ἀποκτήσουν καί ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ἀδελφοί μου».

Ἡ περί θανάτου ἰδέα τοῦ μεγάλου Μότσαρτ μᾶς δίνει μία πτυχή τῆς ἐξειλιγμένης αὐτῆς ἀτομικότητος, πτυχή πού δέν ἀπετέλεσε μέχρι τώρα ἀντικείμενο μιᾶς εὐρύτερης ἔρευνας.

Ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου, ἔχει γίνει βίωμα στόν Μότσαρτ. Μέ τήν ἐπιδείνωση τῆς ὑγείας του, ἀλλά μέ τόν φόβο ὅτι θά ἄφινε ἀνεκπλήρωτο τόν θεῖο προορισμόν του, συνεχίζει τήν σκληρή καί ἐντατική δημιουργική ἐργασία του. Γράφει μιά ὄπερα πού κάτω ἀπό τήν ἐντυπωσιακή της φαντασμαγορία κρύβει μεγάλες ἀλήθειες καί μεγάλα ἰδανικά πού πηγάζουν ἀπό τήν ἀνθρώπινη ἀγάπη. Ἡ ὄπερα αὐτή εἶναι ὁ «Μαγεμένος Αὐλός», εἶναι ἔργο ἐμπνευσμένο ἀπό τίς ἀκατάλυτες καί ὑψηλές ἀρχές τοῦ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ. Τό λιμπρέττο τοῦ ἔργου αὐτοῦ γράφτηκε ἀπό τόν Τέκτονα Schikaneder. Ἀξίζει νά ἐκτεθῆ μέ μιά ἁπλή ἑρμηνεία του, ὅση μᾶς ἐπιτρέπει ὁ χῶρος:

«Ὁ Ταμῖνο, νεαρός Αἰγύπτιος Πρίγκηψ, βρίσκεται σ' ἕνα βραχώδη τόπο περικυκλωμένος ἀπό φοβερά δηλητηριώδη φείδια. Τρεῖς νεράϊδες τόν σώζουν. Ὁ Ταμῖνο εἶναι μνηστευμένος μέ τήν Παμίνα, κόρη τῆς Βασίλισσας τῆς Νύχτας, πού ἀντιστρατεύεται ὅπως καί ὁ Αἰθίοψ Μονόστατος, τήν ἕνωση τῆς Παμίνας μέ τόν Πρίγκηπα. Ταὐτοχρόνως, ὁ ὀρνιθοθήρας Παπαγκένο εἶναι ἐρωτευμένος μέ τήν Παπαγκένα, χωρίς νά ἠμπορῆ νά ἑνωθῆ μαζύ της. Οἱ τρεῖς νεράϊδες βοηθοῦν τά δυό ἐρωτικά ζευγάρια καί χαρίζουν στόν Πρίγκηπα Ταμῖνο ἕνα μαγεμένο αὐλό καί στόν Παπαγκένο μαγικά κουδουνάκια πού τοῦ χρησιμεύουν γιά φυλακτά. Μετά ἀπό πολλές δυσκολίες καί χάρις στίς τρεῖς νεράϊδες καί τόν ἱερέα Σαράστρο, ἐπέρχεται ἡ ἕνωση τῶν ἐρωτευμένων ζευγῶν».

Ὁ Ταμῖνο ἐκπροσωπεῖ καί συμβολίζει τόν ἄνθρωπο μέ τά ἀνεπτυγμένα αἰσθήματα μιᾶς ἀνώτερης πνευματικότητος (πρίγκηψ) πού ζεῖ μέσα στίς ἀντιξοότητες καί τίς θλίψεις τῆς ζωῆς καί παλεύει μέσα στά ἐμπόδια καί τίς δυσκολίες πού καθημερινῶς συναντᾶ. (Βραχώδης τόπος περικυκλωμένος ἀπό δηλητηριώδη φείδια). Ἡ πίστις του στήν Τριαδική Θεότητα (τρεῖς νεράϊδες) τόν φρουρεῖ καί τόν σώζει.

Ὁ ἀνώτερος πνευματικός ἄνθρωπος (πρίγκηψ Ταμῖνο) αἰσθάνεται ἕλξη πρός τό φῶς καί τήν ἀλήθεια (τήν Παμίνα πού συμβολίζει τήν Αὐγή, σάν κόρη τῆς Βασίλισσας τῆς Νύχτας). Τό πνεῦμα τοῦ Κακοῦ (Αἰθίοψ Μονόστατος) ἐμποδίζει τόν ἄνθρωπο νά ἀνέλθη πρός τό φῶς καί νά συναντήση τήν ἀλήθεια (ἀντιστρατεύεται τήν ἕνωση τῶν μνηστευμένων). Εἶναι ἡ διαρκής πάλη τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, ἄλλοτε ἑλκομένης ἀπό τήν ἀρετή καί ἄλλοτε ὠθου-

μένης πρός τήν κακία. Ὁ ὀρνιθοθήρας Παπαγκένο ἐκπροσωπεῖ καί συμβολίζει τήν ἀφελῆ ἁπλοϊκότητα τοῦ Λαοῦ ὁ ὁποῖος παρά τήν ἔλλειψη μορφώσεως καί ἀνώτερης πνευματικότητος αἰσθάνεται καί αὐτός μιά ἔμφυτη καί ἐνστικτώδη ἕλξη γιά τήν ἐκπλήρωση τοῦ ἰδανικοῦ του (εἶναι ἐρωτευμένος μέ τήν Παπαγκένα). Καί αὐτός ἀντιμετωπίζει ἐμπόδια, καί αὐτός συναντᾶ δυσχέρειες στήν προσπάθειά του. (Οἱ δύο ἐρασταί διέρχονται ἀπό πλεῖστες περιπέτειες). Ἡ τριαδική θεότης (οἱ τρεῖς νεράϊδες) καί τό πνεῦμα τοῦ Καλοῦ (Ἱερέας Σαράστρο) εὐνοοῦν τήν προσπάθεια ὅλων ἐκείνων πού διψοῦν γιά πρόοδο καί ἀνάταση καί χορηγοῦν ἀνάλογα σέ καθένα μέσα σύμφωνα μέ τήν ἀτομικότητά του καί τήν ἀνάπτυξη τοῦ Νοῦ καί τῆς καρδιᾶς του. Στόν ἐξειλιγμένο, τά μέσα μιᾶς ἀνώτερης διάνοιας (τόν μαγεμένο Αὐλό),στόν κατώτερο πνευματικῶς τήν δύναμι καί τήν καλωσύνη γιά νά παλαίση στήν ζωή (τά μαγικά κουδουνάκια). Καί τά δύο αὐτά μέσα ἀποτελοῦν τά φυλακτά πού θά προφυλάξουν τόν ἄνθρωπο ἀπό τίς τρικυμίες τῆς ζωῆς καί τούς ἠθικούς του ἐκτροχιασμούς. Τέλος μέ τή βοήθεια καί ὑπό τήν καθοδήγηση τοῦ πνεύματος τοῦ Καλοῦ, ὁ ἄνθρωπος βαδίζει τόν δρόμο τῆς ἀρετῆς καί τήν ἀτραπό τοῦ καθήκοντος καί ταυτίζεται τέλος μέ τίς ἀρχές πού ἐκπορεύονται ἀπό τό θεῖον, ἐξασφαλίζοντας ἔτσι τήν πραγματική εὐδαιμονία (αὐτό σημαίνει ἡ τελική ἕνωση τῶν ἐρωτευμένων ζευγῶν).

Ἡ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ ἀναγνωρίζει τόν «Μαγεμένο Αὐλό» ὄχι μόνον σάν τό σημαντικώτερο ἔργο τοῦ Μότσαρτ ἀλλά καί σάν ἕνα ἀπό τά ἰδανικώτερα τῆς δημιουργικῆς παραγωγῆς τῶν αἰώνων. Ἀπό πολλά χρόνια ὁ Γερμανικός Λαός, ἰδία στήν Αὐστρία, ἐπάλευσε ν' ἀπελευθερωθῆ ἀπό τά φρικτά δεσμά τῆς καταπιέσεως τοῦ πνεύματος καί τῆς ὀπισθοδρομικῆς καί στείρας θρησκοληψίας. Ὁ ἴδιος ὁ Αὐτοκράτορας Ἰωσήφ ὁ Β' ἦταν ἀπό τούς ὑπέρμαχους ὀπαδούς καί σταυροφόρους στόν ἀγῶνα γιά τό γλυκοχάραγμα τοῦ Φωτός. Ὁ Μότσαρτ καθώς ὅλα τά εὐγενικά πνεύματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐζήτησε τή σωτηρία καί τή λύτρωση μέσα στίς ἀρχές τοῦ ἐλευθεροτεκτονισμοῦ, πού εἰλικρινῶς καί συστηματικῶς ἐξασκοῦσε τή φιλανθρωπία μέ τήν εὐρεῖα ἔννοια. Καί τήν ἐζήτησε ὄχι μόνον ἀπό ἀντίδραση, ἀλλά γιατί εὕρισκε ὅτι οἱ ἀρχές αὐτές ἐνσάρκωναν τόν ἐνδόμυχο πυρῆνα τῆς δικῆς του φύσεως, δηλ. τήν ἀγάπη πρός τήν φιλανθρωπία.

Τά διάφορα τυπικά τῶν ἐλευθέρων τεκτόνων, ἀφελῆ ἐξωτερικῶς, ἔκρυβαν μέσα τους τό βαθύτατο νόημα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τίς σκότιες δυνάμεις τοῦ Κακοῦ καί τῆς βίας, τῶν προλήψεων καί τοῦ πάθους, τῆς καταπιέσεως καί τοῦ μίσους καί ἀνάλαμβαναν τόν τεράστιο ἠθικόν ἀγῶνα, πού μέσα ἀπό στενές καί δύσβατες ἀτραπούς, θά ὡδηγοῦσε τήν ταλαιπωρημένη, ἀπό τόν ἴδιο της τόν ἑαυτό, ἀνθρωπότητα, στό φῶς, ἐκεῖ πού ὅλα θά ἦσαν καθαρά καί εὐδιάκριτα, ἐκεῖ πού ὁ καθένας θά μποροῦσε εὔκολα νά ξεχωρίση τό Καλό ἀπό τό Κακό, τήν ἐλευθερία ἀπό τήν καταπίεση καί τήν Βία, τό ἀσίγαστο καί χαμερπές πάθος ἀπό τόν γαλήνιο καί εὐγενῆ πόθο, τήν ἀγάπη τέλος ἀπό τό τυφλό μίσος, ὁλόκληρο δηλαδή τό κήρυγμα τοῦ Θεανθρώπου πού ὑπό οἱανδήποτε μορφή καί ἄν ἐμφανίστηκε στόν κόσμο, ἦταν σοφό, σεβαστό, λογικό, ἁπλό.

Μέ τόν «Μαγεμένο Αὐλό» ὁ Μότσαρτ ἄρχισε μαζύ μέ τή μεγαλύτερη δόξα νά δέχεται καί τό χαμόγελο τῆς Τύχης. Ἀπό παντοῦ ἀρχίζει νά παίρνη προτάσεις καί νά τοῦ προσφέρωνται πολλά χρήματα. Εἶναι ὅμως πλέον πολύ ἀργά.

Ἡ ἀρρώστεια του μέ ἔκδηλα τά βαρειά συμπτώματά της, τοῦ προαναγγέλλει τό ταχύ τέλος του. Τίς πένθιμες προαισθήσεις του ἔρχεται νά τοῦ ἐπιβεβαιώση ἕνα παράξενο γεγονός.

Μιά μέρα δέχεται τήν ἐπίσκεψη

ἑνός ἄγνωστου πού τοῦ παραγγέλλει τήν σύνθεση ἑνός Requiem, μιᾶς νεκρώσιμης δηλαδή ἀκολουθίας. Ἀφίνει ἕνα χρηματόδεμα στό τραπέζι καί δηλώνει ὅτι μετά ἕνα μῆνα θά ξαναγυρίση γιά νά πάρη τό ἔργο Ἡ πλουσιοπάροχη ἀμοιβή τοῦ συνθέτη, τόν ὑπεχρέωνε μαζύ μέ τ' ἄλλα, νά μή φροντίση νά κάνη τόν κόπο γιά νά μάθη ἀπό ποιόν ἦταν αὐτή ἡ παραγγελία.

Ὁ Μότσαρτ ἀρχίζει τήν ἐντατική δουλειά γιά τό Requiem. Ἔπρεπε ἐκεῖνος, πού μέ τίς ἀβίαστες καί χαρούμενες μελωδίες του τραγούδησε τόν κόσμο, νά γράψη καί τό δικό του νεκρικό τραγοῦδι. Ὁ Μότσαρτ δέν ἔμαθε γιά ποιόν ἔγραφε τό Requiem του, ἀλλά ἀργότερα μαθεύτηκε πώς ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος ἦταν ὁ θαλαμηπόλος τοῦ Κόμητα Βόλσεγκ. Ὁ κόμης εἶχε ἀξιώσεις συνθέτη καί ἐπιθυμοῦσε νά παρουσιάση στήν ἐπέτειο τοῦ θανάτου τῆς συζύγου του, τό Requiem του σάν ἔργο δικό του.

Ἡ ἀνεπανόρθωτα κλονισμένη ὑγεία του δέν ἐπιτρέπει στόν Μότσαρτ νά συνεχίση τό γράψιμο τοῦ Requiem καί τό παρατᾶ στό σημεῖο ἀκριβῶς τῆς ἀκολουθίας:

Qua Resurget ex Favilla
Judicandus Homo Reus

Ἴσως γιά νά ὑπομνησθῆ στούς μεταγενέστερους ὅτι πάντα στή ζωή τους πρέπει νά σκέπτωνται, νά ἐργάζωνται καί νά πράττουν, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τους τήν φοβερή Ἡμέρα τῆς Κρίσεως.

Μέ βάση τίς σημειώσεις του, τό ἔργο ἀποτελειώθηκε ἀπό τόν ἀγοπημένο του μαθητή, τόν Σουσμάγιερ.

Ἡ ἀρρώστεια ἐξακολουθεῖ νά λιγοστεύη τίς μέρες τοῦ Μότσαρτ.

Στίς 15 Νοεμβρίου ξύπνησε κάπως καλύτερα. Δέν χάνει τήν εὐκαιρία καί γράφει τό τελευταῖο του τραγούδι, μιά καντάτα προωρισμένη γιά τήν Τεκτονική Στοά πού ἀνῆκε. Τό τελευταῖο του τραγούδι ὁ Μότσαρτ, τό ἀφιερώνει στή Στοά του καί στούς ἀδελφούς του, πόσο δείχνει τήν ἀγάπη του, πόσο δείχνει ὅτι οἱ σκέψεις του ἦσαν μέχρι τέλους μαζύ μέ ἐκείνους πού δέν ζητοῦν τίποτα ἄλλο ἀπό τήν πραγματοποίησι τῆς ἀγάπης, τῆς ὁμόνοιας καί τῆς ἑνώσεως καί ἐργάζονται γιά την ἐγκατάσταση τούτων τῶν ἀρχῶν στήν κοινωνία, στήν ἀνθρωπότητα.

. . . .

Κυριακή 4 Δεκεμβρίου 1791. Τό ἀπόγευμα δέχεται τρεῖς φίλους του, τούς μοιράζει τίς πάρτες καί τραγουδάει μαζύ τους, τήν πιό συγκινητική σελίδα τοῦ μισογραμμένου του Requiem. Ψάλλει μαζύ τους τό Lacrymosa. Δέν ἀντέχει ὅμως, δέν τό κατορθώνει, ἕνας συγκλονιστικός βήχας· ἀναγκάζει τούς φίλους του νά τόν ἀφίσουν μόνον του νά ἡσυχάση.

Τήν ἄλλη μέρα στό Κοιμητῆρι τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἔφθασε μιά νεκροφόρα γιά τούς ἀπόρους, μέ συνοδεία μόνο τή βροχή καί τό ψιλό χιόνι πού σαβάνωνε τό πολυβασανισμένο κορμί τοῦ μεγάλου μας μουσικοῦ. Ἡ γυναίκα του, ἄρρωστη κι' αὐτή δέν μπόρεσε νά ἀκολουθήση, οἱ τρεῖς φίλοι του συνώδευσαν μέχρι τή μέση, ἀλλά τό κρύο καί ἡ βροχή τούς γύρισε πίσω...

Τό σκοτάδι τοῦ κοινοῦ τάφου γιά τούς ἀπόρους τοῦ Σάλτσμπουργκ δέχθηκε ἐκεῖνον πού τόσο πλούσια ἐφώτισε τούς ὁμοίους του μέ τό δημιουργικό του ἔργο.

Ἑπτακόσια πενῆντα τέσσαρα διαφορετικά ἔργα ἀποτελοῦν τόν ἀπολογισμό τῆς πλούσιας καί γόνιμης πνευματικῆς παραγωγῆς, ἐκείνου πού ὑπῆρξε μιά γνήσια καλλιτεχνική φύση, πού μοναδικός σκοπός ἦταν ἡ προσπέλαση τοῦ Καλοῦ καί ἡ πραγμάτωση τοῦ Ἰδανικοῦ.

Σέ κάθε ἔκφραση αἰσθήματος μέσα στή μουσική του, δοσμένη μ' ὅλη τή διαύγεια καί τή δύναμη, κυριαρχεῖ τό μέτρον, ἀποτέλεσμα μιᾶς πραγματικά καλλιτεχνικῆς εὐρυθμίας καί ἰσορροπίας, χαρακτηριστικῆς ὅλων τῶν μεγάλων δημιουργημάτων τῆς ἀνθρώπινης διάνοιας.

Πουθενά δέν συναντᾶ κανείς τή

βία ἤ τήν ἐκζήτηση μέσα στό ἔργο του. Ὅλα κυλοῦν φυσικά, ἄμεσα, καταυγασμένα ἀπό τό φῶς τῆς ἀλήθειας πού ἔκλεινε μέσα του. Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι πού δίνει στά ἔργα του τήν ἀνείπωτη ἐκείνη καί αἰώνια γοητεία.

Ἡ μελωδία του ἐλεγειακή, ἁπαλή καί παρθενική ἀναβλύζοντας ἀπό μοναδικές πηγές, ὅπου μόνον ὁ Μότσαρτ ἤξερε νά ἀντλῆ, εἶναι μιά μελωδία ἀπαλλαγμένη ἀπό κάθε ἐπίγειο βάρος, ἐλαφρά, ἀποπνευματωμένη, εἶναι ὁ φορεύς τῆς ἐννοίας τοῦ ὡραίου, ἀφοῦ ὡραῖο εἶναι αὐτό τό ἴδιο τό Πνεῦμα ὑπό τόν αἰσθητό του τύπο.

Ὑπάρχει πάθος στόν Μότσαρτ καί στή μουσική του, ἀλλά ὄχι μέ τήν ἔννοια πού βρίσκεται στούς ἄλλους συνθέτες. Ἐδῶ τό πάθος ζωγραφισμένο ἀπό τήν ἐξαίσια ψυχική του παλέττα δέν παρουσιάζεται μέ χρώματα ἔντονα καί μέ ὀξεῖες ἀποχρώσεις. Παρουσιάζεται κατασιγασμένο, ἀποπνιγμένο, καθαρισμένο ἀπό κάθε βέβηλη οὐσία πού θά ἐμόλυνε τήν ἄσπιλη καί ἀμόλυντη πρόθεσή του. Γιατί τό πάθος στόν Μότσαρτ εἶναι «Πάθος τοῦ Κάλλους». Ἄν τό πνεῦμα τοῦ Μπετόβεν ἔχει γιά βάθρο τή δύναμη, τό πνεῦμα τοῦ Μότσαρτ ἔχει γιά βάθρο τή χάρη, τή χάρη μιᾶς νεανικῆς ὀμορφιᾶς συνδυασμένης μέ τήν σοβαρότητα ἑνός ὥριμου Νοῦ.

* * * * * * * * * *

Ὅταν ἡ χήρα του, μετά ἀπό καιρό, θέλησε νά τόν ἀναζητήση μέσα στόν Τάφο του, βρέθηκε μπροστά σ' ἕνα σωρό ἀπό κόκκαλα καί κρανία. Μά ἦταν ὅλα ὅμοια. Ποιός ἦταν μέσα σ' ὅλους ὁ Μότσαρτ;

Ἡ σορός του καί τά λείψανά του κανείς δέν ξέρει ποῦ κείτονται, ἀλλά ἡ ἐπιβίωση τοῦ ἔργου του καί μετά τό πέρασμα δύο αἰώνων, μᾶς ἀποδεικνύει πώς ὁ Μότσαρτ βρῆκε τήν αἰώνια ἀνάπαυση, ὄχι στά στενά ὅρια ἑνός στοιβαγμένου ἀπό φτωχικά κορμιά κοινοῦ Τάφου, ἀλλά μέσα στίς πλατύχωρες καρδιές ὅλων τῶν κατοπινῶν γενεῶν μέχρι σήμερα καί ποιός ξέρει ἀκόμα μέχρι πότε.

Ἔτσι θά μποροῦσε ἡ κάθε γενηά τῶν ἀνθρώπων νά πῆ συμβολίζοντας τραγικά ἀλλά καί ἀπαλύνοντας μαζύ, τό θλιβερό τέλος τοῦ Μεγάλου μας Μουσικοῦ, τόν στίχο τοῦ ποιητῆ:

«Μά ὁ σβυσμένος ὁλόγλυκος ἦχος
τήν καρδιά μας εὗρε μνῆμα κι' ἁπλώθη...»

ΑΘΑΝ. Γ. ΠΑΛΛΑΝΤΙΟΣ

ΜΟΤΣΑΡΤ : Ἡ Φιλία (Τεκτονικὸς Ὕμνος)

Οἱ πρῶτες στροφές Andante : — Δῶστε, ἀδέλφια, ὅλοι τό χέρι...

Η ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΨΗ
ΤΟΥ ΑΠΟΚΡΥΦΙΣΜΟΥ

Τοῦ WILLIAM Q. JUDGE

(Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Path», Σεπτέμβριος 1895)

Πολλὰ—παραπολλὰ ἀπὸ τοῦ κόσμου τὰ δεινὰ ἔχουνε τὴν πηγή τους στὴν ἄγνοια τῆς ἀλήθειας γιὰ ὅ,τι ἀναφέρεται στὴν πραγματικὴ ἀνθρώπινη φύση, στὶς ἀνθρώπινες ἱκανότητες καὶ στὴ δράση τους ὕστερ' ἀπὸ τοῦ κορμιοῦ τὸ θάνατο.

Τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς τέτοιας ἄγνοιας τῶν πραγμάτων ἐπηρεάζουνε πολὺ περισσότερα πρόσωπα ἀπὸ ὅσα ὁ καθένας θὰ μποροῦσε νὰ πιστέψει. Ἡ διακυβέρνηση καὶ ἡ διαχείριση τῆς ἀνθρώπινης δικαιοσύνης, σύμφωνα μὲ νόμους ποὺ εἶναι ἀνθρώπινα κατασκευάσματα, θὰ καλυτερεύει βέβαια, ὅσο γίνονται γνωστὰ περισσότερα πράγματα γιὰ τοῦτο τὸ ζήτημα ποὺ ἔχει τόσο πολὺ μεγάλο ἐνδιαφέρον. Ὅταν λοιπὸν καταντήσουνε γιὰ τὸ λαὸ πράγματα συνηθισμένα ἡ πλατειὰ καὶ βαθειὰ γνώση καὶ πίστη γιὰ ὅλα ὅσα ἀναφέρονται στὸ ἀπόκρυφο μέρος τῆς φύσης καὶ τοῦ ἀνθρώπου, τότε θὰ μποροῦμε νὰ περιμένουμε μιὰ πολὺ μεγάλη μεταβολὴ στὶς ἀπόψεις τοῦ κόσμου γιὰ τὴ θανατικὴ ποινή.

Κάθε φόνος ἀνθρώπου διαταγμένος ἀπὸ τὸ Κράτος εἶναι ἠθικὰ κακὸς καὶ πραγματικὴ προσβολὴ γιὰ ὅλον τὸν λαό. Κανένας ἐγκληματίας δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκτελεῖται, ὁποιοδήποτε κι' ἂν εἶναι τὸ ἔγκλημά του. Ἂν ἡ διαχείριση τοῦ νόμου εἶναι τόσο ἐλαττωματικὴ ὥστε νὰ ἀφίνει καὶ τὸ χειρότερο ἀκόμα ἐγκληματία νὰ ξεφεύγει πρὶν νὰ τελειώσουνε τὰ χρόνια τῆς φυλακῆς του, αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι λόγος γιὰ νὰ τόνε σκοτώνουμε.

Γιὰ τὶς Χριστιανικὲς χῶρες τοῦτος ὁ φόνος εἶναι ἀντίθετος μὲ τὸ νόμο ποὺ ὑποθέτουμε πὼς προέρχεται ἀπὸ τὸν Ἀνώτατο Νομοθέτη. «Οὐ φονεύσεις» λέει ἡ θεία ἐντολὴ καὶ δὲν κάνει καμμιὰ ἐξαίρεση οὔτε γιὰ τὸ Κράτος, οὔτε γιὰ τὶς Κυβερνήσεις, μὰ οὔτε καὶ τὸ ζωϊκὸ

βασίλειο δὲν ἐξαιρεῖ. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τοῦτον τὸ νόμο δὲν εἶναι σωστὸ οὔτε σκύλο νὰ σκοτώνουμε καὶ ὄχι ὄντα ἀνθρώπινα. Ἡ ἐντολὴ ὅμως αὐτὴ πάντα ἀγνοήθηκε καὶ ἀκόμα ἀγνοεῖται, καὶ ἡ θεολογία τῶν ἀνθρώπων βρίσκει πάντα τρόπο νὰ διαστρεβλώσει ὁποιοδήποτε νόμο, καὶ τὰ χριστιανικὰ κράτη, σὲ μιὰ κάποια στιγμή, ἔμεναν ἱκανοποιημένα μὲ τὶς ἐκτελέσεις. Ἄλλοτε κρεμοῦσαν ἕναν ἄνθρωπο ποὺ εἶχε κλέψει ἕνα ψωμὶ ἢ καὶ λίγα καρφιά. Τώρα βέβαια ὅλ' αὐτὰ ἄλλαξαν καὶ ὁ ἀνθρώπινος νόμος δὲν τιμωρεῖ πιὰ μὲ θάνατο παρὰ μόνο τὸ φόνο, ἂν παραλείψουμε μερικὲς ἄλλες ὄχι σπουδαῖες ἐξαιρέσεις.

Σὲ δυὸ κατηγορίες μποροῦμε νὰ χωρίσουμε τοὺς ἐγκληματίες ποὺ ἐκτελέστηκαν ἢ ποὺ πρόκειται νὰ ἐκτελεστοῦνε σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους μας: ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι σκληροὶ καὶ ἀνάλγητοι ἐγκληματίες, μὲ φύση ἐγκληματική, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν εἶναι, μὰ ποὺ μιὰ κάποια στιγμὴ τὸ πάθος, ὁ φόβος ἢ ἡ ὀργὴ τοὺς ἔφερε σὲ θέση νὰ σκοτώσουν ὁμοίους τους. Τούτους τοὺς τελευταίους μποροῦμε πάλι νὰ τοὺς χωρίσουμε σὲ δυὸ κατηγορίες: Αὐτοὺς ποὺ λυποῦνται καὶ μετανοοῦν γιὰ ὅ,τι ἔκαμαν καὶ κείνους πού δὲν δείχνουνε μετάνοια. Καὶ μ' ὅλο ποὺ οἱ ἐγκληματίες τῆς δεύτερης κατηγορίας δὲν εἶναι συνειδητοὶ ἐχθροὶ τῆς κοινωνίας, σὰν τοὺς πρώτους, ὅμως θὰ αἰσθανθήκανε ἴσως πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσή τους ὀργή, μνησικακία, πόθο γιὰ ἐκδίκηση, καὶ ἄλλα δυσάρεστα αἰσθήματα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ λύπη τους, καὶ ὅλους θὰ τοὺς συνεπῆρε ἀγανάκτηση γιὰ τὴν κοινωνία ποὺ τοὺς καταδίωξε, μὰ καὶ γιὰ ὅσους, μὲ ἄμεσο τρόπο, πήρανε μέρος στὴ δίκη καὶ τὴν ἐκτέλεσή τους.

Ἐξετάζοντας, λοιπόν, τὸ ζήτημα, πρέπει νὰ λογαριάσουμε τὴ φύση καὶ τὰ πάθη καὶ τὴν πνευματικὴ κατάσταση καὶ τὴν πίκρα τοῦ ἐγκληματία, γιατὶ ἡ κατάσταση ποὺ βρίσκεται, ὅταν τὸν χωρίζουνε ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ κόσμου, ἔχει πολὺ μεγάλη σχέση γιὰ τὸ ζήτημα.

Ὅπως κι' ἂν γίνει ἡ ἐκτέλεση, εἶναι πάντα βίαιη, εἴτε γιὰ γκιλοτίνα πρόκειται, εἴτε γιὰ σπαθί, γιὰ σφαῖρα, γιὰ δηλητήριο, γιὰ σκοινὶ ἢ γιὰ ἠλεκτροπληξία. Ἡ σημασία τοῦ ὅρου «ΒΙΑΙΟΣ θάνατος» ἔχει γιὰ κάθε θεόσοφο πολὺ μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον ἀπὸ ὅ,τι ἔχει γιὰ κεῖνον ποὺ δὲν παραδέχεται τὶς θεοσοφικὲς ἀπόψεις, γιατὶ αὐτὸς ὁ τελευταῖος δὲν ξεχωρίζει τὸ βίαιο θάνατο ἀπὸ τὸ φυσικό, παρὰ μόνο ἀπὸ τὴ βία ποὺ μεταχειρίστηκαν τὸ θῦμα. Γιὰ τοὺς θεοσόφους, ὅμως, ἕνας τέτοιος θάνατος σημαίνει τὸ βίαιο χωρισμὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ σῶμα του, καὶ αὐτὸ εἶναι κάτι πολὺ σοβαρό, εἶναι κάτι ποὺ ἐνδιαφέρει τὸ Κράτος ὁλόκληρο. Πράγματι, κάθε ἐκτέλεση δημιουργεῖ κάτι παράδοξο, γιατὶ αὐτοὶ ποὺ ἐκτελοῦνται, δὲ χάνονται ἐπειδὴ τοὺς σκότωσαν τὸ σῶμα τους, ἀλλὰ μένουν μεταξύ μας οἱ ἀόρατοι αὐτοὶ ἐγκληματίες, καὶ μποροῦν νὰ κάνουνε κακὸ στοὺς

ζωντανούς, καὶ ζημιὲς σ' ὁλόκληρη στὴν κοινωνία.

Τί γίνεται λοιπὸν μὲ τὸ βίαιο θάνατο;

Ὁ θεατὴς δὲ βλέπει τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὴ βίαιη ἐκτέλεση· τὶ ξέρει ὅμως γιὰ τὴν πραγματικότητα; Ὁ φυσικὸς θάνατος εἶναι κάτι παρόμοιο μὲ τὸ πέσιμο ἑνός ξερόφυλλου στὸ ζύγωμα τοῦ χειμῶνα. Ἦρθεν ὁ καιρός του γιατὶ ὅλες του οἱ δυνατότητες χωριστήκανε ἡ μιὰ ἀπ' τὴν ἄλλη, κι' ἀφοῦ δὲν ἔχουνε πιὰ καμμιὰ δράση, ὁ παραμικρότερος ἄνεμος συνεπαίρνει τὸ φύλλο. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ μὲ μᾶς. Σὰν ἔρθει ἡ ὥρα μας οἱ διάφορες δυνάμεις μας ἀρχίζουνε νὰ διαχωρίζουνται σιγὰ—σιγά, τὸ ἴδιο καὶ τὰ ἐσωτερικά μας μέρη, καὶ μὲ τὸν τελευταῖο κραδασμὸ τὰ διάφορα ἐσωτερικὰ συστατικὰ τοῦ ἀνθρώπου διαχωρίζονται ὁριστικὰ καὶ ἐλευθερώνουνε τὴν ψυχή. Ὅμως ὁ δύστυχος κατάδικος, ποὺ τὸν ἐκτελοῦνε, δὲν ἔχει ἀκόμα φτάσει στὸ φυσικό, τέλος τῆς ζωῆς του. Τό ἀστρικὸ σῶμα του δὲν εἶναι ἕτοιμο νὰ ξεχωριστῆ ἀπὸ τὸ φυσικό, οὔτε ἡ ζωτικὴ καὶ ἡ νευρικὴ ἐνέργειά του εἶναι ἕτοιμη νὰ τόνε παρατήσει. Ὁλόκληρος ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος εἶναι ἐντελῶς συνενωμένος καὶ ἡ πραγματικότητα εἶναι αὐτός. Εἶπα πὼς τὰ μέρη του δὲν ἤτανε ἕτοιμα νὰ χωριστοῦνε. Ἔπρεπε νὰ πῶ πὼς δὲν μποροῦνε νὰ χωριστοῦνε, γιατὶ εἶναι δεμένα ἀπὸ τὸ νόμο καὶ ἀπὸ μιὰ δύναμη ποὺ ἡ Μεγάλη Φύση τὴν διευθύνει μόνη της ἀποκλειστικά.

Ἔτσι λοιπόν, ὅταν προσβάλλουμε μόνο τὸ φυσικὸ σῶμα, σὲ βαθμὸ ποὺ νὰ παραχθῆ βίαιος καὶ ἀνώριμος διαχωρισμὸς ἀπὸ τὸν πραγματικὸν ἄνθρωπο, αὐτὸς ὁ τελευταῖος, ποὺ μόνο γιὰ μιὰ στιγμὴ χάνει τὶς αἰσθήσεις του, ξυπνάει σὲ μιὰ πρόσγεια ἀτμόσφαιρα καὶ εἶναι ἕνα ὂν ζωντανὸ αἰσθανόμενο καὶ ὁλοκληρωμένο, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ φυσικό του σῶμα ποὺ τοῦ λείπει. Βλέπει ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ αἰσθάνεται καὶ πάλι πὼς τὸν κυνηγάει ὁ νόμος. Τοῦτο τὸ θῦμα τῶν ὁμοίων του καὶ τοῦ ἐγκλήματός του εἶναι μιὰ φωτιὰ ὀργή, μιὰ μᾶζα μῖσος. Λίγοι ἀπὸ μᾶς, ἀκόμα καὶ σ' εὐνοϊκὲς περιστάσεις, εἴμαστε σὲ θέση νὰ παραδεχτοῦμε πὼς ἔχουμε ἐντελῶς ἄδικο καὶ πὼς ἡ καταδίκη ποὺ μᾶς ἔκαναν ἄνθρωποι εἶναι σωστὴ καὶ δίκαιη. Γιὰ τοῦτο ὁ κατάδικος μόνο μῖσος ἔχει, καὶ πόθο γιὰ ἐκδίκηση. Ἂν μάλιστα συλλογιστοῦμε πὼς ἡ πνευματικὴ του κατάσταση εἶναι πολὺ ἐπιβαρυμένη ἀπὸ τὴ δίκη του καὶ τὴν ἐκτέλεσή του, θὰ καταλάβουμε πὼς καταντάει σωστὴ ἀπειλὴ γιὰ τοὺς ζωντανούς: Ἀκόμα κι' ἂν ὑποθέσουμε πὼς δὲν ἤτανε καὶ τόσο κακός, ὅσο εἴπαμε, οὔτε καὶ γεμᾶτος ἐκδίκηση, εἶναι ὅμως πάντα ὁ θεματοφύλακας τῶν ἴδιων του τῶν πράξεων καὶ κουβαλάει μαζί του τὶς εἰκόνες τῶν ἐγκλημάτων του στὸ ἀστρικὸ βασίλειο ποὺ μᾶς τριγυρίζει, εἰκόνες ποὺ μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς εἶναι ὄντα ζωντανά. Ὁπωσδήποτε εἶναι ἐπικίνδυνος. Μετεωριζόμενος στὸ

ἴδιο ἐπίπεδο, ὅπου λειτουργοῦν τὸ νοητικὸ καὶ οἱ αἰσθήσεις μας, βρίσκεται σὲ σταθερὴ ἐπαφὴ μὲ τὸ νοητικό καὶ τὶς αἰσθήσεις τῶν ζωντανῶν. Πολὺ περισσότεροι ἄνθρωποι, ἀπὸ ὅσους νομίζουμε, εἶναι ἐπιδεκτικοὶ αἰσθητικότητας καὶ νευρικοί. Ἂν λοιπὸν αὐτοὺς τοὺς τελευταίους τοὺς ἀγγίξει ὁ ἀόρατος ἐγκληματίας, τοὺς ἐμπνέει τὶς εἰκόνες ποὺ παρουσιάζουνε τὸ ἔγκλημα καὶ τὴν τιμωρία του καὶ τοὺς μεταβιβάζει τοὺς κραδασμοὺς τοῦ μίσους, τῆς κακίας καὶ τῆς ἐκδίκησής του, ἂν οἱ ἐπηρεαζόμενοι εἶναι ἐπιδεκτικοὶ συντονισμοῦ σὲ τέτοιους κραδασμούς.

Πολλὰ πρόσωπα σπρώχνονται στὸ ἔγκλημα ἀπὸ κάποια ἄγνωστη δύναμη ποὺ προέρχεται ἀπὸ τέτοιους ἀόρατους κατοίκους τούτης τῆς σφαίρας.

Οἱ μετεωριζόμενοι αὐτοὶ ἀόρατοι ἐγκληματίες δημιουργοῦνε κάποια ἐντύπωση καὶ ξυπνοῦνε κακὲς σκέψεις, ἀκόμα καὶ σὲ ἄτομα ποὺ δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὰ αἰσθητικότητας, ἂν ὑπάρχει μέσα σ' αὐτὰ τὰ ἄτομα βάση γιὰ τέτοιες σκέψεις. Εἶναι ἀδύνατο νὰ συλλάβει ὁ νοῦς μας τὴν ἀπέραντη δύναμη ποὺ γεννοῦνε τὸ μῖσος, ἡ ἐκδίκηση, ὁ φόβος καὶ ἡ ματαιοδοξία ὅταν εἶναι ὅλα μαζὺ συνδυασμένα.

Ἂς ἐξετάσουμε τὴν περίπτωση τοῦ Guiteau ποὺ σκότωσε τὸν Πρόεδρο Garfield. Ἡ ἀνάκρισή του βάστηξε πολλὲς μέρες. Τὸ μῖσος, ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ματαιοδοξία του ἐρεθίστηκαν στὸν ἀνώτατο βαθμό, ὡς τὴν τελευταία του μέρα ποὺ πέθανε μὲ τὴν κατάρα στὸ στόμα γιὰ ὅσους εἴχανε συντελέσει στὰ βάσανά του. Μπορεῖ νἆναι κανεὶς τόσο βλάκας ὥστε νὰ ὑποθέσει πὼς ὅλη τούτη ἡ ἐνέργεια ποὺ γεννήθηκε μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, διασκορπίστηκε ἀμέσως; Εἶναι λογικὸ νὰ πιστέψουμε πὼς ὄχι! Βέβαια, σιγὰ—σιγά, μὲ τὸν καιρὸ τούτη ἡ ἐνέργεια θὰ μετατραπῆ σὲ ἄλλες δυνάμεις. Ὅσο βαστάει ὅμως ἡ μεγάλη χρονικὴ περίοδο ποὺ θὰ προηγηθῆ ἀπ' αὐτὴν τὴ μετατροπή, ὁ ζωντανὸς Guiteau θὰ διαποτίζει τὸ λογικὸ καὶ τὶς αἰσθήσεις μας καὶ θὰ μᾶς ἐπηρεάζει σταθερὰ μὲ τὶς φρικαλέες εἰκόνες ποὺ ζωγράφισε καὶ μὲ τὰ φρικαλέα πάθη ποὺ γέννησε καὶ κουβαλάει μαζί του.

Ὁ θεόσοφος πιστεύει πὼς ἡ ἀνθρώπινη φύση εἶναι πολλαπλῆ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ συγκρότηση τοῦ ἀνθρώπου πολύπλοκη, καὶ ξέρει πὼς ὅλ' αὐτὰ διευθύνονται ἀπὸ τὸ νόμο καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἁπλῆ τύχη ἢ ἀπὸ τὴ φαντασία ἐκείνων ποὺ μιλοῦνε γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ προστατευθῆ ἡ κοινωνία, χωρίς νὰ ξέρουνε ποιὸς εἶν' ὁ τρόπος ὁ σωστὸς ποὺ θὰ τὸ κατορθώσουνε, καὶ ποὺ στηρίζονται ἀποκλειστικὰ στὸν ἐκδικητικὸ Μωσαϊκὸ νόμο τῶν ἀντιποίνων. Γι' αὐτὸ ὁ θεόσοφος θὰ στέκει πάντα ἀντίθετος στὴ θανατικὴ ποινή, ποὺ ξέρει καλὰ πὼς εἶναι ἀδικία γιὰ τοὺς ζωντανούς, καὶ κίνδυνος γιὰ τὸ Κράτος, χωρὶς νὰ δίνει οὔτε τὴν παραμικρὴ πιθανότητα ἀναμόρφωσης τοῦ ἐγκληματία.

(Μετάφρ. Τιμ. Τ. Βρατσάνου)

ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
"ΜΕΛΗΣ„

15 χρόνια λειτουργίας τῶν νυκτερινῶν σχολῶν του

Τὰ παιδιὰ τοῦ «Μέλητος» ψάλλουν σὲ μιὰ γιορτὴ

Στὸ Παγκράτι: ὁδὸς Σπύρου Μερκούρη 20, ἔναντι τοῦ Ἄλσους.

Στὴν Ἀκαδημία Πλάτωνος: ὁδὸς Τιμαίου 7, κοντὰ στὸν Ἅγ. Γεώργιο Παλαιό.

Στὸν Κολωνό: ὁδὸς Διστόμου 67. Καὶ

Στὸ Πολύγωνο: ὁδὸς Ἁγ. Χαραλάμπους.

Ἐκεῖ λειτουργοῦν αἱ 4 νυκτεριναὶ σχολαὶ στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως—ἰσότιμοι μὲ τὰς δημοσίας—τοῦ Ἀναμορφωτικοῦ Συλλόγου «Μέλης», μιᾶς ὀργανώσεως, ἡ ὁποία ἔχει ἀθόρυβη ζωὴ 20 ἐτῶν.

Τί διακρίνει αὐτὰς τὰς σχολὰς ἀπὸ ἄλλας ὁμοίας εἰς τὸν σκοπόν;

Πρῶτον, ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι ἀπολύτως δωρεάν. Μὲ τὸ «ἀπολύτως» ἐννοοῦμε ἀπολύτως. Ἐπὶ πλέον, στὰ ἄπορα παιδιὰ παρέχονται δωρεὰν καὶ τὰ βιβλία καὶ ἡ γραφικὴ ὕλη καὶ ἡ ἰατρικὴ περίθαλψις. Σὲ ἔκτακτες περιπτώσεις, μοιράζονται ἀκόμη καὶ τρό-

φιμα καὶ εἴδη ἐνδύσεως καὶ ὑποδήσεως.

Γιὰ νὰ εἶναι νυκτεριναὶ αἱ σχολαί, ἕπεται ὅτι φοιτοῦν ἐργαζόμενα παιδιά. Οἱ μαθηταὶ τῶν σχολῶν αὐτῶν, κατὰ τὴν ἡμέρα, ἀσχολοῦνται μὲ τὰ πιὸ διαφορετικὰ ἐπαγγέλματα : σιδηρουργοί, βυρσοδέψαι, κηπουροί, ὑποδηματοκαθαρισταί, βοσκοί, καὶ κοινοὶ ἐργάται. Στὴ 2η καὶ 3η σχολή, ποὺ ἡ φοίτησις εἶναι μικτή, φοιτοῦν ὑπηρέτριες καὶ ἐργάτριες διαφόρων ἐπιχειρήσεων.

Αὐτὰ τὰ ἐργαζόμενα παιδιὰ καὶ κορίτσια βρίσκουν στὰς σχολὰς τοῦ «Μέλητος» ὄχι μόνον τὴν εὐκαιρία νὰ μορφωθοῦν, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα παιδιά, ποὺ δὲν τὰ βαραίνει ἡ βιοπάλη, ἀλλὰ καὶ νὰ νὰ ἐξυψωθοῦν ἠθικὰ καὶ πνευματικά, διότι ὁ «Μέλης» διέπεται ἀπὸ βαθὺ κοινωνικὸν περιεχόμενο καὶ βλέπει σωστὰ τὴν πλατύτερη ἀποστολή του.

Ὁ σύλλογος ἱδρύθη τὸ 1935. Ὁ ἱδρυτής του, διακεκριμένος δικηγόρος κ. Ἀλ. Τζαζόπουλος, μετελαμπάδευσε τὴν ἰδέα σ' ἕναν ὅμιλο φίλων καὶ γνωρίμων, ποὺ συνηντῶντο στὸ κοινὸ ἰδανικὸ τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ ναοῦ τῆς ἀρετῆς καὶ ἀγάπης στὴν κοινωνία. «Δὲν ἐπιτρέπεται—τοὺς εἶπε—νὰ ἀποστρέφωμε τὰ βλέμματά μας ἀπὸ τὰ ὀδυνηρὰ θεάματα ποὺ ἡ κοινωνία μᾶς προσφέρει σὲ κάθε βῆμα».

Τὰ ἐργαζόμενα παιδιά, μετὰ τὸν μόχθο, ἔμεναν στὸ πνευματικὸ σκοτάδι καὶ γύριζαν στοὺς δρόμους γεμάτους λάσπη. Λάσπη κυριολεκτικὴ καὶ μεταφορική. Τί ἔφταιγαν τὰ κακόμοιρα ; Ἀλλὰ καὶ τί εἴδους πολίτες θὰ ἐγίνοντο αὔριο ; Καὶ πῶς θὰ πήγαινε μπροστὰ μιὰ κοινωνία, στὴν ὁποία θὰ κυλοῦσαν ἀπὸ κάθε συνοικία ἀνθρώπινα ποτάμια φουσκωμένα ἀπὸ ἀμάθεια, καταφρόνια, ἀκόμη καὶ μῖσος ;

Ἔτσι θεμελιώθηκε ἡ πρώτη σχολή, μὲ διπλὸ σκοπό : τὴν βοήθεια πρὸς τὰ ἀτυχῆ πλάσματα καὶ τὴ βοήθεια πρὸς τὴν κοινωνία.

Τὸ ἔργο στάθηκε πολὺ δύσκολο στὰ πρῶτα βήματα. Ἄλλα παιδιὰ πήγαιναν στὴ σχολὴ ὑπὸ τὴν πίεσι τῶν γονέων των, ἄλλα ἀπὸ περιέργεια καὶ μίμησι, ἄλλα δὲ γιὰ διασκέδασι. Τὸ ὅτι τὰ παιδιὰ πήγαιναν στὸ μάθημα ρακένδυτα καὶ ἀνυπόδητα, γενικῶς δὲ ἀκάθαρτα, ἦταν τὸ μικρότερο κακό. Τὸ μεγαλύτερο ἦταν ὅτι ἔφερναν μαζί τους τὸ πνεῦμα τῆς ἀπειθαρχίας καὶ ἀταξίας.

Ἀλλά, τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ «Μέλητος» δὲν ἐκλονίσθη ἀπὸ τὶς πρῶτες δυσκολίες. Πῆρε στὰ χέρια του τὸν πηλὸ καὶ τὸν ἔπλασε . . .

Στὰ πρῶτα χρόνια, ποὺ αἱ σχολαὶ δὲν ἦσαν ἀνεγνωρισμέναι ἀπὸ τὸ Κράτος, ὑπῆρχε σχετικὴ ἐλευθερία στὸν τρόπο διδασκαλίας καὶ ἀγωγῆς ἐν γένει. Αὐτὴ ἡ ἐλευθερία χρησιμοποιήθηκε ἐπωφελῶς καὶ ἔφερε πλούσια ἀποτελέσματα. Ὁ Σύλλογος ἔδειχνε ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ὑγεία καὶ γιὰ τὴν περιβολὴ τῶν μαθητῶν. Ποιὸ παιδὶ δὲν πονάει, ὅταν νοιώθει ἄρρωστο καὶ ἀδύνατο ; Ποιὸ δὲν ζηλεύει βλέποντας ἄλλα παιδιὰ μὲ καινούργια ροῦχα ; Βλέποντας νὰ ἐκτείνεται τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐπιτροπῶν τοῦ σχολείου πέραν ἀπὸ τὰ βιβλία καὶ τὰ τετράδια, ἄρχισαν ν' ἀγαποῦν ἐκείνη τὴν νυκτερινὴ ζεστὴ φωληά. Ὕστερα, ἀναπτύχθηκε μεταξύ τους ἡ ἅμιλλα, διότι στὸ τέλος κάθε ἑβδομάδος ὁ πιὸ ἐπιμελής, ὁ πιὸ καθαρὸς καὶ ὁ πιὸ εὔτακτος ἀντημείβοντο μὲ γλυκίσματα καὶ ἄλλα μικρὰ ἀντικείμενα. Τὸ διδακτικὸ προσωπικὸν τῶν σχολῶν, ποὺ ἀντελήφθη τὸν ἱερὸ σκοπὸ καὶ δόθηκε σ' αὐτὸν μὲ ζῆλον, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῆς συνηθισμένης ὕλης, ἔκανε ὁμιλίες πάνω σὲ νέα σχέδια : Συνομιλίες μὲ τοὺς μικροὺς μαθητάς, σὲ ἀτμόσφαιρα φιλίας. Ἔτσι αἱ συμβουλαὶ ρίζωναν βαθειὰ στὴν ψυχὴ τῶν μαθητῶν. Ἐπὶ πλέον, ὁ σύλλογος διετήρει ἐπαφὴν μὲ τοὺς γονεῖς.

Τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν λαμπρά. Τελεία ἀλλαγὴ καὶ στὴν ἐμφάνισι καὶ στὸ περιεχόμενο τῶν παιδιῶν. Καθαρισμένη ἀπὸ τοὺς ρύ-

πους τῶν κοινωνικῶν περιστάσεων, ἡ ψυχὴ τῶν παιδιῶν ἔλαμπε στὸν ἥλιο.

Τὰ παιδιὰ τῶν σχολῶν τοῦ «Μέλητος», ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐγίνοντο τὰ πιὸ σεμνὰ καὶ σοβαρά, διέπρεπαν καὶ στὶς ἐξετάσεις τῶν δημοσίων σχολείων μέσης ἐκπαιδεύσεως—ὅσα προχωροῦσαν—καὶ ἔτσι ἦλθε καὶ ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Κράτους.

Ἡ Κατοχὴ ἀνέκοψε τὸ ἔργον τοῦ «Μέλητος», ἀλλὰ μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωσι συνεχίσθηκε μὲ περισσότερη ὁρμή. Χωρὶς νὰ ὑπολογισθοῦν αἱ διακοπαί, αἱ σχολαὶ ἔχουν συμπληρώσει 15 χρόνια τακτικῆς λειτουργίας, ἀπελύθησαν δὲ ἐκ τῶν σχολῶν, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν των, 1575 μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι: Ἕνας ὀγκώδης θεμέλιος λίθος μιᾶς καλύτερης κοινωνίας.

Δεῖγμα τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς παρασκευῆς τῶν μαθητῶν παρουσιάζουν αἱ «ἐκθέσεις ἰδεῶν» στὶς δύο τελευταῖες τάξεις. Ὡς θέμα ἐδόθη τὸ γνωστὸν ὡς «Κοινωνικὴ διαθήκη» τριπλοῦν ἐρώτημα:

Ποῖα τὰ καθήκοντά σας πρὸς τὸν Θεόν;
Ποῖα τὰ πρὸς τὸν πλησίον καὶ τὴν πατρίδα;
Ποῖα τὰ πρὸς τὸν ἑαυτόν σας;

Ἰδοὺ ἀποσπάσματα τῶν ἐκθέσεων, ἀρκετὰ χαρακτηριστικά:

«Ἔχω καθῆκον νὰ ἐργάζωμαι τίμια καὶ μὲ τὸν ἱδρῶτα τοῦ προσώπου μου νὰ βγάζω τὸ ψωμί μου.

Πρέπει νὰ σέβωμαι τὸν ἑαυτόν μου καὶ τότε θὰ σέβωμαι καὶ τὸν συνάνθρωπόν μου. Θὰ προτιμῶ νὰ ἀδικιέμαι, παρὰ νὰ ἀδικῶ. Πρέπει νὰ συγχωρῶ τὸν συνάνθρωπόν μου καὶ νὰ μὴν τὸν ἐκμεταλλεύωμαι. Πρέπει ν' ἀποσύρω τὸν συνάνθρωπόν μου ἀπὸ τὸ κακὸν καὶ νὰ τὸν ὁδηγῶ στὸ καλόν. Πρέπει νὰ εἶμαι καθαρὸς εἰς τὰς πράξεις καὶ εἰς τὰς σκέψεις.

Πρέπει νὰ ἐργάζωμαι ὄχι μόνον γιὰ τὸν ἑαυτόν μου καὶ τὴν οἰκογένειάν μου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος. Πρέπει νὰ φυλάττω τοὺς νόμους, ἀκόμη καὶ ἂν μοῦ φαίνωνται ὄχι καλοί.

Πρέπει νὰ τηρῶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ. Ποτὲ μία κοινωνία δὲν μπορεῖ νὰ προοδεύσῃ μὲ τὸ ἐγώ, μὲ τὸ ψεῦδος, τὴν μνησικακίαν καὶ τὴν ἀτιμίαν.

Ἔχω ὑποχρέωσιν ν' ἀγαπῶ τὸν μάστορά μου καὶ νὰ τὸν ἀκούω, ὅπως τὸν πατέρα μου καὶ τὸν δάσκαλό μου.

Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἔχομεν ὑποχρέωσιν νὰ ἀγαποῦμε τὴν Ἑλλάδα μας. Εἶναι ἡ μεγάλη μας μητέρα . . .»

Αἱ ἀπαντήσεις αὐταί, εἰς τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν εἰλικρίνεια τῆς διατυπώσεως δείχνουν τὴν ἐργασία ποὺ γίνεται γιὰ τὴν κατεργασία τοῦ ἐγκαταλελειμένου καὶ εὐπλάστου ὑλικοῦ τοῦ ἐργαζόμενου παιδόκοσμου, μάλιστα τῶν πιὸ φτωχῶν συνοικιῶν τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ πρόεδρος τοῦ «Μέλητος» κ. Τζαζόπουλος ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἔργου καὶ τὴν ἐκτίμησι τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων, πλάθει τώρα ἕνα μεγαλύτερο ὄνειρο: Νὰ ἱδρύσῃ μιὰ «Ἑστία τοῦ ἐργαζομένου παιδιοῦ». Διότι ὑπάρχουν στὴν πρωτεύουσα πολλὰ παιδιὰ χωρὶς γονεῖς, πού, μετὰ τὴν ἐργασία τους, κοιμοῦνται ἀγεληδὸν σὲ διαφόρους ἐνοικιαζομένους χώρους, πρᾶγμα ποὺ περικλείει κινδύνους καὶ γιὰ τὴν ὑγεία τους καὶ τὴν ψυχή τους. Σὲ μιὰ ὠργανωμένη «Στέγη» τοῦ ἐργαζομένου παιδιοῦ θὰ περισυνελέγοντο ὅλα τὰ ἀπροστάτευτα παιδιά, ποὺ αἱ πολεμικαὶ περιστάσεις ἔχουν αὐξήσει τὸν ἀριθμόν τους, γιὰ νὰ βροῦν προστασία, στοργή, ἀγάπη.

Βέβαια, γιὰ νὰ ἱδρυθῇ μιὰ τέτοια «Ἑστία», πέραν ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸ καὶ τὴν πίστι, ἀπαιτοῦνται πολλὰ κεφάλαια. Ἀλλά, ὁ «Μέλης» μὲ τὴν ἕως τώρα ἐργασία του, κατέχει τὴν κορυφὴ τῶν ἰδιωτικῶν μορφωτικῶν ἱδρυμάτων. Ὥστε, ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ χορηγία γιὰ τὴν ὁλοκλήρωσι, πλέον, τοῦ ἔργου ὑπὲρ τῆς παραμελημένης νεότητος.

Ἀγοραῖαι μαντεῖαι καὶ ἐπικίνδυνος πνευματισμός

Τοῦ ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΑΣΙΛΗ

Τὸ περιεχόμενον τῆς ὕλης τοῦ «Ἰλισοῦ» καὶ ἡ ἰδεολογικὴ ἀπόκλισίς του πρὸς τὴν Ἐσωτερικὴν Φιλοσοφίαν, μοῦ δίδουν τὴν εὐκαιρίαν καὶ τὸ θάρρος, νὰ ἐκθέσω τὰς ἀπόψεις μου ἐπὶ ἑνὸς φαινομένου, τὸ ὁποῖον θεωρῶ σοβαρὸν καὶ ἐπικίνδυνον συνάμα καὶ τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἐπισύρει τὴν προσοχὴν τῶν διανοουμένων μας, οἵτινες ἔχουν χρέος νὰ διαφωτίζουν τοὺς πολλούς.

Πρόκειται περὶ τῶν πειραμάτων τῶν πνευματιστῶν καὶ περὶ τῶν ἀτόμων ἐκείνων, ἅτινα προσπαθοῦν νὰ γνωρίσουν τὰς βουλὰς τῆς Εἱμαρμένης των, καταφεύγοντα εἰς μεσάζοντας ἀμφιβόλου ἠθικῆς καὶ χαμηλῆς διανοητικότητος. Ἂς μὴ ἐκπλαγοῦν οἱ ἀναγνῶσται διὰ τὸ θέμα τὸ ὁποῖον ἐξέλεξα. Νομίζω ὅτι οἱ Πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπιλαμβάνωνται τῶν τοιούτου εἴδους ζητημάτων καὶ νὰ διαφωτίζουν τοὺς καταγινομένους εἰς τὰς ἐπιδόσεις αὐτάς, αἵτινες εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποβοῦν ὀλέθριαι διὰ τὴν ἠθικήν, τὴν νευρικὴν καὶ τὴν διανοητικὴν αὐτῶν κατάστασιν.

Ἀλλὰ θὰ μ' ἐρωτήσετε, εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐπιδίδονται εἰς τὰ πνευματιστικὰ πειράματα καὶ εἰς τὴν ἀγοραίαν μαντείαν; Ἔ, λοιπόν, ἐὰν σᾶς ἔλεγα ὅτι εἶνε τὸ 25ο)ο τῶν κατοίκων τῶν μεγαλουπόλεων τῆς χώρας μας, δὲν θὰ ἤγγιζα τὰ ὅρια τῆς ὑπερβολῆς. Ἄνθρωποι πάσης ἡλικίας καὶ πάσης μορφώσεως, ἀνήκοντες εἰς διαφόρους κοινωνικὰς τάξεις, ποδηγετοῦνται, βαυκαλίζονται καὶ παραπλανῶνται, μὲ τὰς δῆθεν ἀποκαλύψεις. Ἡ τύφλωσίς των, ὁ φανατισμὸς των εἰς τὴν νέαν αὐτὴν Θρησκείαν, ἡ ἐμπιστοσύνη των, δὲν κλονίζονται, δυστυχῶς, παρὰ τὰς συχνὰς διαψεύσεις τῶν προρρήσεων καὶ τῶν μαντευμάτων, τὰ ὁποῖα, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, τοὺς στοιχίζουν ἀρκετὰ εἰς χρῆμα καὶ εἰς νεῦρα. Ἄνθρωποι, κατὰ τὰ ἄλλα σοβαροὶ καὶ ἀξιοπρεπεῖς, κατεξευτελίζονται, γινόμενοι ἕρμαια καὶ δοῦλοι κοινῶν ἀγυρτῶν, κακοποιῶν καὶ ἀπατεώνων. Ἡ κατάστασις αὕτη σημειοῦται καὶ σήμερον, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐποχάς.

Πρὸ 35ετίας περίπου ὁ ἡμερήσιος τύπος καὶ ἰδιαιτέρως

ἡ «᾿Ακρόπολις» τοῦ Γαβριηλίδη περιέγραφε τὰς ἱκανότητας ἑνὸς περιφήμου μάγου τῆς ὁδοῦ Φερρῶν. Σεβαστός μου φίλος, ἀσχολούμενος τότε μὲ τὸν ἀποκρυφισμὸν καὶ συγγραφεὺς δόκιμος, μοῦ ἐπρότεινε νὰ τὸν ἐπισκεφθῶμεν, διὰ νὰ ἴδωμεν ἐκ τοῦ πλησίον τί μέρος λόγου ἦτο ὁ περίφημος αὐτὸς μάγος.

᾿Εδέχθην τὴν πρόσκλησιν, ἀφοῦ ἐννοεῖται εἶχε προηγηθῆ ἡ σύστασις, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ ἔμπειρος ἀποκρυφιστὴς καὶ ἐμβριθὴς θεόσοφος. Μετέβημεν τὴν ὁρισθεῖσαν ὥραν εἰς τὸ ἄντρον τῆς Μαγείας. Εἰσήλθομεν εἰς μίαν μάνδραν, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας εὑρίσκετο οἰκίσκος ἐκ δύο—τριῶν δωματίων. Τώρα εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἔχει ἀνεγερθῆ ὑπὸ τοῦ περιφήμου μάγου, ἤδη μακαρίτου, πολυκατοικία, μνημεῖον περικαλλὲς εἰς δόξαν τῆς εὐπιστίας καὶ τῆς μωρίας τῶν ᾿Αθηναίων καὶ τῶν ᾿Ατθίδων.

Μᾶς ὑπεδέχθη μετὰ τιμῶν ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἤρχισεν ἡ συζήτησις ἐπὶ διαφόρων θεμάτων. ῏Ητο ἕνας εὐφυὴς ἀνατολίτης, ἰσχυρᾶς σωματικῆς κράσεως καὶ θεληματικὸς ἄνθρωπος.

Μᾶς ἐδήλωσεν ὅτι ἀσκεῖ τὴν λευκὴν μαγείαν καὶ ὅτι οὐδέποτε κάνει κακὸ σὲ κανένα.

Ταὐτοχρόνως μοῦ ἐπρότεινε νὰ καταστρώση τὸ ὡροσκόπιόν μου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐδέχθην. Τίποτε δὲν ἐπραγματοποιήθη ἐξ ὅσων προεφήτευσεν.

Κατὰ τὴν τελετουργίαν αὐτὴν ἤκουσα μερικὰς ἐπικλήσεις, προφερομένας εἰς τὴν ἀραβικήν, τὴν ὁποίαν ἐγνώριζα. Τὸν ἠρώτησα ποῦ ἐσπούδασε τὴν τέχνην, καὶ μοῦ ἀπήντησε ὅτι εἰς τὰ βάθη τῆς ᾿Αφρικῆς, ὅπου ἔζησεν ἀρκετὰ ἔτη, ἀναγκασθεὶς ν᾿ ἀλλαξοπιστήση, διὰ νὰ νυμφευθῆ τὴν κόρην τοῦ ἐκεῖ Σεΐχου, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ τοῦ μεταδώση οὗτος τὴν μυστικὴν τέχνην του.

Θέλων νὰ ἐξακριβώσω εἰς ποῖον μέρος τῆς ᾿Αφρικῆς, διότι καὶ ἐγὼ εἶχα ζήσει εἰς τὴν Β. ᾿Αφρικήν, τὸν ἠρώτησα σχετικῶς καὶ μοῦ ἀπήντησεν εἰς τὸ Φεζάν. Τὸ Φεζὰν δὲν μοῦ ἦτο ἄγνωστον, ἐξ ἀφηγήσεων βεβαίως. ᾿Εγνώριζον ὅτι ἦτο τόπος ἐξορίας, ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἦτο ἀνθρωπίνως ἀδύνατον νὰ δραπετεύση τις.

Μὲ κάποιαν ἔκπληξιν τὸν ἠρώτησα, πῶς κατώρθωσε νὰ φύγη ἀπὸ ἐκεῖ καὶ νὰ ταξιδεύση 30 ἡμερόνυκτα μέσω τῆς ἐρήμου. Μοῦ ἀπήντησεν ὅτι, τὴν σωτηρίαν του τὴν ὀφείλει εἰς τὸν Θεὸν μόνον καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν ἔφθασεν εἰς Τρίπολιν (Λιβύης), ἀμέσως ἐπῆγεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ νὰ εὐχαριστήση τὸν Θεὸν καὶ νὰ τὸν ἱκετεύση νὰ τὸν συγχωρήση διὰ τὴν προσωρινὴν του ἀλλαξοπιστίαν. Μόλις ἤκουσα αὐτὰ ἤρχισαν νὰ στροβιλίζωνται εἰς τὸ μυαλό μου παλαιαὶ ἀναμνήσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δηλ. τοῦ 1905, καὶ διακόψας αὐτὸν ἀποτόμως ἐσυνέχισα ἐγὼ ὡς ἑξῆς:

«Τότε εἰδοποιήθησαν οἱ προϊστάμενοι τῆς ῾Ελληνικῆς παροικίας, σὲ παρέλαβεν ἕνας κύριος μὲ γένεια, σ᾿ ἐφιλοξένησε, ἐφ᾿ ὅσον ἦσουν ῾Ελληνόφωνος Χριστιανός, σοῦ ἔδωσε πέντε ναπολεόνια καὶ σὲ ἐφυγάδευσε μὲ ἕνα ὑδραΐκὸ καΐκι γιὰ τὸν Πειραιᾶ».

Ὁ Μάγος μας κυριολεκτικῶς τὰ ἔχασε. Ἐσηκώθη, μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι, λέγοντάς μου: «Ἄρχοντά μου, σὲ ἀναγνωρίζω, εἶσαι μεγάλος, εἶμαι δοῦλος σου». Ἐγὼ τοῦ ἀπήντησα: «Ὄχι, φίλε μου. Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀπολύτως τίποτε. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ σὲ ἔσωσε, ἦταν ὁ πατέρας μου, ὁ ὁποῖος μοῦ εἶχεν ἀφηγηθῆ τὴν περιπέτειάν σου». Εἶναι περιττὸν νὰ σᾶς εἴπω ὅτι ὁ ὑπερόπτης αὐτὸς Μάγος ἐξουθενώθη καὶ ᾐσθάνθη ταπείνωσιν, εὑρεθεὶς ἐνώπιον ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε τὸ θλιβερόν του παρελθόν.

Ποῖος, λοιπόν, ἦτο ὁ Μάγος τῆς ὁδοῦ Φερρῶν, εἰς τὸν ὁποῖον κατέφευγον κυρίαι ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως, διανοούμενοι, βουλευταί, δημοσιογράφοι, ὑπουργοί, τοῦ ἐνεπιστεύοντο τὰς πλέον ἐνδομύχους σκέψεις των καὶ ἐζήτουν ἀπὸ αὐτὸν νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν πόθων των; Ἁπλούστατα, ἦτο ἕνας διάσημος διαρρήκτης, συλληφθεὶς μετ᾽ ἄλλων πέντε Ἀρμενίων, οἵτινες ἐπεχείρησαν τὴν διάρρηξιν μιᾶς Τραπέζης εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ συλληφθέντες ἐξωρίσθησαν ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ Φεζὰν τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου ἐξεπαιδεύθη εἰς τὰ τῆς Μαγείας καὶ ἦλθεν εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ γίνῃ ὁ ἐξομολόγος καὶ ὁ καθοδηγητὴς τῶν ἀφελῶν καὶ τῶν εὐπίστων! Αὐτὰ περιεῖχεν ὁ φάκελλός του, τοῦ ὁποίου ἔλαβε γνῶσιν, μετὰ τὴν φυγάδευσίν του, ὁ πατήρ μου ἀπὸ τὰς Τουρκικὰς ἀρχάς.

Ἀλλὰ μήπως καὶ σήμερον οἱ διάφοροι ὡροσκόποι ποὺ δροῦν εἰς τὰς συνοικίας τῶν Ἀθηνῶν ἰδίως, αἱ διάφοροι χαρτομάντιδες καὶ καφετζοῦδες, ποὺ προσελκύουν καὶ ἐκμεταλλεύονται τοὺς μωρούς, νομίζετε ὅτι εἶναι καλυτέρου φυράματος ἀπὸ τοῦ ὡς ἄνω Μάγου;

Ἴσως παρεσύρθην περισσότερον τοῦ δέοντος μὲ τὴν ἀφήγησίν μου. Νομίζω ὅμως ὅτι εἶναι λίαν διδακτική.

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα τὴν ἄλλην κατηγορίαν τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὸν πνευματισμόν.

Καὶ ἐκεῖνοι μὲν οἵτινες, ὠθούμενοι ἀπὸ μίαν ἐσωτερικὴν διάθεσιν, μελετοῦν τὸν πνευματισμὸν ὡς θεωρίαν, ὡς δοξασίαν, εἶναι ἄξιοι διαφωτίσεως καὶ ἐνισχύσεως. Διότι πιστεύοντες εἰς τὴν ὕπαρξιν καὶ ἐπιβίωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἐρευνοῦν τὴν πέραν τοῦ τάφου πορείαν, δρᾶσιν καὶ ἐξέλιξιν αὐτῆς.

Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς ἐπεκράτουν αὐταὶ αἱ δοξασίαι περὶ τῆς ἐπιβιώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, αἵτινες ἀπετέλεσαν καὶ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς διαφόρων θρησκειῶν.

Οὕτω εἰς τὴν Ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἡ προγονολατρεία ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς πνευματοδοξίας. Ὅταν ἀπέθνησκεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας ἐθάπτετο ἀρχικῶς ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς οἰκίας του καὶ ἐτοποθέτουν οἱ ἐπιζῶντες πινάκιον μετὰ φαγητοῦ εἰς τὴν τράπεζαν διὰ τὸν τεθνεῶτα, διότι ἐθεωρεῖτο οὗτος παρών, συνεχίζων τὴν προστασίαν τῆς οἰκογενειάς του. Κατόπιν ἡ λατρεία αὕτη ἐπεξετάθη εἰς τὸν Δῆμον διὰ τοὺς ἥρωας, τοὺς ὁποίους ἐθεώρουν ὡς προστάτας καὶ ὁδηγούς. Ἀλλὰ καὶ ἐξ ὅσων διεσώ-

θησαν περὶ τῶν ἀρχαίων μυστηρίων, ὁ κύριος σκοπὸς των ἦτο νὰ σπουδάζωσι τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ εὑρεθῇ μετὰ θάνατον ὁ ἄνθρωπος, τὰς διαφόρους διαβαθμίσεις τῆς πνευματικῆς ἱεραρχίας εἰς τὴν ὁποίαν ἐντάσσει οὐχὶ ἡ τυφλὴ τύχη ἢ ἡ ἀτομικὴ θέλησις, ἀλλὰ ἡ ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ τελειότης ἑνὸς ἑκάστου. Πρὸς τοῦτο ἐχάρασσον κανόνας βίου παραλλήλους πρὸς τοὺς αἰωνίους βασικοὺς νόμους τῆς ἁρμονίας, ἤτοι τῆς καθολικῆς Ἀγάπης, τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Δικαιοσύνης, πρὸς οὓς προσήρμοζον τὸν βίον των. Ἐπίστευον δὲ ὅτι αἱ τέλειαι ψυχαί, κατέχουσαι σοφίαν καὶ ἰσχύν, ἐνέπνεον, ἐπροστάτευον καὶ ἐποδηγέτουν τὰς ἐπὶ τῆς γῆς ψυχάς. Ἐντεῦθεν ἡ πίστις ὅτι μεταξὺ ζώντων καὶ τεθνεώτων ἐπετυγχάνετο ἐπικοινωνία ὁπόταν τὰ τέλεια καὶ ἐλεύθερα πνεύματα ἔκρινον σκόπιμον νὰ τὸ πράξουν, καὶ ὅταν εὕρισκον τὴν κατάλληλον στιγμήν, ὡς καὶ τὴν ἀνάλογον ἠθικὴν καὶ ψυχολογικὴν κατάστασιν τῶν ζώντων. Εἰς τούτους μετέδιδον, ἐν εἴδει ἐμπνεύσεως ἢ δι' ὀνείρων, ἀληθείας καὶ γνώσεις, ἱκανὰς νὰ καταστήσουν τὸν θνητὸν εὐτυχῆ, σοφόν, ἥρωα. Εἰς τοὺς ὡρίμους ἀπεκάλυπτον τὰς διαφόρους διαβαθμίσεις τῶν πνευμάτων καὶ τὴν ἱεραρχίαν αὐτῶν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπικοινωνίας.

Ὅπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας θρησκείας, οὕτω καὶ εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἐπικρατεῖ ἡ πεποίθησις, ὅτι τὰ πνεύματα κατατάσσονται, ἀναλόγως τῆς ἠθικῆς των καταστάσεως καὶ τῆς διανοητικῆς των ἀναπτύξεως, εἰς διαφόρους βαθμίδας ἐξελίξεως. Ὁ νόμος τῆς ἀλληλεγγύης λειτουργεῖ μεταξὺ τῶν πνευμάτων. Ὁ Νόμος οὗτος τοὺς ὑποχρεώνει νὰ βοηθοῦν τὰς κατόπιν αὐτῶν ἐρχομένας συνηδήσεις ἵνα καὶ αὗται φθάσουν τὴν κατάστασιν εἰς ἣν εὑρίσκονται ἐκεῖνοι.

Ἡ Χριστιανικὴ Πνευματοδοξία παραδέχεται 9 τάξεις Ἀγγέλων: Ἄγγελοι, Ἀρχάγγελοι, Ἀρχαί, Ἐξουσίαι, Δυνάμεις, Κυριότητες, Θρόνοι, Χερουβείμ, Σεραφείμ.

Δυστυχῶς ἡ διδασκαλία τῶν Χριστιανικῶν ἀληθειῶν περιωρίσθη εἰς τὸ τελετουργικόν της μέρος μόνον καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἄλλο πνευματικὸν περιεχόμενόν της παραμένει ἐν πολλοῖς ἄγνωστον καὶ νεκρόν, ὅπως ἐν πολλοῖς νεκρὰ καὶ στεῖρα εἶναι ἡ δρᾶσις τοῦ Ἱερατείου ὅλων τῶν Χριστιανικῶν ἀποχρώσεων.

Στοιχεῖα πρὸς μελέτην τῆς Πνευματικῆς Ἱεραρχίας κατὰ τὰς Χριστιανικὰς ἀπόψεις εὑρίσκομεν ἄφθονα εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Σβέντερμποργκ, ὅστις ὑπῆρξε καὶ ἱδρυτὴς ὁμωνύμων Μυστηρίων. Ὡσαύτως καὶ εἰς τὸ ἔργον «Ὁ Μαγευμένος αὐλὸς» τοῦ Μότσαρτ.

Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν πνευματιστῶν ἐκείνων οἵτινες ζητοῦν τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν τεθνεώτων, ἀγνοοῦντες τὴν κατάστασιν εἰς ἣν εὑρίσκεται τὸ ὑπ' αὐτῶν ἐπικαλούμενον πνεῦμα.

Ἀγνοοῦν ἐπίσης οὗτοι τοὺς κανόνας τῆς συστοιχίας τῶν μαγνητικῶν ρευστῶν τῶν συνεδριαζόντων, τοποθετουμένων εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε, ἀδιακρίτως ἡλικίας καὶ φύλου. Μὲ τὸ τραπεζά-

κι ἤ καὶ ἄλλα μέσα αὐτομάτου γραφῆς, χωρὶς νὰ ἔχουν τὸν τρόπον τοῦ ἐλέγχου μὲ τὶ εἴδους πνεῦμα συνδιαλέγονται, προσπαθοῦν νὰ διάσουν τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ, χωρὶς τὸ χάρισμα τῆς διπλῆς λεγομένης δράσεως καὶ ἀκοῆς. Παρομοιάζεται ἡ προσπάθεια των πρὸς ἐκείνην ἑνὸς τυφλοῦ ἐπιχειροῦντος ὀρειβασίαν.

Ἡ προσπάθειά των αὐτὴ δὲν εἶναι μόνον ματαία, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀποβαίνει καταστρεπτική, εἰς βάρος τῆς σωματικῆς των ὑγείας, ἰδίᾳ διὰ τοὺς ἡλικιωμένους. Διὰ τὰ πνευματιστικὰ πειράματα ἀπαιτεῖται πρωτίστως προσήλωσις. Ἡ προσήλωσις προϋποθέτει ἀποδολήν, κατανάλωσιν ζωϊκῶν μαγνητικῶν ρευστῶν. Τοῦτο ὅμως ἔχει ὡς ἐπακολούθημα τὴν ἐξασθένησιν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, δυναμένην νὰ ὁδηγήσῃ μέχρι τοῦ σημείου τῆς διασαλεύσεως τῶν φρενῶν.

Οἱ πειραματιζόμενοι πνευματισταὶ ἐπιχειροῦν νὰ περάσουν τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ ἀνθρωπίνου κόσμου, ἀγνοοῦν ὅμως ὅτι ἐκεῖθεν ἁπλοῦται ἀτέρμων ὠκεανὸς διὰ τὸν διάπλουν τοῦ ὁποίου δὲν ἔχουν, οὔτε τὸ κατάλληλον πλοῖον, οὔτε τὰ κατάλληλα ἱστία... Ὁ κόσμος οὗτος εἶνε, ἐν τούτοις, μία καθαρὴ ὀπτασία, θέλγουσα, σωτηρία, ἀλλὰ καὶ μεστὴ κινδύνων καὶ περιπετειῶν ἀφαντάστων. Ἐμπιστεύονται συνήθως εἰς ἕνα φανταστικὸν καὶ ἄγνωστον πλοηγόν. Τὸν ὀνομάζουν «πνεῦμα Καθοδηγητικόν», ἀλλὰ οὔτε τὸ βλέπουν, οὔτε τὸ ἀκούουν, οὔτε τὸ γνωρίζουν, ἀγνοοῦν τὴν ὑπόστασιν του καὶ τὴν κατάστασίν του. Ἐν τούτοις τοῦ ἐμπιστεύονται τὴν ἐκπαίδευσιν των, τὴν σωτηρίαν των. Συνήθως εἶναι πνεῦμα ἄσαρκον τυφλόν, ἔχον ἀνάγκην μέσου ἐνεργείας, φιλοπαῖγμον ἢ καὶ κακοποιὸν τὸ ὁποῖον ἐκμυζᾷ τὸν ἀνθρώπινον ζωϊκὸν μαγνητισμόν, μέχρι ἐξαντλήσεως τῶν ἀδαῶν καὶ ἀσυνέτων μεσαζόντων. Οὗτοι εἶνε οἱ συνήθεις «προστᾶται» καὶ πνευματικοὶ «ὁδηγοὶ» τῶν πνευματιστικῶν συνεδριάσεων. Τυφλοὶ καὶ ἐκμεταλλευταὶ ὁδηγοῦντες τυφλοὺς καὶ μωροὺς ἀνθρώπους.

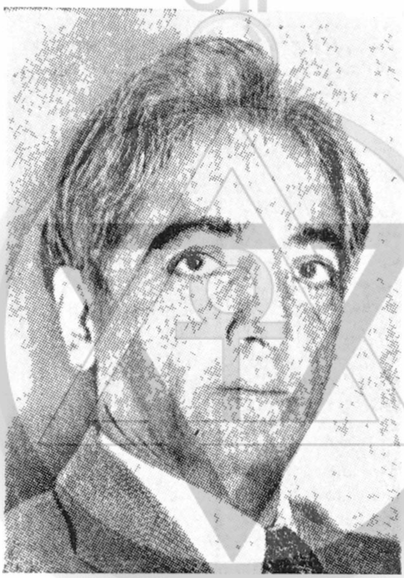
Ἀλλ' ἔστω, ἂς παραδεχθῶμεν ὅτι ἐπιτυγχάνουν μίαν ἐπικοινωνίαν. Ποῖον τὸ ἰδεολογικὸν περιεχόμενον τῶν ἀνακοινώσεων αὐτῶν; Κατὰ κανόνα, σύνηθες καὶ τετριμμένον, ἀνάλογον ἢ καὶ κατώτερον τῆς νοητικῆς καταστάσεως τῶν μεσαζόντων. Συχνὰ διαψεύδονται αἱ ἀποκαλύψεις τῶν γλαφυρῶν ἀνακοινώσεων.

Καὶ οἱ ἀπατώμενοι ἀνανήπτουν ἐνίοτε ἀλλὰ πολὺ ἀργά. Διὰ τοῦτο οἱ δυνάμενοι πρέπει νὰ διαφωτίζουν τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὰ πειράματα αὐτά, ὅτι ἔτσι ματαιοπονοῦν καὶ ἐκτίθενται εἰς ἀφαντάστους κινδύνους. Πρέπει νὰ γίνῃ μία σταυροφορία διαφωτίσεως καὶ συστηματικῆς διδασκαλίας πρὸς τὰ πολλὰ θύματα μιᾶς ἀργοσχόλου καὶ ἐπικινδύνου προσπαθείας τοῦ βιασμοῦ τῶν θυρῶν τοῦ μυστικοῦ τοῦ ὑπερπέραν.

ΙΩ. ΒΑΣΙΛΗΣ

Εἰς τὸ ἑπόμενον τὸ Β' μέρος τῆς μελέτης.

Οἱ Ὁμιλίες τοῦ
Κρισναμοῦρτι
στὸν «Παρνασσό»

24 Σεπτεμβρίου 1956
Πρώτη ὁμιλία:

ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙ

Δὲν νομίζω ὅτι εἶναι δυνατὸν τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὸ ἀτομικὸν πρόβλημα. Γιὰ νὰ λυθῇ τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα, ἀσφαλῶς, πρέπει ν' ἀρχίσωμε ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας. Ἐὰν ἐπιθυμοῦμε νὰ φθάσωμε σὲ θεμελιώδη κοινωνικὴ ἀλλαγή, εἶναι ἀνάγκη νὰ φθάσωμε σὲ θεμελιώδη ἀλλαγὴ ἐντός μας. Γι' αὐτὰ τὰ βασικὰ προβλήματα τοῦ ἀτόμου, ποὺ ἀντανακλῶνται στὴν κοινωνικὴ δραστηριότητα καὶ τὴν κοινωνικὴ ζωή, ἐπιθυμῶ νὰ μιλήσω ἀπόψε.

Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι

ΛΙΓΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

Ὁ φιλόσοφος καὶ ποιητὴς Κρισναμοῦρτι ἐγεννήθη τὴν 11ην Μαΐου 1896 εἰς Μανταναπὰλ πλησίον τῆς πόλεως Μαντρὰς τῶν Ἰνδιῶν, ἀπὸ οἰκογένεια τῆς τάξεως τῶν Βραχμάνων, τῆς ὁποίας ἦτο τὸ ὄγδοο παιδί. Τὸ οἰκογενειακό του ὄνομα εἶναι Τζίντου.

Ὁ Κρισναμοῦρτι οὐδέποτε ἔφαγε κρέας καὶ οὐδέποτε ἐδοκίμασε καπνὸν ἢ οἰνοπνευματώδη. Εἶναι λιτοδίαιτος καὶ ἁπλοῦς, διάγων ἄμεμπτον ζωὴν ἀληθοῦς φιλοσόφου.

Ὁ Κρισναμοῦρτι, χωρὶς περιουσίαν, χωρὶς δεσμοὺς μὲ καμμίαν ὀργάνωσιν, ἁπλοῦς, λιτός, ἀνθρώπινος, ταξιδεύει εἰς ὅλον τὸν κόσμο, μεταβαίνων ὅπου τὸν καλοῦν ὅσοι ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν διδασκαλία του.

Ἡ διδασκαλία του εἶναι τελείως ἀντίθετος πρὸς οἱανδήποτε συστηματοποιημένη μορφὴ σκέψεως καὶ πρὸς οἱονδήποτε δογματισμό. Εἶναι μιὰ προσπάθεια νὰ βοηθήσῃ ἕνα ἕκαστον νὰ ἐνεργήσῃ ἐν ἑαυτῷ «νοήμονα ἐπανάστασιν» ἐλευθερούμενος ἀπὸ τὴν ἀνεξέταστον ἀποδοχὴν τῶν ἐκ παραδόσεως πεποιθήσεων καὶ ἀξιῶν, ὥστε νὰ ἀντιληφθῇ τὴν ἀλήθεια καὶ κυρίως νὰ τὴν καταστήσῃ βίωμα.

Ἑλληνιστί — ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παλαιὰ ἔργα του «Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου» καὶ «Ἡ Ἀτραπός» — ἔχουν ἐκδοθῆ «Τὸ βασίλειον τῆς εὐδαιμονίας», «Ἡ πηγὴ τῆς σοφίας», «Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἐγώ», τὸ περιοδικὸν «Δελτίον Ἀστέρος» ἀπὸ τοῦ 1930 μέχρι τοῦ 1933, αἱ «Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάϊ Καλιφορνίας 1944». («Θεοσοφικὲς ἐκδόσεις», Πατησίων 204. Τηλ 872—454).

πολὺ σημαντικὸ γιὰ τὸ ἄτομον—δηλαδὴ γιὰ σᾶς καὶ γιὰ μένα—νὰ φθάση σὲ μιὰ θεμελιώδη ἐσωτερικὴ ἀλλαγή, σὲ μιὰ ἑκούσια ἐπανάστασι, ἡ ὁποία ὕστερα θὰ ἐξωτερικευθῆ.

Ἡ ἐξέτασις τῶν προβλημάτων ποὺ ὑπάρχουν, ὄχι σ' αὐτὴν τὴ χώρα μόνον, ἀλλὰ σὲ ὅλον τὸν κόσμο, ὁδηγεῖ στὴν ἀνάγκη τέτοιας βασικῆς ἀλλαγῆς, ἡ ὁποία θὰ φέρη μιὰ τελείως διαφορετικὴ θρησκευτικὴ ἐνατένισι τῆς ζωῆς.

Σήμερα, ὁ κόσμος εἶναι χωρισμένος σὲ διάφορες ἐθνότητες, σὲ διάφορες ἰδεολογίες, σὲ διάφορες θρησκεῖες, σὲ διάφορες μορφὲς κουλτούρας. Δὲν ὑπάρχει μόνον ἡ κομμουνιστικὴ ἰδεολογία ποὺ διαιρεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἰδεολογία. Γι' αὐτό, μοῦ φαίνεται ὅτι, ἂν θέλωμε νὰ φθάσωμε σὲ ριζικὴ ἀλλαγή, σὲ μιὰ διαφορετικὴ κοινωνία καὶ σὲ διαρκῆ εἰρήνη, εἶναι οὐσιῶδες ν' ἀποκτήσωμε ἕνα ἐντελῶς ἀλλοιώτικο εἶδος θρησκείας. Δὲν ἐννοῶ ὅτι πρέπει νὰ ὀργανώσουμε μιὰ θρησκεία, ἀλλὰ ὅτι πρέπει νὰ ἀποκτήσουμε μιὰ ἐντελῶς διαφορετικὴ θρησκευτικὴν ἐνατένισι ἀπὸ τὴν σημερινή, γιατὶ ἡ πραγματικὴ θρησκεία εἶναι ἀνάγκη βασικώτερη καὶ ἀπὸ τὸ ψωμί.

Μὲ τὴν λέξι θρησκεία δὲν ἐννοῶ τὴν μετάβασι στὴν ἐκκλησία καὶ τὴν διακήρυξι ὡρισμένων πίστεων καὶ δογμάτων. Σήμερα εἶναι αὐτό,

ἀλλὰ μπορεῖ νὰ γίνη κάτι τελείως ἀλλοιώτικο, μπορεῖ νὰ γίνη ἡ ὁλικὴ ἀπελευθέρωσις τοῦ νοῦ ἀπὸ τὴν εὐρεῖα παράδοσι ἑκατονταετηρίδων, διότι μόνον ἕνας ἐλεύθερος νοῦς μπορεῖ νὰ βρῆ τὴν ἀλήθεια, τὴν πραγματικότητα, αὐτὸ ποὺ κεῖται πέραν τῶν προβολῶν ἑνὸς νοῦ ὑποτελοῦς. Συνεπῶς, θεωρῶ ὅτι ὁ μὴ ὑποτελὴς νοῦς εἶναι ὁ μόνος θρησκευτικὸς νοῦς καὶ ἕνας τέτοιος θρησκευτικὸς νοῦς εἶναι ἱκανὸς γιὰ τὴν θεμελιώδη ἐπανάστασι.

Ἡ ζωὴ ποὺ κάνομε, γύρω ἀπὸ τὴν ἐργασία μας καὶ τὶς ἐλεύθερες ὧρες μας, ὁδηγεῖ σὲ ἐπιφανειακὲς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι μιὰ τεχνητὴ ζωή. Ἡ βασικὴ ἀλλαγὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀντίληψι τοῦ τί εἶναι ἀληθινό. Αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ ἐπιτύχωμε μὲ τὴν πίστι σὲ ἕνα ὁποιοδήποτε δόγμα θρησκευτικὸ ἢ σὲ ὁποιαδήποτε πνευματικὴ αὐθεντία. Ἐὰν αἰσθανώμαστε βαθειὰ τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ ἀληθινοῦ, νομίζω ὅτι κάθε μορφὴ πίστεως ἢ δόγματος μᾶς εἶναι ἐμπόδιο.

Ἔχομε διαμορφωθεῖ ἀπὸ μικροὶ νὰ πιστεύωμε ὡρισμένα πράγματα, τόσο στὴ Δύσι, ὅσο καὶ στὴν Ἀνατολή. Πιστεύομε σὲ ὡρισμένες ἰδεολογίες καὶ σὲ ἀντιλήψεις ποὺ ἐδημιουργήσαμε πρὸς ἰδίαν χρῆσιν καὶ ἀσφάλειαν. Ἐὰν ἔχω γεννηθεῖ στὶς Ἰνδίες, ἀπὸ τὴν παιδική μου ἡλικία ἐξεπαιδεύθην σὲ ὡρισμένη σφαῖρα ἰδεῶν καὶ πιέσεων, ὥστε ὁ νοῦς μου εἶναι ὑποτελής. Δὲν εἶναι; Ὁ νοῦς μου εἶναι ὑποτελὴς στὸ νὰ πιστεύῃ, ὅπως ὁ νοῦς τοῦ κομμουνιστοῦ ἔχει γίνει ὑποτελὴς στὸ νὰ μὴ πιστεύῃ. Ὕστερα ἀπὸ αὐτά, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθῆ τί εἶναι ἀληθινό;

Πρέπει νὰ ἐλευθερωθῆ ὁ νοῦς ἀπὸ τὴν προηγουμένη ὑποτέλεια. Αὐτὸ εἶναι φανερό. Ἂν ὁ Ἰνδὸς ἁπλῶς ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπαναλαμβάνη ὡρισμένες λέξεις καὶ νὰ ἐπιτελῆ ὡρισμένους τύπους λατρείας, διότι ἔτσι ἔχει διδαχθῆ, δὲν ὑπάρχει συνείδησις ἐλεύθερη καὶ χωρὶς ἐλευθέρωσι τοῦ νοῦ ἀπὸ κάθε ὅρον δὲν μποροῦμε νὰ βροῦμε τί εἶναι ἀληθινό. Κατ' ἐμέ, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ λύσις.

Κατ' ἀρχήν, εἶναι πολὺ σημαντικό, νὰ γίνωμε ἐνήμεροι τῆς ὑποτελείας μας καὶ εἶναι δύσκολο ἐξαιρετικὰ ν' ἀντιληφθῆ κανεὶς ὅτι ἔχει γίνει ὑποτελὴς σὲ ὡρισμένους περιορισμούς! Συνήθως, ἀπὸ τὴν ἐπεξεργασία σὲ ὡρισμένα ἐπίπεδα τοῦ νοῦ, ἀποκτοῦμε τὴν ἐντύπωσι τοῦ περιορισμοῦ καὶ ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ ἕνα πρότυπο, γιὰ νὰ ἀκολουθήσωμε ἕνα ἄλλο, π. χ. ἐγκαταλείπομε τὸν Χριστιανισμὸ γιὰ τὸν Κομμουνισμό, ἀφήνομε τὸν Καθολικισμὸ γιὰ κάποια ἄλλη ἐξ ἴσου τυραννική ὁμάδα, νομίζοντας ὅτι ἐξελισσόμεθα καὶ ἀναπτυσσόμεθα πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ἐνῶ, ἀντιθέτως, εἶναι μιὰ ἁπλῆ ἀλλαγή φυλακῆς.

Τὸ σημαντικὸ εἶναι νὰ ἐλευθερωθῇ ὁ νοῦς ἀπὸ κάθε ὑποτέλειαν. Δὲν εἶναι ζήτημα καλυτέρας ὑποτελείας. Ἡ ἀποτίναξις πάσης ὑποτελείας θὰ ἦταν μιὰ ἐπανάστασις, αὐτὴ ἡ ἐπανάστασις τὴν ὁποίαν ἀποκαλῶ θρησκευτικήν.

Ἐὰν αὐτὸ εἶναι σαφές— καὶ φρονῶ ὅτι εἶναι— τὸ πρόβλημα τότε τίθεται ὡς ἑξῆς: Μπορεῖ ὁ νοῦς νὰ ἀλλάξῃ τελείως, μπορεῖ ὁ νοῦς νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ὅλες τὶς πίστεις, νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ κάθε περιορισμόν, ὥστε νὰ μπορέσῃ, τότε μόνον, νὰ βρῇ τὶ εἶναι ἀλήθεια;

Ἐγὼ δὲν βλέπω πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ πλατειὰ καὶ ριζικὴ ἀλλαγὴ στὸν κόσμο χωρὶς τὴν θεμελιώδη ἐπανάστασι ἐντός μας. Ἐπανάστασις ἁπλῶς οἰκονομικὴ ἢ κοινωνικὴ δὲν ἔχει διόλου σημασία. Δὲν λύει τὰ προβλήματά μας, ἐπιφέρει μόνον τεχνητὲς ἀλλαγὲς στὴν ἐπιφάνεια. Αἱ ἐξωτερικαὶ ἐπαναστάσεις ἁπλῶς μετατοπίζουν τὸ πρόβλημα. Κατ' ἐμέ, ἡ λύσις τοῦ προβλήματος ἔγκειται μόνον στὴν ἐντός μας ἀληθινὴ θρησκευτικὴν ἐπανάστασι, ἡ ὁποία, ὅμως, δὲν δύναται νὰ λάβῃ χώραν ἐὰν ὁ νοῦς συμμορφοῦται σὲ πρότυπα προγενεστέρας ὑποτελείας. Ἐνόσω ἕνας φέρεται ὡς Χριστιανὸς ἢ ὡς Ἰνδουϊστὴς δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ θεμελιώδης ἐπανάστασις μὲ τὴν ἀληθινὴ θρησκευτικὴ σημασία τῆς λέξεως. Τέτοια ὅμως ἐπανάστασι χρειαζόμαστε. Πρέπει ὁ νοῦς ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ὅλες τὶς ἐπιδράσεις τῶν πίστεων καὶ δογμάτων, στὰ ὁποῖα εὔκολα προσκολλᾶται, διότι ὁ νοῦς ζητάει, κατὰ βάθος, ἀσφάλεια.

Λοιπόν, ὁ νοῦς—ὁ νοῦς σας, ὁ νοῦς μου— ποὺ ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἡλικία τόσο ἐπηρεάζεται καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ ὅλην τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσι, μπορεῖ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ὑποτέλεια, χωρὶς νὰ πέσῃ σὲ καινούργια ὑποτέλεια;

Τὸ πρόβλημα εἶναι περίπλοκο. Διότι δὲν πρόκειται περὶ ἀλλαγῆς μόνον τῆς ἐπιφανείας τοῦ νοῦ ἢ τῆς συνειδήσεως. Νοῦς δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀφυπνισμένη συνείδησις ποὺ ἀπασχολεῖται μὲ τὶς καθημερινὲς δραστηριότητες, ἀλλὰ εἶναι ἀκόμη τὰ βαθειὰ στρώματα τοῦ ἀσυνειδήτου, ὅπου ἔχουν κατακαθήσει ἐπιδράσεις τοῦ παρελθόντος, τῆς παραδόσεως, τῶν φυλετικῶν ἐνστίκτων. Ὅλα αὐτὰ εἶναι νοῦς καὶ ἐὰν δὲν ἐλευθερωθῇ καθολικά, τότε ἡ ἔρευνά μας θὰ εἶναι περιωρισμένη, στενή, ἀσήμαντη. Τὸ ν' ἀλλάξωμε ὡρισμένες πεποιθήσεις ἢ καθημερινὲς συνήθειες δὲν δίδει τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος. Πρέπει νὰ ἐπέλθῃ μεταμόρφωσις στὸ σύνολο τῆς συνειδήσεως, ὄχι σὲ ἕνα τμῆμα της, ἀλλὰ σὲ ὅλο τὸ σύστημα τῆς σκέψεως καὶ τῆς ὑπάρξεώς μας. Πῶς μπορεῖ νὰ γινῃ αὐτό; Νά, τὸ πρόβλημα!

Ὑπάρχει καμμιὰ ἰδιαίτερη τεχνική, καμμιὰ ἰδιαίτερη μέθοδος νὰ τὴν ἀκολουθήσωμε γιὰ νὰ μᾶς φέρῃ στὴν απο-

λυτρωτική αὐτὴ ἐπανάστασι μέσα στὴ συνείδησί μας;

Βλέπουμε τὴν ἀνάγκη τῆς ἀλλαγῆς. Συγχρόνως, βλέπουμε ὅτι πρέπει ν' ἀκολουθήσουμε μιὰ τεχνική, μιὰ μέθοδο. 'Αλλά, ὑπάρχει μέθοδος; Ἢ μήπως ἡ ἀναζήτησις μεθόδου ὁδηγεῖ τὸ νοῦ μας σὲ ἕναν ἄλλον περιορισμό;

Εἶναι, νομίζω, σημαντικὸ ν' ἀντιληφθοῦμε ἂν ὑπάρχη μέθοδος καὶ ποιὰ εἶναι.

Ζητοῦμε μιὰ μέθοδο, ἐπειδὴ ζητοῦμε ἕνα ἀποτέλεσμα. 'Αλλὰ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ζητεῖ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὁ νοῦς μου, ποὺ εἶναι ὑποτελὴς καὶ ἀναγκαστικὰ θὰ ὁδηγήσῃ σὲ νέο περιορισμό.

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, πρέπει νὰ ἐρευνήσωμε γιατί ζητοῦμε καὶ τί εἶν' αὐτὸ ποὺ ζητοῦμε. 'Εὰν πηγαίνουμε ἀπὸ διδασκάλου εἰς διδάσκαλον, κάθε διδάσκαλος θὰ προσφέρῃ μιὰ διαφορετικὴ μέθοδο πειθαρχίας ἢ διαλογισμοῦ καὶ αὐτὸ θὰ εἶναι ἀνόητο. Τὸ σημαντικὸ εἶναι, ἀσφαλῶς, ὄχι ὁ διδάσκαλος καὶ τὸ προσφερόμενον, ἀλλὰ τί σ ε ῖ ς ζητᾶτε. 'Ενόσω θέτετε τὸν ἑαυτό σας στὰ χέρια ἑνὸς ἄλλου, ἀκολουθεῖτε κάποια αὐθεντία καὶ πειθαρχία, ἐλέγχετε τὸν ἑαυτό σας, βρίσκετε αὐτὸ ποὺ ζητᾶτε διότι τὸ ἔχετε ἐκ τῶν προτέρων ὑπαγορεύσει. Ἡ νέα μέθοδος εἶναι μία νέα δοξασία, νέα ὑποταγή. Ἔτσι, ὁ νοῦς δὲν θὰ μπορέσῃ ποτὲ νὰ ἐλευθερωθῇ καὶ ν' ἀντιληφθῇ τί εἶναι ἀληθινό.

Τὸ ἀντιλαμβάνεσθε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ὅτι μία ὁποιαδήποτε μέθοδος ἐμποδίζει τὴν ἐλευθερία;

Καὶ τί πρέπει νὰ κάμῃ ὁ νοῦς, ὅταν ἀντιληφθῇ ὅτι κάθε μέθοδος, κάθε πίστις, κάθε αὐθεντία εἶναι ἐπιζήμια στὴν ἔρευνα τῆς ἀλήθειας;

'Αντιλαμβανόμεθα, ὅμως, ὅτι ἀποδοχὴ μιᾶς αὐθεντίας, ὁσονδήποτε σοφῆς καὶ ὑποσχετικῆς, εἶναι ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἀνακάλυψι τῆς ἀλήθειας;

Εἶναι πολὺ δύσκολο γιὰ τὸ νοῦ ν' ἀπελευθερωθῇ ἀπὸ κάθε περιορισμὸν καὶ ὑπάρχουν περιορισμοὶ ἐξωτερικοί, ὅπως ἡ ἐκκλησία, ἡ κοινωνία, ἡ αὐθεντία, καθὼς καὶ ἐσωτερικοί, ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ ἔπλασε καθένας, μὲ τὴν πεῖρα, γιὰ τὸν ἑαυτό του. 'Εὰν θέλετε νὰ σκεφθῆτε σοβαρὰ πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα, μᾶλλον νὰ πειραματισθῆτε πόσο ὁ νοῦς περιπλέκεται στὴν αὐθεντία, θὰ δῆτε πόσο δύσκολη εἶναι ἡ ἀπαλλαγή του. Καὶ χωρὶς τὴν ἀπαλλαγὴ δὲν θὰ βρῇ τὴν πλήρη ἀλήθεια, διότι ἐξαρτώμεθα ἀπὸ τὴν αὐθεντία, οὐσιαστικὰ ἐπειδὴ εἴμαστε φοβισμένοι μήπως μόνοι δὲν ἐπιτύχουμε τὸ ἀποτέλεσμα, ἐνῷ γιὰ ν' ἀνακαλύψουμε τί κεῖται πέραν ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν, ὅλων τῶν δογμάτων καὶ τῶν πίστεων, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ πλήρης ἐλευθερία καὶ νὰ εἴμεθα τελείως μ ό ν ο ι.

Μπορεῖ ὁ νοῦς νὰ ἐλευθερώσῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τὸν φόβο καὶ νὰ γίνῃ ἱκανὸς νὰ ἐνδοσκοπήσῃ ἑαυτὸν τελείως μακριὰ ἀπὸ κάθε θρησκευτικὴ

ἢ κοινωνικὴ ἐπίδρασι ;

Ἐὰν ἐπιθυμῇ σοβαρὰ νὰ φθάση στὴν ἀλήθεια, πρέπει νὰ εἶναι καθολικὰ ἐλεύθερος ἀπὸ ὅλες τὶς ὑποταγές, θρησκεῖες, δόγματα, πίστεις, αὐθεντίες ποὺ κάνουν τὸν καθένα νὰ συμμορφώνεται. Καὶ αὐτὸ σημαίνει τὸ νὰ σταθῇ κανεὶς τελείως μόνος. Εἶναι πολὺ τραχύ, δὲν εἶναι μιὰ συνήθεια γιὰ κάθε πρωῒ τῆς Κυριακῆς ποὺ σᾶς ὁδηγεῖ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι, σὲ ἡσυχία, κάτω ἀπὸ ἕνα δέντρο. Ἡ μοναξιὰ γιὰ τὴν ὁποίαν σᾶς ὁμιλῶ δὲν μπορεῖ νὰ διαφθείρεται, πρέπει νὰ εἶναι ἀθῶα, ἐλεύθερη ἀπὸ κάθε παράδοσι, δόγμα ἢ γνώμη, ἀπὸ κάθε τὶ ποὺ λέει ἕνας ἄλλος. Ἕνας τέτοιος νοῦς, μόνος, ἐλεύθερος, ἥσυχος, ποὺ οὐσιαστικὰ εἶναι χωρὶς κίνησι καὶ χωρὶς ἀναζήτησι, αὐτὸς μπορεῖ νὰ νοιώση τὸ ἀληθινό. Ἐὰν ὁ νοῦς δὲν μπορεῖ νὰ μείνη μόνος, ἐπειδὴ εἶναι ὀπαδὸς ἑνὸς ὑποδείγματος, τότε διατηρεῖ τὴν ἀθλιότητα, τὴν σύγκρουσι καὶ τὴν σύγχυσι στὸν κόσμο.

Ἡ θρησκευτικὴ ἐπανάστασις περὶ τῆς ὁποίας σᾶς μίλησα μπορεῖ νὰ ἔλθῃ μόνον ὅταν ὑπάρξη ἐλευθερία ἀπὸ κάθε αὐθεντία. Καὶ αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῇ μόνον μὲ τὸ Γνῶθι σαὐτόν. Δὲν θὰ ἐπέλθη μὲ τὸ διάβασμα βιβλίων ἢ μὲ τὴν παρακολούθησι κάποιου ψυχολογικοῦ συστήματος, παρὰ μόνον μὲ τὴν κατανόησι τοῦ ἑαυτοῦ μου, κάθε κινήσεώς του, μὲ τὴν ἔρευνα τῶν σχέσεών του πρὸς τὴν κοινωνία, κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἐξελισσομένων γεγονότων, στὶς πράξεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ στὶς σχέσεις μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Τώρα ἐπιθυμῶ ν' ἀπαντήσω σὲ μερικὰ ἐρωτήματα ποὺ μοῦ ἐστάλησαν. Ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ ν' ἀπαντήσω ἐγώ. Μαζὶ μὲ σᾶς, πρέπει νὰ προσπαθήσουμε ν' ἀντιληφθοῦμε τὸ πρόβλημα.

Πολλοὶ ἀπὸ μᾶς ἔχουν προβλήματα καὶ προσπαθοῦν νὰ βροῦν μιὰ λύσι. Σὲ κάθε πρόβλημα, εἴτε ἀτομικὸ εἴτε κοινωνικό, ἀπαιτεῖται μιὰ ἀπάντησις ἱκανοποιητική. Ὁ νοῦς ἐνδιαφέρεται κυρίως γιὰ τὴ λύσι καὶ ὄχι γιὰ τὸ πρόβλημα. Ὥστε, ὁ νοῦς μας διχάζεται, διαθέτοντας ἕνα μόνον μέρος του γιὰ τὴν ἀναζήτησι τῆς λύσεως, ἀντὶ μὲ τὸ σύνολό του νὰ προσπαθήση νὰ κατανοήση τὸ πρόβλημα. Αὐτὸ συνήθως συμβαίνει. Εἶναι ὅμως πολὺ οὐσιῶδες, ὅταν τίθενται σοβαρὰ ἐρωτήματα ν' ἀσχολούμεθα μὲ αὐτὰ ἐρευνητικά, χωρὶς νὰ περιμένωμε μιὰ ἀπάντησι. Διότι ἐνόσω θέτωμε τέτοια ἐρωτήματα, τόσο περισσότερο ὁ νοῦς ὀξύνεται καὶ γίνεται περισσότερο ἐνήμερος. Ὅταν δὲν περιμένωμε ἀπὸ κανέναν ἄλλον νὰ μᾶς δώση ἀπάντησι, ἐπέρχεται ἡ ἐσωτερικὴ ἀλλαγὴ καὶ ὁ νοῦς μας, τότε, ὁλόκληρος καὶ ὄχι διχασμένος, ἐπιλαμβάνεται τοῦ προβλήματος. Ἐὰν λοιπὸν ἐνδιαφερώμαστε γιὰ τὴν λύσι ἑνὸς προβλήματος, πρέ-

πει νὰ κατανοήσωμε τὸ πρόβλημα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καὶ ὄχι ν' ἀναζητοῦμε μιὰ ἀπάντησι, ποὺ μπορεῖ νὰ ἔλθῃ καὶ μπορεῖ νὰ μὴν ἔλθῃ.

Ἐρώτησις: Ἕνα πρόβλημα εἶναι δυνατὸν νὰ λυθῇ καὶ νὰ παύσῃ νὰ ὑπάρχῃ, ὅταν ἀναλυθῇ καὶ τεμαχισθῇ; Μὲ τὴν ἀνάλυσι εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς συνειδήσεως, τὸ πρόβλημα θὰ σταματήσῃ;

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ: Ἡ ἐρώτησις εἶναι ἐὰν ἕνα πρόβλημα, μὲ τὴν ἀνάλυσί του, μπορεῖ νὰ ἐκλείψῃ. Ἀλλὰ τί εἶναι ἕνα πρόβλημα;

Μὴν περιμένετε ἀπὸ μένα ἀπάντησι. Ἔχει σημασία ὅλοι μαζὶ νὰ ἐξετάσωμε τί εἶναι πρόβλημα. Τί δημιουργεῖ τό πρόβλημα.

Ἔχομε ἀντιτιθέμενες ἐπιθυμίες. Ἐπιθυμῶ νὰ εἶμαι πλούσιος. Γνωρίζω ὅμως ὅτι γιὰ νὰ φθάσω στὴν ἀλήθεια ὁ πλοῦτος εἶναι ἐμπόδιο. Ὑπάρχει μιὰ ἀντίθεσις ἐπιθυμιῶν καὶ πραγματικότητος. Ὑπάρχουν πολλὲς ἀντιτιθέμενες ἐπιθυμίες, φιλοδοξίες, βιώματα καὶ δημιουργοῦν ἀπὸ ἕνα πρόβλημα. Δύναται ὁ νοῦς νὰ λύσῃ τὴν ἀντίθεσι, ὄχι νὰ ἐπιβάλῃ τὴν μιὰ ἐπὶ τῆς ἄλλης, ἀλλὰ γενικῶς νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ κάθε ἀντίθεσιν; Ἀναλύοντας αὐτὸ τὸ πρόβλημα, μποροῦμε νὰ τὸ λύσωμε;

Γνωρίζω π χ. τήν αἰτία τοῦ μίσους. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, θὰ ἐξαφανίσω τὸ μῖσος; Ἤ μήπως πρέπει νὰ προσεγγίσω τὸ πρόβλημα τελείως διαφορετικά; Μήπως πρέπει νὰ γίνω ἐνήμερος ὅλης τῆς πορείας ποὺ ἀκολουθεῖ ἡ διαδικασία τοῦ μίσους;

Τί προκαλεῖ τὸ μῖσος; Πολλοὶ παράγοντες. Ὁ σωβινισμός, οἱ οἰκονομικοὶ λόγοι, ἡ θρησκευτικὴ διαίρεσις εἶναι μερικὲς ἀπὸ τὶς αἰτίες. Προσέξετε, ὅμως. Ὅταν λέγω γνωρίζω ποιὲς εἶναι οἱ αἰτίες τῆς βίας, τοῦ διχασμοῦ κτλ. τί ἐννοῶ μὲ τὴν λέξι «γνωρίζω»; Τὸ γνωρίζω μὲ τὴν διανόησι μου ἢ μὲ ὅλο τὸ εἶναι μου; Ἀντιλαμβάνομαι τὴ διαφορά; Θὰ πρέπει νὰ ἐννοήσωμε τὴν διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ν' ἀτενίζῃ κανεὶς ἁπλῶς διανοητικὰ καὶ νὰ αἰσθάνεται μὲ ὅλο τὸ εἶναι του. Ἐὰν ὁ νοῦς κατορθώσῃ νὰ γίνῃ ἐνήμερος τοῦ σ υ ν ό λ ο υ τοῦ προβλήματος, τότε κάνει τὴν ἀπαρχὴ τῆς ἀπαλλαγῆς του ἀπὸ τὸ πρόβλημα.

Δὲν μπορεῖ ν' ἀντιληφθῇ κανεὶς ἕνα πρόβλημα μὲ ὅλο τὸ εἶναι του ὅταν ὑπάρχει τό στοιχεῖο τῆς κριτικῆς. Εἶναι πολὺ δύσκολο ν' ἀπαλλαγῇ κανεὶς ἀπὸ τὴν κατάκρισι, ἀλλὰ γιὰ ν' ἀντιληφθῇ τὸ πρόβλημα δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ κατάκρισις. Ὄχι κρίσις τοῦ προβλήματος, ὄχι σύγκρισις αὐτοῦ τοῦ προβλήματος μ' ἕνα ἄλλο πρόβλημα.

Δὲν ἔχομε συναίσθησι τοῦ ὅτι ὅλοι μας δὲν κάνομε τίποτε ἄλλο ἀπὸ καταδίκη καὶ σύγκρισι. Ἄς μὴ ζητήσωμε νὰ δικαιολογηθοῦμε, ἀλλὰ ἁπλῶς νά παρατηρήσωμε τὴν καθημερινὴ ζωὴ μας, καὶ θὰ ἰδοῦμε ὅτι ποτὲ δὲν σκεφτόμαστε χωρὶς κρίσι, σύγκρισι, ἐκτίμησι. Λέμε πάντοτε «αὐ-

τὸ τὸ βιβλίο δὲν εἶναι σὰν τὸ ἄλλο καλό» ἤ «αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι καλύτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον» καὶ ὑπάρχει μιὰ συνεχὴς πορεία συγκρίσεων, μέσω τῶν ὁποίων νομίζομε ὅτι κατανοοῦμε. Ἀλλά, κατανοοῦμε; Ἢ ἡ κατανόησις ἔρχεται μόνον ὅταν πάψη κανεὶς νὰ συγκρίνη, ἀλλὰ ἁπλῶς καὶ ἀληθῶς προσέχη; Ὅταν εἶσθε ὁλοκληρωτικός, δὲν ἔχετε καιρὸ νὰ συγκρίνετε, ἤ ἔχετε; Τὴ στιγμὴ ποὺ συγκρίνετε, ἡ προσοχή σας ἔχει πάει κάπου ἀλλοῦ. Ὅταν λέτε «αὐτὸ τὸ ἡλιοβασίλεμμα δὲν εἶναι τόσο σὰν τὸ χθεσινὸ ὅμορφο», δὲν βλέπετε ἀληθινὰ τὸ ἡλιοβασιλεμμα, ἀλλὰ ὁ νοῦς σας ἔχει φύγει πρὸς τὴ μνήμη τοῦ χθές. Ὥστε, τὸ πρόβλημα εἶναι γιὰ τὸν νοῦ νὰ βρίσκεται σὲ μιὰ τέτοια κατάστασι ποὺ νὰ μὴν καταδικάζη, νὰ μὴν κρίνη, νὰ μὴν δικαιολογῇ νὰ μὴν παραβάλλη. Τότε ἐπέρχεται θεμελιώδης ἀλλαγή.

Ὁ νοῦς μας κατανοεῖ τὸ πρόβλημα ὅταν δὲν ἐπεμβαίνη ἡ σύγκρισις. Αὐτὸ εἶναι πολὺ δύσκολο, διότι ἀπὸ τὴν παιδική μας ἡλικία μαθαίνουμε νὰ καταδικάζουμε, νὰ συγκρίνουμε. Θεωρεῖται ὅτι μέσῳ τῆς συγκρίσεως καὶ τῆς κρίσεως μπορεῖ νὰ κατανοήσῃ κανεὶς ἕνα πρόβλημα ἢ ἕναν ἄνθρωπο. Ὅταν ὅμως ὁ νοῦς αἰσθανθῇ ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ κατανοήση μὲ αὐτὴ τὴ μέθοδο, τότε ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν κρίσι καὶ τὴν σύγκρισι, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ ὅλες τὶς ἐπιδράσεις τῆς κοινωνίας. Ἀπαιτεῖται μεγάλη ἐσωτερικὴ ἐνατένισις, ἀλλὰ ὁ νοῦς ἀποφεύγει αὐτὴν τὴν ἀπαλλαγή, διότι εἶναι ἐκ φύσεως φοβισμένος. Ὁ νοῦς πάντοτε ἐπιζητεῖ ἀσφάλεια. Ὄχι μόνον ἀσφάλεια σ᾽ αὐτὸν τὸν κόσμο, σὲ κοινωνικὴν εὐημερία, ἀλλὰ ἀσφάλεια ἐπίσης σὲ ἄλλον κόσμο ποὺ τὸν ἀναζητοῦμε πνευματικά.

Εἴτε μᾶς εἶναι εὐχάριστο εἴτε ὄχι, αὐτὸ εἶναι ποὺ συμβαίνει. Ὁ νοῦς ἐπιμόνως τείνει σὲ ἀσφάλεια, βεβαιότητα. Καὶ ἕνας νοῦς ποὺ ζητάει ἀσφάλεια δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ εἶναι ἐλεύθερος. Ὅλη μας ἡ θρησκευτικὴ καὶ κοινωνικὴ ὀργάνωσις τείνει σ᾽ αὐτὴ τὴν αἴσθησι τῆς ἀσφαλείας. Ἡ προϋπόθεσις τῆς ἐλευθερίας εἶναι ἡ ἐπίγνωσις τῆς πραγματικότητος.

Ἀκούσατε ὅ,τι σᾶς εἶπα καὶ τὰ ἐπιδοκιμάζετε ἤ τὰ ἀποδοκιμάζετε, τὰ δέχεσθε ἤ τὰ ἀπορρίπτετε. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ θέσωμε νέες ἰδέες στὴ θέσι τῶν παληῶν. Ἐκεῖνο ποὺ μὲ ἐνδιαφέρει εἶναι ἡ ὁλοκλήρωσις τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν ὁλότητα τοῦ ἑαυτοῦ μας δὲν μποροῦμε νὰ τὴν πλησιάσωμε μέσω ἰδεῶν. Σᾶς παρακαλῶ, μὴν ἀποδέχεσθε, οὔτε ἀπορρίπτετε. Προσέξετε πῶς ἀντιδρᾶ, πῶς λειτουργεῖ ὁ νοῦς. Καθὼς ἀκοῦμε, μήπως συζητοῦμε μὲ τὸν ἑαυτό μας ὅ,τι ἐλέχθη, ἑρμηνεύοντάς το μὲ τὴν δική μας γνώμη, γνῶσι ἤ ἰδιοσυγκρασία, ἤ μήπως ἀκοῦμε

προσεκτικὰ δίχως καμμία αἴσθησι ἑρμηνείας ὅλως διόλου; Ἐὰν τὸ προσέξωμε αὐτό, θὰ ἰδοῦμε ὅτι ὅταν ὑπάρχη ἡ πλήρης παρακολούθησις, ἀρκεῖ αὐτὴ νὰ φέρη μιὰ πραγματικὴ ἀλλαγή.

Νομίζομε συνήθως ὅτι ἀπαιτεῖται μιὰ ὡρισμένη προσπάθεια. Ἀλλά, προσπάθεια πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσι ἢ ἐκείνην πρὸς ἐπίτευξιν ἑνὸς ἀποτελέσματος, δὲν εἶναι παρὰ μία πτῶσις πάλι στὴ σκλαβιά, σ' ἕνα ὑπόδειγμα. Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σημασία εἶναι ὄχι περισσότερη πειθαρχία, περισσότερος ἔλεγχος, περισσότερη γνῶσις, ἀλλὰ ἐπίγνωσις μὲ τὸ σύνολο τοῦ ἑαυτοῦ μας χωρὶς καμμιὰ αἴσθησι καταδίκης ἢ ἐπιδοκιμασίας.

Τότε θὰ παρατηρήσωμε ὅτι ὁ νοῦς εἶναι σὰν ξανανειωμένος καὶ γίνεται ἀπόλυτα γαλήνιος. Γιὰ νὰ εἶναι ὁ νοῦς γαλήνιος ἀπαιτεῖται ἐξαιρετικὴ ποσότης ἐνεργείας. Ὁ νοῦς δέν μπορεῖ νὰ εἶναι γαλήνιος χωρὶς ἐνέργεια, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ ἐνέργεια ποὺ καταναλίσκεται μὲ σύγκρουσι, κατάθλιψι ἢ ἐπιβολὴ ἢ ποὺ ἀποκτᾶται μὲ προσευχὴ καὶ ἱκεσία, ἀλλὰ εἶναι ἡ ἐνέργεια τῆς πλήρους προσοχῆς. Κάθε κίνησι τῆς σκέψεως πρὸς ὁποιαδήποτε κατεύθυνσι εἶναι σπατάλη ἐνεργείας καὶ γιὰ νὰ εἶναι ὁ νοῦς τελείως ἤρεμος ἔχει ἀνάγκη τῆς ἐνεργείας τῆς ἀπολύτου προσοχῆς. Μόνον τότε, ὅταν ὁ νοῦς εἶναι τελείως ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ἐξάρτησι, τότε θὰ νοιώση τὸ ἀπροσμέτρητο.

26 Σεπτεμβρίου 1956
Δεύτερη ὁμιλία:

Η ΥΠΟΤΕΛΗΣ ΣΚΕΨΙΣ ΠΩΣ ΘΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΘΗ;

Φρονῶ ὅτι ἡ ἐπικοινωνία εἶναι πάντοτε δύσκολη, διότι οἱ πλεῖστοι ἀπὸ μᾶς χρησιμοποιοῦμε, γιὰ τὴν συνεννόησι, λέξεις ποὺ ἔχουν κάποια ὡρισμένη καὶ ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τὸν καθένα μας. Γιὰ πολλοὺς ἀπὸ μᾶς, εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ προχωρήσωμε πέραν τῶν λέξεων καὶ νὰ αἰσθανθοῦμε τὴν πλήρη ἔννοια, ἡ ὁποία κεῖται πέραν τῶν λέξεων.

Αἱ λέξεις δὲν ἔχουν μόνον μιὰ λεκτικὴ ἔννοια καὶ ψυχολογικὴ σημασία, ἀλλὰ περιέχουν τὸ ὑπόστρωμα τῆς ὑποτελείας, στὴν ὁποίαν ὑπόκειται ὁ νοῦς μας. Ἡ ὑποτέλειά μας ἐκδηλώνεται μὲ τὴν ἔννοια ποὺ δίνουμε σὲ κάθε λέξι. Π.χ. ἡ λέξις «ἀγάπη» ἢ «θεὸς» ἔχει μιὰ ἰδιαίτερη γιὰ καθέναν φυσιολογική, ψυχολογικὴ σημασία καὶ ἔννοια. Αἱ λέξεις μᾶς ἐπηρεάζουν, διότι ἔχομε διδαχθῆ νὰ τοὺς ἀποδίδωμε μιὰ ἰδιαίτερη ση-

μασία καὶ ἐπιφανειακή ἔννοια. Φρονῶ, λοιπόν, ὅτι θὰ ἦταν ἄσκοπη ἀπώλεια χρόνου ἐὰν ἁπλῶς σταματούσαμε σὲ ὡρισμένες λέξεις. Γιὰ νὰ προχωρήσωμε, ὅμως, πέραν τῶν λέξεων καὶ νὰ αἰσθανθοῦμε, ἐμεῖς γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας, τὴν πλήρη ἔννοια τῶν λέξεων, ἀπαιτεῖται ἰδιάζουσα προσοχή, ποὺ εἶναι δύσκολο νὰ δοθῇ, διότι εἴμεθα ἱκανοποιημένοι ἀπὸ ὡρισμένες λέξεις καὶ φράσεις καὶ μᾶς ἀρέσει νὰ τὶς ἐπαναλαμβάνουμε τυπικά. Γι' αὐτό, θὰ ἦταν χρήσιμο ἄν, ἀπόψε, ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς, ἀκούγοντας ὅ,τι θὰ λεχθῇ, προχωρήση πέραν τῶν λέξεων καὶ φθάση κατ' εὐθεῖαν στὴν ἔννοια τῶν λέξεων.

Ἄλλως τε, ἐκεῖνο ποὺ προσπαθοῦμε νὰ κάμωμε μὲ τὶς ὁμιλίες αὐτὲς δὲν εἶναι νὰ ἐκφράσωμε ὡρισμένες ἰδέες, εὐχάριστες ἢ δυσάρεστες, ἀλλά, μᾶλλον, νὰ ἐπιδιώξουμε νὰ συλλάβουμε, εἰ δυνατόν, τὴν κατάστασι ἡ ὁποία αἰσθανόμαστε ὅτι ὑπάρχει πέραν τῶν λέξεων. Γι' αὐτό, ἂν πρόκειται ἡ ἀποψινή μας συνάθροισις ν' ἀποβῇ χρήσιμη, δὲν χρειάζεται ἁπλῆ ἀκρόασις, ἀλλὰ πλήρης προσοχή.

Ἡ κατανόησις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν τρόπο ἀκροάσεως. Καθὼς ἀκοῦμε, συζητοῦμε μὲ τὸν ἑαυτό μας αὐτὸ ποὺ λέγεται, ἑρμηνεύοντάς το μὲ τὴν δική του ὁ καθένας γνώμη, γνῶσι καὶ ἰδιοσυγκρασία; Ἢ ἀκοῦμε μόνον προσεκτικὰ δίχως καμμιὰ κίνησι προσαρμογῆς καὶ ἑρμηνείας; Ὑπάρχουν δύο τρόποι ἀκροάσεως. Μπορεῖ κανεὶς νὰ παρακολουθῇ τυπικὰ τὶς λέξεις, νὰ βλέπῃ τὴ σημασία τους καὶ ὕστερα νὰ φθάνῃ στὴν ἐξωτερικὴ ἔννοια τῆς περιγραφῆς· ἤ ν' ἀκούῃ τὴν περιγραφή, τὴν προφορικὴ ἔκθεσι, καὶ νὰ τὴν ἀκολουθῇ ἐσωτερικά, δηλαδὴ νὰ νοιώθῃ ἐκεῖνο ποὺ λέγεται σὰν ἕνα βίωμα δικό του. Ἔχει μεγάλη σημασία νὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ πειραματίζεται ὁ ἴδιος καθὼς ἀκροᾶται. Ἡ συγκέντρωσίς μας θὰ ἔχῃ ἀξία ὅταν δὲν εἶναι μιὰ συγκέντρωσις ποὺ ἁπλῶς ἀκροᾶται, ἀλλὰ ποὺ ὁ καθένας μας σὰν ἄτομο καὶ ὅλοι ὁμοῦ προσπαθοῦμε νὰ ἀντιληφθοῦμε τὴν πραγματικότητα, τί εἶναι ἡ ζωὴ καὶ τί κεῖται ὄπισθεν. Καὶ γιὰ νὰ ἐξηγήσουμε σωστὰ ἕνα θέμα, χρειάζεται ὄχι νὰ συγκρατοῦμε ὡρισμένες λέξεις νὰ τὶς σκεφθοῦμε ἀργότερα, ἀλλὰ τώρα ἀμέσως. Ἐὰν κρατᾶτε σημειώσεις, αὐτὸ θὰ σᾶς βοηθήση νὰ θυμηθῆτε ὡρισμένες λέξεις ἢ φράσεις, ἀλλὰ δὲν θὰ ἔχῃ ἀξία.

Προσπαθῆστε, καλύτερα, ὁ καθένας γιὰ τὸν ἑαυτό του νὰ βρῇ τί εἶναι ἡ κίνησις τοῦ σκέπτεσθαι. Ἐγὼ δὲν φρονῶ ὅτι ἡ σκέψις πρόκειται νὰ λύσῃ ὁποιοδήποτε ἀπὸ τὰ προβλήματά μας. Μία σκέψις, μπορεῖ νὰ εἶναι εὐφυής, λογική, ἐμβριθής, ἀλλὰ γενικὰ τὸ σκέπτεσθαι δὲν θὰ λύσῃ ποτὲ τὰ περίπλοκα προβλήματά μας.

Δὲν ζητῶ νὰ παραδεχθῆτε

αὐτό, ὅτι δὲν λύονται τὰ προβλήματα μὲ τὴ σκέψι, ἀλλα νὰ ἐρευνήσετε τί εἶναι αὐτὸ ποὺ ὀνομάζομε σκέπτεσθαι.

Παρακαλῶ, ἐξετάσετε τὸν ἑαυτό σας, καθὼς ὁμιλῶ. Τί εἶναι σκέψις ; Σκέψις εἶναι ἀπάντησις τῆς μνήμης, ἢ ὄχι; Ἡ σκέψις εἶναι μιὰ συνεχὴς κίνησις, μιὰ ἄντλησις ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τοῦ νοῦ, ἀπὸ ὅσα ὁ νοῦς ἔχει διδαχθῆ. Καὶ τί συμβαίνει τότε ; Χωρὶς νά τό ἀντιληφθοῦμε, ὁ νοῦς διχάζεται καὶ ἕνα τμῆμα του ἐρευνᾶ τὸ ἄλλο γιὰ νὰ δώσῃ μιὰ ἀπάντησι εἴτε ἀπὸ τὴν δική του πεῖρα, εἴτε ἀπὸ τὴν ἀποθηκευμένη καὶ παραδεδεγμένη πεῖρα, τῶν ἄλλων. Ἡ προσπάθεια αὐτὴ εἶναι τὸ σκέπτεσθαι καὶ ἔτσι φθάνουμε στὶς σκέψεις ποὺ δὲν εἶναι παρὰ προβολὴ ἑνὸς ἐξηρτημένου νοῦ. Τά προβλήματά μας ὅμως εἶναι πολὺ περίπλοκα καὶ ἀπαιτοῦν ἐντελῶς διαφορετικὴ ἀντιμετώπισι καὶ ὄχι τὴν συναισθηματική. Πρέπει νὰ προχωρήσουμε πέραν τῶν σκέψεων, ἀφοῦ ἀντιληφθοῦμε ὅτι ἡ λειτουργία τῆς σκέψεως γίνεται πάνω σὲ σχεδιαγράμματα καὶ σὲ πλαίσια ποὺ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἢ ἡ κοινωνία μᾶς ἐπέβαλε. Ἐνόσω κινούμεθα μέσα στὰ καθωρισμένα πλαίσια, ὅλα τὰ προβλήματα πού νομίζουμε ὅτι λύσαμε, μένουν τὰ ἴδια.

Κατ' ἐμέ, εἶναι πολὺ σημαντικό, σεῖς καὶ ἐγώ, ὡς ἄτομα ξεχωριστὰ καὶ ὄχι ὡς ὅμιλος, νὰ ἐρευνήσουμε τὸν τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι.

Ὑπάρχει ἐλευθερία στὴ σκέψι ἢ πάντα ὑπάρχει ὑποτέλεια ;

Ἂν ἐξετάσετε τὸν ἑαυτό σας, θὰ δῆτε ὅτι ὅλη ἡ σκέψις εἶναι ὑποτεταγμένη. Ὁ νοῦς, ὁ συνειδητὸς καὶ ὁ μὴ συνειδητός, εἶναι τὸ προϊὸν τοῦ χρόνου, τῆς μνήμης, εἶναι τὸ κατακάθι αἰώνων γνώσεως καὶ τὸ σύνολο τῆς συνειδητότητος εἶναι τὸ σκέπτεσθαι. Ἡ σκέψις, ἀσφαλῶς, ἀναδύεται ἀπὸ τὸ ὑπόστρωμα τῶν ποικίλων πολιτισμῶν, τῆς ἀμέτρητης πείρας, ἀτομικῆς καθὼς καὶ ὁμαδικῆς, αὐτὸ δὲ τὸ ὑπόστρωμα προδήλως εἶναι ὑποκείμενο στὴν ὑποτέλεια. Ἂν παρατηρήσουμε τὸν ἑαυτό μας, θὰ δοῦμε ὅτι ἡ συνειδητότης μας εἶναι ἡ ἔκφρασις πολλῶν ἐπιδράσεων : τοῦ κλίματος, τῆς δίαιτας, τῶν διαφόρων μορφῶν ἐξουσίας, τῆς κοινωνίας μὲ τὰ «ἐπιβάλλεται» καὶ «ἀπαγορεύεται», τῆς θρησκείας στὴν ὁποίαν ἀνατραφήκαμε, τῶν βιβλίων ποὺ διαβάσαμε, τῶν ἀντιδράσεων ποὺ αἰσθανθήκαμε. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐπιδράσεις ἐπηρεάζουν καὶ δινουν μορφὴ στὸ νοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ἀπόθεμα αὐτὸ ἔρχεται ἡ σκέψις. Ἀκόμη, ἡ σκέψις ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὶς ἐλπίδες, τοὺς φόβους, τὶς ἐπιθυμίες ποὺ ἔχομε στὴ ζωή.

Ὥστε, ἂν πρόκειται νὰ γίνη μιὰ ἀληθινὴ θρησκευτικὴ ἐπανάστασις, πρέπει πρῶτα ν' ἀντιληφθοῦμε ὅτι ὁλόκληρο τὸ σκέπτεσθαί μας εἶναι ὑποτελὲς καὶ δὲν ὑπάρχει διέξοδος πρὸς τὴν ἐλευθερία,

ἄν πρόκειται νὰ χρησιμοποιήσουμε τὴν ὁδὸ μιᾶς τέτοιας σκέψεως.

Τὸ πρόβλημα εἶναι : Τὸ σκέπτεσθαι, ποὺ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μνήμης καὶ ὅλων τῶν δεσμευτικῶν ἐπιδράσεων, μπορεῖ νὰ λύσῃ τὰ προβλήματά μας ;

Ἐλπίζω ὅτι μὲ προσέχετε, διότι ἐὰν δὲν διαθέτετε τὴν πλήρη προσοχή σας, θὰ σᾶς διαφύγουν ὅσα λέγω. Φοβοῦμαι, λοιπόν, ὅτι ἡ σκέψις δὲν εἶναι ποτὲ δυνατόν, κανένα εἶδος σκέψεως, νὰ εἶναι ἐλεύθερη. Εἶναι πάντα περιωρισμένη. Καὶ γιὰ νὰ ἀνακαλύψουμε τί εἶναι πέραν τῆς σκέψεως, ἡ σκέψις πρέπει νὰ φθάσῃ σ' ἕνα τέρμα ἐπιδράσεων. Ἀλλὰ ἐρωτᾶται ἄν ἡ σκέψις. ποὺ εἶναι ὑποτεταγμένη, ποὺ εἶναι οἰκοδομημένη ἀπὸ τὴν κοινωνία, ἄν αὐτὴ ἡ σκέψις μπορεῖ νὰ φθάσῃ στὸ ἀληθινό, τὸ ἄναρχο, τὸ ἄχρονο, τὸ ἀπροσμέτρητο.

Ἄς ποῦμε π.χ. πὼς θέλω ν' ἀνακαλύψω τί εἶναι ἡ ἀγάπη. Θὰ σκεφθῶ πάνω σ' αὐτό ; Θὰ διαβάσω βιβλία ; Ἤ θὰ ἐρευνήσω μόνος μου μέσα στὸ βάθος τοῦ εἶναι μου ;

Πρέπει νὰ διαπιστώσω ἄν ὁ νοῦς μου εἶναι δεσμευμένος ἀπὸ τὴν ἔννοια ποὺ ἡ κοινωνία δίνει στὴ λέξι ἀγάπη ἤ ποὺ ἡ θρησκεία ὀνομάζει ἀγάπη, ἐνῶ εἶναι καταστροφή Θὰ πρέπει νὰ ἐλευθερώσω τὸν ἑαυτό μου ἀπὸ ὅλες τὶς δεσμεύσεις, γιὰ νὰ βρῶ ἀληθινὰ τί εἶναι ἀγάπη.

Ἐπίσης, γιὰ νὰ βρῶ ἄν ὑπάρχῃ Θεὸς ἤ ἀλήθεια, ὁ νοῦς μου πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ ὅλες τις προκαταλήψεις, τὶς πίστεις, μὲ τὶς ὁποῖες ἔχει ἀνατραφῆ.Γιὰ ν' ἀνακαλύψω τί εἶναι ἀληθινὸ — πραγματικὰ ἀληθινὸ καὶ ὄχι ἡ προβολὴ τῆς ἐννοίας ποὺ γεννᾶ ἡ περιωρισμένη σκέψις — πρέπει νὰ παύσω νὰ σκέπτωμαι. Ἐλπίζω ὅτι κατανοεῖτε τί θέλω νὰ πῶ.

Ἔχετε ἀναπτυχθῆ σὲ ὡρισμένες πίστεις, σὲ ὡρισμένα ἰδανικά, σὲ ὡρισμένες διατυπώσεις καὶ ἑπομένως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὁδηγηθῆτε κατ' εὐθεῖαν στὴν πραγματικότητα. Γιὰ ν' ἀνακαλύψῃ τὸ ἀληθινό, ποὺ δὲν θὰ εἶναι προϊὸν τῶν παραδόσεων καὶ πεποιθήσεων, πρέπει ὁ καθένας νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὶς πίστεις του καὶ νὰ εἶναι τελείως ἤρεμος.

Ἐφόσον ἀνήκουμε σὲ μιὰ κοινωνία καθωρισμένη, ἀνατρεφόμεθα ἐπὶ τῇ βάσει ὡρισμένης ἰδεολογίας καὶ δογμάτων, παραδόσεων καὶ ἀγωγῆς, ἡ κοινωνία αὐτὴ συνεχῶς ὑποτάσσει τὸν νοῦ.Κάθε κίνησις τοῦ νοῦ νὰ ἐλευθερωθῇ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑποτελείας καὶ ὁδηγεῖ σὲ περαιτέρω ὑποτέλεια. Ὁ νοῦς μπορεῖ νὰ ἐλευθερωθῇ μονον ὅταν μείνῃ *ἐντελῶς* ἤρεμος.

Μολονότι βαρύνεται ἀπὸ τὰ προβλήματά του, ἀναρίθμητες τάσεις, συγκρούσεις, φιλοδοξίες, ἐὰν — διά μέσου τῆς αὐτεπιγνώσεως, διὰ μέσου τῆς ἐνδοσκοπήσεως, χωρὶς ἀποδοχὴ ἤ κατα-

δίκη—ὁ νοῦς φθάση ν'ἀντιληφθῆ τὴν ἴδια του λειτουργία, τότε ἔρχεται μιὰ καταπληκτικὴ σιωπή, μιὰ ἡσυχία τοῦ νοῦ, στὴν ὁποίαν δὲν ὑπάρχει κανενὸς εἴδους κίνησις. Μόνον τότε ὁ νοῦς εἶναι ἐλεύθερος, διότι δὲν ἐπιθυμεῖ πλέον τίποτε, δὲν ζητεῖ πλέον,δὲν ἀκολουθεῖ πλέον ἕνα στόχο, ἕνα ἰδανικό, πού εἶναι ὅλα προβολὲς τοῦ ὑποτελοῦς νοῦ.

Χωρὶς μιὰ τέτοια πεῖρα, χωρὶς ἕνα τέτοιο βίωμα, ἡ ζωὴ παραμένει πολὺ ἐπιπόλαιη καὶ θλιβερή.

Εἶναι τόσο σοβαρὸ τὸ θέμα, ὥστε δὲν ἔχει σημασία νὰ τὸ πιστεύετε ἢ νὰ μὴ τὸ πιστεύετε, ἀλλὰ ν' ἀντιληφθῆτε τὴν τροχιὰ τῆς σκέψεώς σας.

Τότε θὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος ἱκανὸς γιὰ μιὰ ἀλλαγὴ ὄχι βάσει ἑνὸς κοινωνικοῦ σχεδίου ἤ ὡρισμένου δόγματος. Θὰ εἶναι ἀλλαγὴ ριζική. Καί μόνον τότε θὰ εἶναι δυνατὸν ν' ἀλλάξῃ καὶ ἡ ἐξωτερικὴ μορφὴ τῆς κοινωνίας.

Ἐρώτησις: Οἱ ψυχαναλυταὶ προσφέρουν μιά πανάκεια καί διαβεβαιώνουν ὅτι ἁπλῶς μέ τό ν' ἀνεβάσουμε στή συνείδησι τήν αἰτία μιᾶς ἐνοχλήσεως, ἡ ἐνόχλησις παύει. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι πάντα ἀληθινό. Τί πρέπει νά κάμη κανείς, ὅταν παρ' ὅλη τή γνῶσι τῆς αἰτίας, δέν εἶναι ἱκανός νά ἐλευθερωθῆ παντελῶς;

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ: Τὸ πρόβλημα αὐτὸ περιλαμβάνει τὸν ἀναλυτὴ καὶ τὸν ἀναλυόμενο. Μπορεῖ νὰ μὴ πᾶτε σ' ἕνα ψυχαναλυτή, ἀλλὰ νὰ ἀναλύετε τὸν ἑαυτό σας μόνοι. Καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις ὑπάρχει ἐκεῖνος ποὺ ἀναλύει καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀναλύεται. Ὁ ἀναλυτὴς πάντα προσπαθεῖ νὰ μεταφέρη στὴν ἐπιφάνεια σκέψεις καὶ ἐπιθυμίες τοῦ ὑποσυνειδήτου, σύμφωνα μὲ τοὺς δικούςτου περιορισμούς. Ὥστε ὑπάρχει πάντοτε σύγκρισις μεταξὺ ἀναλυτοῦ καὶ ἀναλυομένου. Ἐπίσης ὁ ἀναλυτὴς πάντοτε προσπαθεῖ νὰ ἐλέγξῃ, νὰ διαμορφώση ἐκεῖνο ποὺ ἀντιλαμβάνεται καὶ ἀναλύει. Τὸ ζήτημα δὲν τίθεται ἄν ὁ ἀναλυτὴς εἶναι ἱκανὸς γι' αὐτὴν τὴν ἐργασία, ἀλλὰ ἄν ὑπάρχει πάντοτε ἡ διαίρεσις μεταξὺ ἀναλυτοῦ καὶ ἀναλυομένου. Ἔτσι, ὅμως, ἔχομε διδαχθῆ νὰ πιστεύουμε. Ἡ διαίρεσις ὑπάρχει πραγματικά; Ὁ ἀναλυτὴς εἶναι καὶ αὐτὸς τὸ ἀποτέλεσμα τῶν σκέψεών μας, ὥστε δὲν ὑπάρχει ἡ διαίρεσις ὁλοτελῶς. Ἔχει δημιουργηθεῖ τεχνητῶς. Ἐὰν βλέπουμε καθαρὰ καὶ ὄχι μὲ ἐπιφανειακὴ ἀποδοχὴ ὅτι ὁ σκεπτόμενος δὲν εἶναι χωρισμένος ἀπὸ τὴ σκέψι, τότε ὅλη ἡ ἐνατένισις τοῦ προβλήματος ἀλλάζει. Εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ φθάσουμε σ' αὐτὴν τὴν πεῖρα, διότι ὑπάρχει πάντα τὸ σκέπτεσθαι, ὄχι ὅμως πὰντα καὶ ὁ σκεπτόμενος, Ὅταν δὲν σκέπτωμαι τίποτε, ποῦ εἶναι ὁ σκεπτόμενος; Ἡ βαθειά μας ἐπιθυμία καὶ ἡ πεῖρα ἔχει δημιουργήσει τὸν σκεπτόμενο σὰν κάτι ξεχωριστὸ ἀπὸ τὴ σκέψι. Θεωροῦμε ὅτι τὸ σκέπτεσθαι εἶναι κάτι τὸ παροδικό, ἐνῶ ὁ σκεπτόμενος

εἶναι μόνιμος. Ἐμεῖς μπορεῖ νὰ τὸν ὀνομάζουμε μόνιμον, ἀνώτερον ἢ ὅπως ἀλλοιῶς, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ὑπάρχει μόνον τὸ σκέπτεσθαι.

Λοιπόν, πῶς μποροῦμε νὰ λύσουμε τὸ πρόβλημα χωρὶς τὸν ἀναλυτή ; Ἐξηγῶ τὸ πρόβλημα ἢ μήπως τὸ περιπλέκω ; Δὲν εἶναι σαφές, διότι ἀκοῦτε τὶς λέξεις μου, ἀλλὰ δὲν πειραματίζεσθε. Ὑπάρχει πολὺ μεγάλη διαφορὰ ἀνάμεσα στὸ νὰ ἔχῃ κανεὶς ἕναν πόνο καὶ στὴν περιγραφὴ τοῦ πόνου. Φοβοῦμαι ὅτι αὐτὸ συμβαίνει καὶ τώρα. Ἀκοῦτε μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ συλλάβετε μιὰ ἀπάντησι, ἕνα δρόμο γιὰ τὴν λύσι τῶν προβλημάτων σας. Ἐνῶ ἐὰν νοιώσουμε ὅτι δὲν ὑπάρχει ὁ χωρισμὸς μεταξὺ σκεπτομένου καὶ σκέπτεσθαι, ἐπέρχεται τρομερὴ ἐπανάστασις στὴ σκέψι μας. Μὲ αὐτὸ τὸ βίωμα ὅτι ὑπάρχει μόνο τὸ σκέπτεσθαι καὶ ὄχι ὁ σκεπτόμενος ποὺ ἐλέγχει τὴ σκέψι, τότε σταματᾶ ἡ σύγκρουσις. Καὶ ἡ σύγκρουσις εἶναι ποὺ δημιουργεῖ τὸ πρόβλημα. Ἂν μετακινήσουμε τήν σύγκρουσι, δὲν ὑπάρχει πρόβλημα.

Ἐρώτησις : Τί πρόκειται νὰ συμβῆ στόν κόσμο ἂν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τείνουν σέ μιά ἐξύψωσι, ὥστε ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπό κάθε προσκόλλησι σέ ἄτομα ; Δέν θά παύση π.χ. ἡ ἀγάπη ποὺ δημιουργεῖται μέ τόν γάμο γύρω ἀπό τήν οἰκογένεια, καὶ ἰδιαιτέρως στό παιδί ;

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ : Δὲν θέτει ἄραγε ὁ ἐρωτῶν μιὰ ὑποθετικὴ ἐρώτησι ; Ὑπάρχει ἀγάπη ὅταν ὑπάρχη προσκόλλησις; Ἢ μήπως ἡ προσκόλλησις στηρίζεται στὴν ἀμοιβαία ἱκανοποίησι, ἀμοιβαία ὑποστήριξι καὶ στὴν ἀπομάκρυνσι τῆς μοναξιᾶς, ποὺ γι' αὐτὴν ἕνας ζητάει τοῦ ἄλλου τὴ συντροφιά ; Φρονῶ ὅτι θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ ἐρευνήσουμε ἂν ὑπάρχη ἀγάπη ὅταν ὑπάρχη προσκόλλησις.

Διότι ὅταν τίθεται ἐσφαλμένο ἐρώτημα, ἐσφαλμένη θὰ εἶναι καὶ ἡ ἀπάντησις. Τὸ σωστὸ ἐρώτημα θὰ ἦταν: Ὑπάρχει ἀγάπη, ὄχι θεωρητικὴ ἀλλὰ πραγματική, ὅταν εἶναι κανεὶς προσκολλημένος σὲ κάτι ποὺ κατέχει; Καὶ γιατί εἴμαστε προσκολλημένοι;

Ἡ προσκόλλησις ὑπάρχει καὶ δὲν ἀφορᾶ ἕνα πρόσωπο, ἀλλὰ καὶ ἰδέες, τὴν ἰδιοκτησία, τὰ παιδιὰ κτλ. Ἐὰν μὲ μεγάλη, βαθειά, ἐσωτερικὴ ἐνατένισι ἐξετάσωμε τὸ θέμα, θὰ ἰδοῦμε τί θὰ συμβῆ ἂν δὲν ὑπάρχουν προσκολλήσεις. Θὰ αἰσθανώμαστε τὸν ἑαυτό μας σὰν χαμένον. Ὥστε, προσκολλώμεθα διότι μέσα μας αἰσθανόμεθα ὅτι δὲν εἴμεθα πλήρεις, ἔχομε φόβο.

Ἂς ἐξετάσωμε τώρα τὸ ζήτημα τοῦ παιδιοῦ. Προηγουμένως ἂς ἰδοῦμε: Ὅλοι μας ὑφιστάμεθα ἐπιδράσεις. Τὸ κλῖμα ποὺ κατοικοῦμε, ἡ τροφὴ ποὺ τρῶμε, ἡ φιλολογία ποὺ διαβάζομε, ὁ κινηματογράφος ποὺ βλέπουμε, πέρα ἀπὸ ὅλα τα ἄλλα πράγματα στὴν κοινωνία, διαρκῶς μᾶς ἐπηρεάζουν. Δὲν ἐξετάζω ἂν ἡ ἐπίδρασις εἶναι καλὴ ἢ κακή. Ἁπλῶς διαπιστώνω ὅτι

ὑπάρχει ἐπίδρασις. Αὐτὸ ποὺ λέμε καλό, μιὰ ἄλλη κοινωνία θὰ τὸ ἐνόμιζε κακό. Ξέρομε ὅτι εἴμαστε ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὸ κάθε τι ποὺ βρίσκεται τριγύρω μας. Εἶναι δυνατὸν νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐπίδρασι; Ὑπάρχει π. χ. σὲ κάθε ἔθνος ἡ ἐπίδρασις τοῦ πατριωτισμοῦ. Μὴν ἀρχίζετε νὰ ὑπερασπίζετε τὸν δικό σας ἑαυτό. Ἁπλῶς νὰ ἐξετάσετε. Ἡ ἐπίδρασις ὑπάρχει σὲ ὅλον τὸν κόσμο. Κάθε κυβέρνησις, κάθε σχολεῖο ἐπηρεάζει τὸν πολίτη νὰ σκέπτεται πάνω σὲ ὡρισμένα σχέδια. Καὶ αὐτὸ εἶναι μία αἰτία τοῦ πολέμου, διότι οἱ ἄνθρωποι χωρίζονται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ μποροῦμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ τὶς ἐπιδράσεις; Ἂν εἴμεθα ἐλεύθεροι, τότε μποροῦμε νὰ βοηθήσουμε καὶ τὸ παιδὶ νὰ γίνη ἐλεύθερο. Ἡ δυσκολία ἔγκειται στὸ ὅτι χρειάζεται δυνατὴ ἐσωτερικὴ προσπάθεια, ἀλλὰ καὶ δύναμις γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουμε ἕναν ἐξοστρακισμό.

Ἂς πάρουμε ἕνα ἄλλο παράδειγμα. Ὁ καθένας μας εἶναι φιλόδοξος. Εἴτε ζοῦμε μέσα στὴν τύρβη τοῦ κόσμου εἴτε προσπαθοῦμε νὰ ζήσουμε θρησκευτικὴ ζωή, ὑπάρχει πάντοτε ἡ φιλοδοξία. Εἶναι πάντοτε καταστρεπτική, ἀλλὰ κοινωνικῶς τὴν ἀποδεχόμεθα. Διδάσκει ἐν τούτοις ἡ θρησκεία ὅτι ὁ φιλόδοξος ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ ποτὲ ν' ἀγαπᾶ. Ἐνδιαφέρεται μόνον γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ τὴν ἐκτίμησί του, ἄσχετα ἂν πρόκειται γιὰ ἐκτίμησι ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, τῆς οἰκογενείας ἢ ἁπλῶς τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἡ φιλοδοξία δεσπόζει σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Μποροῦμε νὰ ἐλευθερωθοῦμε ; Μπορεῖτε ἐσεῖς; Μὴν λέτε δὲν εἶμαι φιλόδοξος, ἀλλὰ ἁπλῶς ἀμύνομαι, διότι ἀλλοιῶς θὰ μὲ πατήση ἡ κοινωνία. Ἐὰν ἀντιληφθῆτε τὴν ὅλη τροχιὰ τῆς φιλοδοξίας, τότε ἴσως ἀναθρέψετε τὰ παιδιά σας ἐλεύθερα ἀπὸ κάθε ἐπίδρασι.

Ἐρώτησις: Εἶναι δυνατὸν νὰ ζήση ὁ ἄνθρωπος χωρὶς καμμία προσκόλλησι;

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ: Ἀντὶ νὰ θέτετε αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, γιατὶ δὲν προσπαθεῖτε νὰ τὸ ἀνακαλύψετε; Ὄχι, τὸ γιατὶ εἶσθε προσκολλημένος σὲ κάτι, διότι θὰ ἦτο ἐσφαλμένος δρόμος, ἀλλὰ γιατὶ εἶσθε προσκολλημένος. Εἶσθε προσκολλημένος στὸ ὄνομα, στὴν ἰδιοκτησία, στὴν πίστι, σὲ ἰδανικά, σὲ ἕνα σωρὸ πράγματα. Ἀλλὰ πῶς μπορεῖτε νὰ ἐλευθερωθῆτε χωρὶς νὰ γνωρίζετε ὅτι εἶσθε προσκολλημένος; Πρέπει νὰ ἀποκτήσωμε πρῶτα τὴν ἐπίγνωσι τῆς προσκολλήσεως καὶ ὕστερα τὴν αἰτία. Ὄχι τὴν αἰτία μιᾶς προσκολλήσεως, ἀλλὰ γιὰ τὴν προσκόλλησι αὐτὴν καθ' ἑαυτήν. Εἶσθε προσκολλημένος διότι χωρὶς αὐτὸ τὸ αἴσθημα, ἡ ζωὴ φαίνεται τόσο ἐλεεινή, τόσο ὀδυνηρή, τόσο ἄδεια καὶ χωρὶς ἀξία; Ὥστε ἡ προσκόλλησις εἶναι ἕνα ναρκωτικό, γιὰ νὰ μπο-

ροῦμε νὰ ζοῦμε σ' αὐτὸν τὸν κόσμο χωρὶς ποτὲ νὰ ἐπιφέρουμε μιὰ ριζικὴ ἀλλαγή.

Γνωρίζοντας τὸν βασικὸ λόγο τῆς προσκολλήσεως, ἀμέσως προσπαθεῖτε νὰ καλλιεργήσετε τὴν ἀποκόλλησι καὶ αὐτὸ εἶναι ἕνα εἶδος φυγῆς.

Δὲν χρειάζεται νὰ ἐρίζωμε γιὰ τὸ τί πιστεύομε καὶ τί δὲν πιστεύομε. Αὐτὰ δὲν εἶναι χαρακτηριστικὰ ὡρίμου ἀνδρός, εἶναι τεχνητά. Τὸ σημαντικὸ εἶναι νὰ μελετήσωμε τὴν αἰτία. Τὸ κλειδὶ τοῦ ὅλου ζητήματος βρίσκεται μέσα μας. Μολονότι τὸ ἔχομε, ἀρνούμεθα νὰ τὸ χρησιμοποιήσωμε. Προσπαθοῦμε νὰ ζητήσωμε ἀπὸ κάποιον ἄλλον νὰ μᾶς ἀνοίξῃ τὴν πόρτα νὰ εἰσέλθη τὸ φῶς!

Ἡ τελευταία ὁμιλία τῆς 30 Σεπτεμβρίου: **ΟΜΑΔΙΚΟΣ - ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΧΩΡΙΣ ΕΙΡΗΝΗ**

καθὼς καὶ μιὰ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ

Στὸ προσεχὲς τεῦχος τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ»

Σημείωσις: Οἱ ὁμιλίες τοῦ Κρισναμοῦρτι ἐστενογραφήθηκαν ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τοῦ Ὀργανισμοῦ Krishnamurti Writings Inc. Τὸ πλῆρες κείμενο τῶν ὁμιλιῶν, ὅπως δημοσιεύονται στὸν «Ἰλισό», ἀπεδόθη ἀπὸ δικόν του πρακτικογράφο.

Το Φως της Ασιας

Τοῦ Sir EDWIN ARNOLD
(Μετάφρασις Τίμου Βρατσάνου)

Τοῦ ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗ

Ἡ ζωὴ καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Γκαουτάμα Βούδα, ἢ «Τὸ φῶς τῆς Ἀσίας» εἶναι ἕνα μεγάλο, πολύστιχο ἐπικολυρικὸ καὶ φιλοσοφικὸ ποίημα τοῦ Ἄγγλου ποιητὴ Σὲρ Ἔντγουΐν Ἄρνολντ ποὺ ἤκμασε κατὰ τὸν περασμένον αἰῶνα καὶ θεωρεῖται ἕνας ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους Ἄγγλους ποιητάς. Ὁ Ἄρνολντ, ταξείδεψε πολὺ στὶς Ἰνδίες, γνώρισε τὶς ἐξωτικὲς αὐτὲς χῶρες, τὴ φύση τους, τὸν πανάρχαιο πολιτισμό τους, τὴν τέχνη τους, τὴ φιλοσοφία τους καὶ πρὸ παντὸς τὴ θρησκεία τους. Ἀπὸ τὴ γνωριμία αὐτὴ ἀνεπήδησε τὸ μεγάλο του ποίημα «Τὸ φῶς τῆς Ἀσίας», ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ μεταφράστηκε στὴ γλῶσσα μας, σ' ἐλεύθερους στίχους, ἀπὸ τὸν Τίμο Βρατσάνο.

Μιὰ εἰσαγωγὴ ἀπὸ τὸ μεταφραστὴ κι' ἕνας πρόλογος τοῦ ποιητή, μᾶς παρέχουν ὅλα τὰ στοιχεῖα γιὰ ν' ἀρχίσουμε τὸ διάβασμα τοῦ παράξενου αὐτοῦ ἐπικολυρικοῦ συνθέματος ὅπου μᾶς ζωντανεύει ὅλο τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα, καθὼς καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Βουδισμοῦ.

Ἡ μετάφραση εἶναι ἀξιόλογη καὶ ὁ ἐλεύθερος στίχος ἐπέτρεψε στὸν κ. Βρατσάνο νὰ τῆς δώση τὴν ὁμαλότητα καὶ φυσικότητα, ὥστε νὰ διαβάζεται εὐχάριστα. Μέσα στὴν ποιητικὴ κενολογία τῆς ἐποχῆς μας τὸ ἔργο τοῦ Ἄρνολντ φαντάζει σὰ μιὰ πλουσιωτάτη πηγὴ ἀλήθειας καὶ ὀμορφιᾶς, σὰν παροχὴ οὐσίας καὶ μαγείας. Τ' ὄνειρο καὶ ἡ περιγραφὴ καὶ ἡ σκέψη καὶ διδασκαλία, συμπλέκονται σὲ ὡραῖες στροφὲς ποὺ φτερουγίζουν γύρω ἀπὸ τὴ μορφὴ καὶ τὸ βαθὺ πνεῦμα τοῦ Βούδα.

Ἀκοῦστε μιὰ θαυμάσια χρωματισμένη περιγραφὴ ποὺ μᾶς δίνει συμπλεγμένες εἰκόνες τῆς Ἰνδικῆς φύσεως καὶ τέχνης :

Παρακάτω ἀπὸ τὰ χιόνια ἦταν ἁπλωμένα
δάση σκοτεινὰ κ' ἐκεῖ μέσα καταρράχτες
λάμπαν πηδηχτοὶ καὶ συγνεφοσκεπασμένοι·

παρακάτω φύτρωναν βαλανιδιὲς
καὶ πευκῶνες, κι' ἀντηχοῦσε ἐκεῖ
τοῦ φασιανοῦ τὸ κράξιμο
τὸ οὔρλιασμα τοῦ Πάνθερα,
τὸ βέλασμα τ' ἀγριοπρόβατου πάνω στοὺς βράχους
κ' οἱ κραξιὲς τῶν ἀητῶν ποὺ στριφογύριζαν,
χαμηλότερα ἀκόμα ἔλαμπεν ὁ κάμπος
σάν προσευχῆς χαλὶ σὲ Θεϊκῶν βωμῶν τά πόδια.

Ἐχτίσανε οἱ ἀρχιτέχτονες ἀπέναντι
τὸ ὑπέροχο ἐκεῖνο τὸ παλάτι
πάνω σὲ πλάτωμα ψηλό.

Τὸ προφύλαξαν μὲ πύργους καὶ τὸ τριγυρίσανε
καὶ μὲ γαλαρίες καὶ μὲ σκαλιστές κολῶνες.

Ἀπ' τοῦ περιβολιοῦ καὶ τῆς αὐλῆς τά στριφογυριστά
μονοπάτια ἔφτανες ὡς τὴ μέσα πόρτα
φτιαγμένη ἀπὸ ἄσπρο μάρμαρο μέ ρὸζ νερά
καὶ μὲ τ' ἀνῶφλι ἀπὸ πέτρα ὁλογάλαζη.

Ἦταν τὸ κατῶφλι της ἀπὸ ἀλάβαστρο
κι' ἦταν τά πορτόφυλλά της ἀπὸ σανταλόξυλο
οἱ κατρέφτες της ἱστοριμένοι μὲ ζωγραφική.

Περνώντας τὸ κατῶφλι ἐσεργιάνιζες
γητεμένος, σὲ ὑπέροχους προθάλαμους,
σὲ κάμαρες ὁλόδροσες κι ἀνέβαινες
στὶς μεγαλόπρεπες τὶς σκάλες, πέρναγες
τὶς γαλαρίες τὶς καγκελωτὲς καὶ θαύμαζες
ζωγραφιστά-φατνώματα καὶ ραβδωτές κολῶνες.
καὶ δροσοπηγὲς μὲ δένδρα ὁποὺ σχηματίζανε
οἱ λωτοὶ καὶ οἱ νυμφαῖες· μὲ συντριβάνια
καὶ χρυσόψαρα ποὺ λάμπαν μεσ' τὸ κρύσταλλο
χρυσά, κόκκινα, γαλάζια. Σὲ ἡλιόλουστα
φωτερά κοιλώματα μεγαλόματα ζαρκάδια
τρώγανε ἀργά—ἀργά κορφολογώντας
τριαντάφυλλα ἀνθισμένα, καί πουλιά,
μὲ τ' οὐράνιου τόξου ὅλα τά χρώματα
ἀνάμεσα στὶς φοινικὲς φτεροκοποῦσαν.

Πράσινα καὶ γκρίζα περιστέρια
χτίζαν τὶς φωλιές τους μὲ ἀσφάλεια
πάνω στά χρυσά γεισώματα·
τά παγώνια ἁπλώνανε
πάνω στὴ λαμπρὴ πλακόστρωση
τὶς μακρυὲς ὁλόλαμπρες οὐρές τους,
καὶ τρυγωνοσούρτες ἄσπροι σάν τὸ γάλα σεργιανούσανε
κ' ἥσυχα οἱ σπιτικὲς οἱ κουκουβάγιες
τὸν περιπατό τους παρακολουθούσανε.
Κι' ὅλο αὐτό τὸ ὄμορφο τοῦ ἔρωτα παλάτι
ἦτανε γιομάτο ὑπάκουους ὑπηρέτες
ποὺ ὅλοι ἀξιαγάπητοι καὶ ὅλοι γλυκομίλητοι
φτάνανε ἀμέσως σ' ὅποιο κάλεσμα,
πρόθυμοι νά ὑπηρετοῦν, κι ὁ καθένας ἦτανε
καλότυχος γιατὶ ἔκανε ἄλλους νά εὐτυχοῦνε

καὶ τοῦ μαγεμένου ἐτούτου παλατιοῦ
ἦτανε βασίλισσα ἡ Γιασοδάρα.

ΧΡΙΣΤΟΥ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Μεταφυσικὴ Ἄρνησι

ΣΤΟΝ Γ. ΑΘΑΝΑ

Ο μεγάλος μας ποιητικὸς ἱεράρχης, ὁ Παλαμᾶς, ἐπίστευε πὼς ὁ ὑπέρτατος σκοπὸς ποὺ μπορεῖ νὰ φιλοδοξήση ὁ ποιητὴς εἶναι ν' ἀνεβῆ σ' ἐκεῖνο τὸ σκαλοπάτι τῆς τέχνης, ὅπου ὁδηγεῖ ἕνας στῖχος τοῦ Γκαῖτε: «Θέλουμε νὰ μᾶς δημιουργήσετε κόσμο πέρα ἀπ' τὸν κόσμο». Σκοπὸς ὑπέρτατος, ἀλλ' ὄχι μοναδικός. Τὸ εὐαγγελικὸ «Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου πολλαὶ μοναὶ εἰσί», τὸ δεχόταν καὶ στὴν ποιητική, ὥστε νὰ μὴ στρέφεται κανένας ψόγος στὸν τεχνίτη, ποὺ θὰ προτιμοῦσε ἕνα ἄλλο ρητό: «Θέλουμε νὰ μᾶς δημιουργήσετε κόσμο μέσα ἀπὸ τὸν κόσμο σας». Ὁ ποιητὴς ποὺ ἀνεβαίνει στὸν ἄμβωνα μὲ πετραχήλι ἢ ποὺ ὑψώνει ἕνα δισκοπότηρο καὶ θέλει νὰ γίνη ὁδηγὸς σὲ κάποια οὐρανοβασία, κατὰ τὸν Παλαμᾶ, εἶναι τὸ ἴδιο ὀρθόδοξος μ' ἐκεῖνον ποὺ ἀποφεύγει «τοῦ χάους τ' ἀσύστατα καὶ τοῦ σκοταδιοῦ τὰ ἄμορφα», ποὺ δὲν ἀνεβαίνει στὰ σύννεφα, ποὺ προτιμάει νὰ βαδίζη σφυρίζοντας ἢ τὸ πολὺ νὰ κελαϊδάει σὰν ἕνα πουλὶ ἀνεβασμένο σὲ χαμηλὸ δέντρο.

Ἀντίθετα φρονεῖ ὁ Ἀθάνας, ὁ νεώτερος τῆς Ἀκαδημαϊκῆς ἐπετηρίδος, ὅτι ἔξω ἀπὸ τὴν καθαρή, τὴν ἁγνὴ καὶ ἀμόλευτη, τὴ λυρικὴ ποίησι, δὲν ὑπάρχουν παρὰ μόνον αἱρέσεις. Καὶ μὲ τὴν ἴδιαν αὐστηρότητα, μιλώντας τὸ βράδυ τῆς ἐπίσημης ὑποδοχῆς του στὴν Ἀκαδημία, ἔκρινε τόσο ἐκείνους ποὺ «φοιτοῦν σὲ ὑποχρεωτικὰ συσσίτια πολιτικῆς σκοπιμότητος», ὅσο κ' ἐκείνους ποὺ «ὑπερσιτίζονται θεληματικὰ σὲ φιλοσοφικὰ συμπόσια». Τοὺς ἐκόλλησε, μάλιστα, τὴν ἴδια πινακίδα καταδίκης: «Ἐσωτερικοὶ ἐχθροὶ τῆς ποιήσεως».

Τὸ δικό του ἔμβλημα εἶναι ἡ «αὐστηρὴ ποιητικὴ νηστεία»,

ἡ συντήρησι τοῦ ρυθμοῦ μόνον μὲ τοῦ ἀνόθευτου λυρισμοῦ τὴν κοινωνία. Σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς παλαιότερες ποιητικὲς συλλογές του, τὸν «Είρμὸ» εἶχε περιλάβει αὐτὸ τὸ σὰν προγραμματικὸ ποίημα :

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΟΥ

Μ' ὅποια γλυκειά γαλήνη τήν ἑσπέρα
Νανουρίζει τὸ γυιό της ἡ μητέρα,
Μ' ὅποια βαθειά γαλήνη πρὶν πλαγιάση
Προσεύχεται ὁ πιστὸς στὸ εἰκονοστάσι.

Μέ τήν ἴδια γαλήνη μέσα ὥς μέσα,
Χωρὶς μεθύσι καὶ κομμένη ἀνέσα,
Ἤρεμα, ταπεινά, μακαρισμένα,
Ταιριάζω τά τραγούδια μου ἕνα—ἕνα.

Βαθειά μου σειέται κάποιο γλυκορίζι
Κ' αἰσθάνομαι στὸ χέρι μου ν' ἀνθίζῃ,
Ν' ἀνθίζῃ ὡσάν βλαστάρι τὸν Ἀπρίλη,
Τὸ φτωχικό μου ἀμάραντο καντήλι.

Δέ θέλω δόξα. Μόνο σάν πεθάνω
Ἄς χαράξουν σ' ἕνα μάρμαρο ἀπάνω :
«Τραγούδησε μέ ἁπλοὺς σκοποὺς καὶ τρόπους,
Γιά τούς καλοὺς καὶ τούς γεροὺς ἀνθρώπους».

Καὶ στὸ «Πρωϊνὸ Ξεκίνημα» ἐπαναλαμβάνει τὸ ἴδιο κήρυγμα τῆς ἁπλότητος στὴν ποίησί του :

Τήν ὀμορφιά μιᾶς ἥσυχης κ' εἰρηνικῆς ζωῆς,
Ποῦ ἀνθεῖ σάν τὸ βασιλικὸ καὶ τρέχει σά ρυάκι.
Ποῦ σά σπουργίτης κελαϊδεῖ στήν ἄκρη τῆς σκεπῆς
Καὶ σάν καπνὸς ὑψώνεται σπιτίσιος τὸ βραδάκι—

—Αὐτή τήν ὄμορφη ζωή, τήν ταπεινή ζωή.
Πὤχει ἀβασίλευτη χαρά κι' ἀγέραστη ἔχει νειότη,
Νά ψάλλω σάν κορυδαλὸς ζηλεύω μιάν αὐγή
Προτοῦ πεθάνη μέσα μου ἡ ψυχή τοῦ ἐπαρχιώτη !

Ὁ Ν. Λούβαρις ἔγραψε γιὰ τὸν Ἀθάνα : « Τὰς ἐμπνεύσεις του ἀντλεῖ ἀπὸ τὸ ἤρεμον ἄλσος τοῦ ἕλληνος Ἀπόλλωνος. Ἡ ποίησίς του εἶναι γαληνιαία καὶ θελκτική, ὡς τὰ ἑλληνικὰ ἄλση κατὰ τὰς σεληνοφωτίστους νύκτας τοῦ ἐαρινοῦ μας οὐρανοῦ».

Ὁ Ἀθάνας δοξολογεῖ τὴν ἐπαρχία. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ, μπορεῖ νὰ φοροῦν σεγκοῦνες καὶ καπότες, ἀλλὰ ἔχουν «λαγαρὰ αἵματα καὶ ἔνστικτα» καὶ «ξάστερο λογισμό». Ἡ ἐπαρχία καινουργώνει τὸ αἷμα τῆς φυλῆς, τροφοδοτεῖ τὴ σκέψι μὲ παρθένα κύτταρα, αναφτερώνει τὴν ψυχὴ καὶ τονώνει τὴν καρδιά. Στὴν ἐπαρχία, «τὸ κάθε σπίτι θυμιατὸ στὴν ὕπαιθρη ἐκκλησία». Οἱ θημωνιὲς «μοιάζουν σὰν ἄχραντοι βωμοὶ στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Ἀπείρου». Τὰ ἐκκλησάκια φτωχικὰ καὶ ὅμως «πουθενὰ πειὸ μυρωμένο δὲν καπνίζει τὸ λιβάνι, πουθενὰ

τὸ καντηλάκι δὲ σπιθάει πειὸ φωτεινό». Καὶ ἡ φύσις ὅλη μιλάει γιά τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ. «Γράφουν σταυροὺς στὸν οὐρανὸ τῶν πουρναριῶν οἱ κλάδοι». Ἡ ἐπαρχία, πηγὴ ὑγείας σωματικῆς καὶ ψυχικῆς...

Ἐκεῖ ζοῦνε οἱ «καλοὶ» καὶ «γεροὶ» ἄνθρωποι. Ζοῦνε τὴ ζωή τους μὲ ταπεινοφροσύνη. Ἀλύγιστοι. Δεμένοι μὲ τὸν πατρικὸ τάφο ἀκόμα, προνομιακοὶ ἀπέναντι στὸν ἀστὸ ποὺ σπάνια νοιώθει τὸ δεσμό του μὲ τὴ γῆ. Τόσο δεμένοι, ποὺ ποθοῦνε ἡ ψυχή τους, ὄχι ἀθέρας, ἀλλά χῶμα τοῦ χωριοῦ κι' αὐτὴ νά γίνῃ. Ἐκεῖ ζοῦνε οἱ «γεροὶ» ἄνθρωποι. Δὲν παιδεύουνε τὸ νοῦ τους, τρέχοντας «πίσω ἀπὸ χίμαιρες λαμπρές». Γεύονται τὶς χαρὲς τῆς ζωῆς, χωρὶς νά τὶς μεταμφιέζουν σὲ διανοητικὲς ἀγωνίες. Οἱ ἐξιδανικεύσεις καὶ οἱ μεταστάσεις τῶν ἐνστίκτων δὲν εἶναι συμπτώματα «γερῶν» ἀνθρώπων, κατά τὸν Ἀθάνα. Γι' αὐτὸ καὶ στὴν τελευταία του συλλογή, τὴν «Εὐδοκία», ἐπαναλαμβάνει τὸ ποιητικό του Πιστεύω, μὲ τὸν ἴδιο φανατισμό :

Σοφία μου εἶναι ἡ πεῖρα τῆς ζωῆς,
κι' ὁ ζωντανός παλμός τοῦ ἀγνοῦ μου στήθους
τοῦ ἀνώνυμου ὁ παλμός εἶναι τοῦ πλήθους,
πού μέ μιᾶς θείας τή δύναμη ἐμπνοῆς
συνδέτει καὶ τούς νόμους καὶ τούς μύθους !

Παιδί σου εἶμαι, λαέ μου, ἁπλό, πιστό,
δίχως ἀγγελοκρούσματα καὶ δίχως
ἀγιάτρευτες ἀγκοῦσες ἐνδομύχως.
Στό πέρασμα τοῦ Χρόνου ἄς ξεχαστῶ,
κι' ἄς ἐπιζήσῃ μόνο ἕνας μου στίχος !

Δὲν ὑπάρχουνε, λοιπόν, στὴν ποίησι τοῦ Ἀθάνα, οὔτε «ἀγκοῦσες ἐνδομύχως», ὅπως λέει τὶς ἐσώψυχες ἀγωνίες, οὔτε «ἀγγελοκρούσματα», οὔτε μεθύσια ἐγκεφαλικά, οὔτε συνταρακτικὰ ἐρωτήματα. Πλήρης ἀποχὴ ἀπὸ κάθε μεταφυσική. Πιὸ πολύ, ἄρνησι τῆς μεταφυσικῆς. Στὸ ὀκτάστιχο ἀριθ. 293, στὰ «Τραγούδια τῶν βουνῶν» μᾶς λέει :

Δασκάλοι καὶ γραμματικοὶ καὶ διαβαζούμενοι ὅλοι,
περσότερα μαθαίνετε, λιγότερα νογᾶτε !
Εἶναι ἡ ζωή μας ἄνοιξη κι' ὁ κόσμος περιβόλι :
χαρῆτε τ' ἄνθη, τούς καρπούς· τίς ρίζες μή σγαρλᾶτε !

Ὅσα φανέρωσε ὁ Θεός—σκεφτῆτε λίγο ἂν σφάλω—
ὅλα εἶναι πιό ὀμορφότερα ν' ἀπ' τά κρυβόμενά του.
Αὐτοῦ βαθειά πού σκάβετε θά βρῆτε δίχως ἄλλο
ὄχι ἀναγάλι τῆς ζωῆς μόν' χνῶτο τοῦ θανάτου...

Ὁ Ἀθάνας ἀπέναντι στὴ Φύσι στέκεται μὲ θαυμασμό. Δὲν σκέπτεται, δὲν διερωτᾶται· μόνον δοξάζει τὸ Θεό

στὶς θαυμαστὲς ἐκδηλώσεις τῆς παντοδυναμίας του. «Σκόρπια εἶναι ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ στοὺς λόγγους καὶ στοὺς βράχους». Ἀνηφορίζει στὰ ἔλατα καὶ τὶς ὀξυὲς, ὅπου τόσο κοντὰ εἶναι ὁ Θεός, ποὺ μπορεῖ νὰ κατεβῆ «δυὸ σκαλιά» νὰ μιλήσουν. Γονατίζει στὴν πέτρα καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Πλάστη ποὺ τοῦ ἔδωσε φῶς στὸ μάτι νὰ βλέπη καὶ νὰ θαυμάζη. Θαυμάζει:

Τοῦ σπόρου, λέω, τ' ἀβγάτισμα, τοῦ μερμηγκιοῦ τὴν τάξη,
τῶν συννεφιῶν τὰ χρώματα, τῶν λουλουδιῶν τὰ μύρα,
τοῦ σκουληκιοῦ τὸ σάλιωμα ποὺ γίνεται μετάξι.

Ὁ θαυμασμός του, εἶναι τοῦ μικροῦ παιδιοῦ ὁ θαυμασμός. Εἶναι στὴν ποίησι τοῦ Ἀθάνα σύμβολο ἡ παιδικὴ ψυχή, ποὺ εἶναι ἀκόμη ἀμόλευτη ἀπὸ τὴν ψυχρὴ γνῶσι καὶ τὰ μάτια της βλέπουνε ὁλόλαμπρο τὸ μεγαλεῖο τοῦ κόσμου. Ὁ κόσμος διατηρεῖ ὅλη τὴν ὀμορφάδα του, ὅταν τὸν κυττάζουνε ὄχι τοῦ ἐπιστήμονα ἢ τοῦ φιλόσοφου τὰ μάτια, ἀλλὰ δύο μάτια παιδικὰ. Καὶ τραγουδάει στὸν «Εἱρμὸ»:

Ἄφησέ με ὡραία πλάση—
(Θάλασσα, οὐρανὲ καὶ γῆ,
Κάμποι, λίμνες, ὄρη, δάση,
Ἄνθη, χλόη, πουλιά, πηγή)

Ἄφησε νὰ σὲ κυτάζη—
(Ἀστραπόβροντα, βροχές,
Μπόρες, τρικυμίες, χαλάζι,
Χιονοθύελλες, καταχνιές)

Ἄφησε, ἡ ψυχή μου πάντα—
(Μαργαρόφως αὐγινό,
Ζαφειρένια ἐσὺ γιρλάντα
Στὸν ἡλιόφωτο οὐρανό)

Ἄφησε — (τῆς νύχτας σκέπη
Θάμα φεγγαροβραδυοῦ)
Ἡ ψυχή μου νὰ σὲ βλέπει
Μὲ τὰ μάτια ἑνὸς παιδιοῦ!

Σὲ ἄλλα τραγούδια τῆς ἴδιας συλλογῆς, ἀναπολεῖ λειτουργίες, ποὺ εἶχε ἡ τρυφερὴ του νειότη χαρῆ στὸ μικρὸ ἐκκλησάκι τοῦ χωριοῦ, καὶ λαχταράει πάλι νὰ ψευδίση ἁγνά, καθὼς μικρός, τὰ λόγια τῶν προσευχῶν. Ἀπὸ τὸ φῶς ποὺ ἀναζητάει ὁ «Ἄπιστος ψαχουλιάρης», ὁ σοφός, προτιμάει τὸ σκοταδάκι ἐκεῖνο τῆς παιδικῆς ἡλικίας, γιατὶ πιστεύει πὼς ὁδηγεῖ ἀσφαλέστερα στὴ μυστικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸ θεῖον.

Καὶ στὴ συλλογὴ «Εὐδοκία» ἔχει ἕνα περίφημο ποίημα γιὰ τὴν συγκινητικὴ ἀνταπόκρισι ποὺ βρίσκει «ὁ Χριστούλης», καθὼς τὸν εἰκονίζουν στὶς ἐκκλησίες, στὴν ψυχὴ ἑνὸς μικροῦ παιδιοῦ!

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

Πῆγα χτὲς στὴν ἐκκλησιά
κ' ἔφερα κεροδεσιά,
μ' ἀνασήκωσεν ἡ Νόνα
νὰ φιλήσω τὴν εἰκόνα.

Φίλησα τὴν Παναγιά
στὴ χρυσῆ της τὴν ποδιά,
καὶ μοῦ γλύκανε τὰ χείλια
σάμπως νὰ 'φαγα σταφύλια!

Ὅπως πῆγα ν' ἀσπαστῶ
εἶδα τὸ μικρὸ Χριστό,
καὶ μοῦ φάνηκε πὼς κάτι
μοῦ 'γνεφε μὲ τὸ 'να μάτι.

Τὸν ρωτῶ: — «Τί ἀγαπᾶς;»
Μοῦ 'πε: — φεύγοντα ὁ Παπάς,
θὰ 'ρθω στὸ περβόλι ἀπέξω
μ' ὅλα τὰ παιδιὰ νὰ παίξω!».

Ἕνα ἀκόμη ὡραῖο συμβολικὸ ποίημα γιὰ τὴν ἀξία τῆς

παιδικῆς ψυχῆς, εἶναι ὁ «Γολγοθᾶς», ὅπου διδάσκει ὅτι ὅμοια μὲ τὸν ἄπιστο καὶ ὁ σοφὸς πιστὸς μὲ τὴν ὑπεροψία του ἀδύνατο εἶναι νὰ νοιώση τὸ θεῖον, ὅπου ὁδηγεῖ ἀσφαλῶς ἡ ταπεινοφροσύνη, συμβολισμενη στὸ μπουσούλημα τοῦ μικροῦ παιδιοῦ.

Ἦρθα καβάλα στὸ ἄτι μου ἄπιστος,
Ἦρθα σοφός, πιστὸς μὲ τὸ ραβδί,
Χωρὶς νὰ νοιώσω τὴ θυσία σου.
Μὰ μπουσουλῶντας σὰ μικρὸ παιδὶ

Στὸ Γολγοθᾶ σου ὅταν σκαρφάλωσα
Σ' εἶδα, Χριστέ, νὰ σώζης καὶ τοὺς δυό.
Ὁ Γυιὸς τοῦ Θεοῦ τὸν Ἄνθρωπο
Κι' ὁ Γυιὸς τοῦ Ἀνθρώπου τὸ Θεό!

Ἄλλως τε, πιστεύει πὼς εἶναι μάταιη κάθε ἔρευνα γιὰ περισσότερη γνῶσι.

Δὲν μπορεῖς τὰ μυστικά του
νὰ βρῆς τ' Οὐρανοῦ
ὅσο ἂν ψάξης ἐδῶ κάτου
μὲ τὸ φῶς τοῦ νοῦ!

Ὅσοι «σπᾶνε τὴ συνήθεια» κι' ἀνοίγουν μονοπάτια, σέ παραμύθια μὲ «γλυκειὰ καὶ ἄδολη ἀπάτη» ὁδηγοῦν καὶ ὄχι στὴν ἀλήθεια, γιατὶ τοῦ κόσμου ἡ σοφὴ οἰκονομία ἔχει φράξει τὸ δρόμο πρὸς τὴν ἀπόλυτη ἀλήθεια. Ἂν μποροῦσε ὁ ἄνθρωπος νὰ τὴ βρῇ, δὲν θὰ εἶχε ὁ νοῦς ἄλλο σκαλοπάτι, θὰ χανόταν ἡ ἔννοια τοῦ ἀγῶνα καὶ τότε «θὰ ξέμενε ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἠλίθια». Γι' αὐτό, στὸν κόσμο τοῦτον :

Πολλὰ ἔχει ἡ Πίστη ὀνόματα.
κ' ἡ Ἀλήθεια παραγκόμια :
σωστὸ εἶναι αὐτὸ ποὺ πίστεψες,
καὶ τ' ἄλλα εἶναι ὅλα ψέμα.

Δὲν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ ἄνθρωπος διαλέγει τὴν πίστι του ὄχι μὲ τὸ νοῦ, μὰ μὲ τὴν καρδιὰ καὶ μένει ἀκλόνητος — συχνὰ καὶ ἀκαταλόγιστος — σ' ἐκεῖνο ποὺ τὸν ἱκανοποιεῖ;

Ἡ πεποίθησι τοῦ Ἀθάνα γιὰ τὸ ἀσύλληπτο τῆς ἀπόλυτης ἀλήθειας δὲν σημαίνει ὅτι γλυτώνει καὶ ὁ ἴδιος ἀπὸ τὰ βασικὰ μεταφυσικὰ ἐρωτήματα. Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος ; Τί γίνεται μετὰ θάνατον ; Ἔχει ψυχὴ καὶ εἶναι ἡ ψυχή του ἀθάνατη ; Τὰ θέτει τὰ ἐρωτήματα, δίνει ὅμως τὴ στερεότυπη ἀπάντησι γιὰ τὸ μάταιο τῆς ἔρευνας καὶ τῆς ἀνησυχίας.

Στὸ ἐρώτημα γιὰ τὸν ἄνθρωπο δίνει ἀπάντησι ἀνάλογη μὲ τὸν ἐπικήδειο θρῆνο. Πάντα σκιᾶς ἀσθενέστερα, πάντα ὀνείρων ἀπατηλότερα... Στὸ ποίημα «Εἴδωλα» μιλάει γιὰ τὴ μορφὴ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ τὴν καθρεφτίσανε πιστὰ τῆς λίμνης τὰ νερὰ καὶ ἀναρωτήθηκαν οἱ ἰτιές, ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος ποιὸς νἆναι ἀπὸ τοὺς δύο. Ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι ψεύτικος εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀληθινὸς τὸ εἴδωλό του... Στὰ «Τραγούδια τῶν βουνῶν» δίνει τὴ σύνθεσι τοῦ ἀνθρώπου:

Ν' ἁπλώνεσαι κατάχαμα στὸ βουνοπλάγι τέντα,
ἡ μάνα γῆ στὸν κόρφο της μαζούμι νὰ σὲ σφίγγη,
νὰ σὲ ποτίζουν βότανο ἡ ρίγανη κ' ἡ μέντα,
νὰ σὲ ἀνεβαίνη, ἀνύπαρχτος σὰ νὰ 'σαι τὸ μερμήγκι.

Νά διαλογιέσαι καὶ νά λές: Τ' εἶμαι; χορτάρι; χοῦμα;
φωτιά; νερό; ἀγέρι; ἀνθός; δέντρο; πουλί; ζουλάπι;
Καὶ νά 'σαι αὐτῶν πού ἀράδιασες μιά μπερδεμένη σοῦμα,
νά 'σαι ἀνθρωπάκι τοῦ Θεοῦ πού σπαρταράει γι' ἀγάπη!

'Απέναντι στὸ θάνατο κρατάει ὁ ποιητὴς οὐδέτερη στάσι. Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ συνηθίσει, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ μόνη ἀλήθεια ἰσχύει γιά τὸν καθένα. Εἶναι ἄδικο νὰ τὸν θεωρῆ ἐχθρό. 'Αλλά καὶ εἶναι βλαβερὸ νά τὸν θεωρῆ φίλο, γιατί χάνει τὴν ὄρεξι τῆς ζωῆς. Πρέπει νά τὸν δέχεται μὲ ἀπάθεια σάν ἕνα φυσικὸ φαινόμενο. Δὲ χρειάζεται καμμιά φιλοσοφία. Νά ἕνα χαριτωμένο ποίημα ἀπὸ τὴν «'Αγάπη στὸν Ἔπαχτο».

Τό τσάϊ ἀκούμπησες μέ λύπη
καὶ ρώτησες σιγά. «Γιατί
Ὁ μαῦρος χάρος νά μὴ λείπη
καὶ νἆνε πειό γλυκειά ἡ ζωή;»
Τό σκαλτσουνόξυλο θά πάρω
καὶ θά σέ δείρω νά μοῦ ἰδῆς
Μέ τὴ ζωὴ καὶ μέ τό χάρο
πῶς θέλεις νά φιλοσοφῆς!

Γλυκειά ἡ ζωή!... Καὶ δέ χωράει
μέσ' στό μυαλό μας τό γιατί,
Μά — λίγη ζάχαρη στό τσάϊ;
καὶ λίγος χάρος στή ζωή — ;

Καὶ τί γίνεται μετά θάνατον; Δίνει ὁ 'Αθάνας τρεῖς διαφορετικές, ἀλλά συνδυασμένες ἀπαντήσεις. Πρώτη ἀπάντησις: Πέρα ἀπὸ τὴ γήϊνη ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὑπάρχει τὸ Αἰώνιο Τίποτε, ἀπὸ τὴν ἄποψι τῆς σαρκικῆς προσωπικότητος. 'Αλλά, ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἀντιδρᾶ στὴν ἰδέα τῆς ἐντελοῦς ἐξαφανίσεως, παρηγορεῖται στὴν πανθεϊστικὴν ἰδέα τῆς ἐπιβιώσεως μέσα στὸν φυσικὸ κόσμο:

Δέν ξέρω ἄν θά 'μαι ἀνθόφυλλο, φτερό πουλιοῦ ἤ σκουλήκι,
μά κάποιο αἰώνιο κύτταρο ζωῆς θαρρῶ μοῦ ἀνήκει,
κι' ὅσο θά ζῆ τό ζούμπερο, τό κρύο νερό ἤ τό κρῖνο
μέ τήν ἀνυπαρξία μου θά ὑπάρχω μές σ' ἐκεῖνο!

Δεύτερη ἀπάντησις: Ἡ ἰδέα τῆς ἐπιστροφῆς τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς μέσα στὴν καθολικὴ φύσι, σά μιά στάλα στόν ἀπύθμενο ὠκεανό, σά μιάν ἀχτίδα στὸν ἥλιο, δὲν ἱκανοποιεῖ τὸν ἠθικό νόμο καὶ μεταβάλλει τὸν ἄνθρωπο σὲ ζῶο κατώτερο:

Ἄν δέν ξανάρχεται ἡ ψυχή κι ἀπό τόν Ἄδη κάτου
νά σεργιανίση, νά χαρῆ στά μέρη ἀπὄχει ζήσει,
τότες ὁ κόσμος πλάστηκε τσιφλίκι τοῦ θανάτου,
καὶ δέν ἀξίζει τή ζωή κανεὶς νά μερακλίση!

Ἄς τήν ἀφήνη νά κυλᾶ σάν θολωμένο ρέμα,
κι ἄς βόσκη σάν τό πρόβατο μιά καὶ ψοφάει σάν κεῖνο...
Τί μέ φελάει τ' ἀληθινό, τί μέ χαλάει τό ψέμα
ἄν, κλείνοντας τά μάτια μου, παντοτινά τά κλείνω;

Τρίτη ἀπάντησις: Δὲν εἶναι ἀνεκτὸς ὁ ἀμοραλισμός σάν φυσικὸς νόμος. Ὑπάρχουν δύο κόσμοι, ὁ ὁρατὸς καὶ ὁ ἀόρατος, ὁ φθαρτὸς καὶ ὁ ἄφθαρτος.

Κάθε πού ἀνήκει στή φθορά
τῆς ὕλης τή στολή φορᾶ...
Θά 'πρεπε νά 'σαι κι ὁρατή,
ψυχή μου, ἄν ἤσουνα θνητή.

Εἶναι λοιπὸν ἡ ψυχὴ ἄϋλη, ἄφθαρτη καὶ ἀθάνατη. Ἡ ἰδέα περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ ἐντρυφᾷ, ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τοῦ φορτώνῃ μεταφυσικὲς ἀνησυχίες. Εἶναι σκληρὸς ὁ ποιητὴς στὴ «Λυρικὴ σάτιρά» του :

Ὅταν καταπιῆς τή φόλα
τοῦ θανάτου, ὅσα ἀγαπᾶς
πίσω σου τ' ἀφήνης ὅλα,
κι' οὔτε ξέρεις ποῦ θά πᾶς!

Θές δέ θές κουβαρνταλίκια,
τό κορμί σου, δυστυχῆ,
θά τό δώσης στά σκουλήκια...
Μά ποῦ δίνεις τήν ψυχή;

Στ' οὐρανοῦ ψηλά τούς θόλους
ἤ στά τάρταρα τῆς Γῆς;
Στούς ἀγγέλους; Στούς διαβόλους;
Ἄσκοπα πού ἀναρριγεῖς...

Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σημασία εἶναι ὄχι νὰ ρωτᾷς—γιατὶ δὲν πρόκειται ἀπάντησι νὰ πάρῃς—ἀλλὰ νὰ πιστεύῃς, ἄν μπορῇς, ὅσα πίστευαν οἱ πατέρες, καὶ νὰ ἔχῃς βάλει στὴ ζωὴ σου πυξίδα ὡρισμένες ἀρετές. Πρώτη ἀρετὴ εἶναι ἡ κατανίκησις τῶν παθῶν. Ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ποιητικῆς του δημιουργίας. ὁ Ἀθάνας (συλλογὴ «Είρμὸς») κηρύττει τὴν ἄνευ ὅρων ἀγάπη :

Τριγύρω μου ἔχω ἀπέραντον τρικυμισμένον ὠκεανό
ἐντός μου ἔχω ἄλλον ἕνα,
Πάθη καί μίση μ' ἔζωσαν, τά μάχομαι, τά ξεπερνῶ
καί δέ μισῶ κανένα!

Ἡ ἀγάπη πρέπει νὰ τυλίγῃ οὐρανὸ καὶ γῆ, νὰ φτάνῃ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους στὸ Θεό, ἀπὸ τὸ Θεὸ στοὺς ἀνθρώπους. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ἕνα ποίημα γιὰ τὴν θεανθρώπινη ἀγάπη τὸ ἔγραψε πάνω σὲ μιὰ πολεμικὴ ἐκστρατεία σὲ τόπους «προαιώνιων ἐχθρῶν» :

Καζάντι μου εἶναι νά γνωρίζω τόπους
Καί θησαυρός μου νά μπορῶ νά εἰπῶ:
Πόσο ἀγαπῶ, Θεέ μου, τούς ἀνθρώπους!
Πόσο ἀγαπῶ, ἄνθρωποί μου, τό Θεό!

Ἡ ἀγάπη πρέπει νὰ δεσπόζῃ, μαζὶ μὲ τὴν ὁμόνοια καὶ τὴν εὐλάβεια, στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Νὰ δυὸ τετράστιχα ἀπὸ τὴν «Ἀγάπη στὸν Ἔπαχτο»:

Ἄς εἶναι πάντα εὐτυχισμένο
τό ἁγνό σπιτάκι μας, καλή.

Μέ τό καντήλι του ἀναμμένο
καί μέ ἀνθισμένη τήν αὐλή.

Ἄς εἶναι πάντα εὐτυχισμένο
τό ἀγαπημένο μας χωριό.
Γερό, καθάριο, μονοιασμένο
κι' ὁλάνθιστο καί καρπερό.

Ἀκόμη, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶναι ἁρματωμένος μὲ ἀπεριόριστη γαλήνη, σὰν σὲ ἄπαρτο κάστρο. Καμμιὰ τῆς μοίρας ἐπιδρομὴ νὰ μὴν εἶναι ἱκανὴ νὰ τοῦ κλονίσῃ τὴν αἰσιοδοξία. Κάθε κακοτυχια, νὰ τὴν καλοδέχεται σὰν ἐκπαιδευτὴ τῆς ψυχῆς του. Ἀκοῦστε :

Η ΓΑΛΗΝΗ

Αὐγερινό ἔχει τ' ἄστρο μου ἀνατείλη,
'Ακοίμητος φυλάγει ὁ ἄγγελός μου
Γύρω μου ὅλα τά λούλουδα τ' 'Απρίλη,
Ὅλα τ' ἀηδόνια τοῦ Μαγιοῦ ἐντός μου.

Χρυσάχτιδο τῆς πίστης τό καντήλι
Καί τῆς ἀγάπης ὁ πλοῦτος δικός μου.
Καλοπρόσδεχτο πάντα ὅ,τι κι' ἄν στείλη
Ὁ Βασιλιᾶς τῆς ἁρμονίας τοῦ κόσμου.

Ἕτοιμος εἶμαι μεσ' στή μακαρία
Γαλήνη νά δεχτῶ ὡς ἀστροπελέκι
Τήν πειό τρανή, πού ὑπάρχει, δυστυχία.

Τέτοια τ' ἀνθρώπου ἡ Μοῖρα πάντα στέκει
Κ' ἕτοιμος θάειμαι—ἄς κακοθανατίσω—
Πάλι νά ρθῶ πειό δυστυχής νά ζήσω!

Μιὰ τέτοια γαλήνη τῆς ψυχῆς εἶναι τὸ πιὸ ἀτίμητο ἀγαθὸ γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ δὲ χρειάζεται νὰ ψάχνη γιὰ καμμιὰ ἄλλη λύτρωσι. Μιὰ τέτοια γαλήνη θεμελιώνεται στὴν καρτερία καὶ στὴν ἀνιδιοτέλεια. Σὲ ἄλλα τραγούδια του, ὁ 'Αθάνας θέλει τὸν ἄνθρωπο νἆναι δυνατός, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ στερῆται ἀγαθὰ ἀκόμη καὶ στὴν ἄκρη τοῦ χεριοῦ του, νὰ μὴ ζητάει στεφάνι γιὰ τὶς θυσίες του, νὰ πράττη τὸ ἀγαθόν χωρὶς προσδοκία ἀνταμοιβῆς καὶ νὰ εὐχαριστῆ τὸ Θεό τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὰ δῶρα ποὺ χαρίζει καὶ γιὰ τὶς στερήσεις ποὺ κληρώνει.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος φθάση σ'αὐτή τὴν ψυχικὴν ἐπεξεργασία, ἄς ἀπολαμβάνη τὴ ζωή, ἁπλᾶ καὶ ἥσυχα, χωρὶς νὰ ρωτάει. Θὰ τὸν ἀγγίξη κι' αὐτὸν κάποιος ἀπὸ τοὺς μακαρισμούς. Ἄν ὅμως ἐπιμένη σὲ μεταφυσικὲς ἐρωτήσεις, ἔ τότε, θ' ἀντιμετωπίση τὴν ἐπίπληξι τοῦ ποιητοῦ:

Νά θαυμάζης τά βελοῦδα
πού στολίζουνε τή φλούδα,
τό ροδάκινο πρίν φᾶς,
εἶναι πράμα πού τό νοιώθω.

Ὅμως τόν βαθύ σου πόθο,
πού σέ κάνει νά ζητᾶς
νά γνωρίσης, τσού καί τσού,
τά κρυφά τοῦ κουκουτσιοῦ,

ὄχι, δέν σοῦ τόν ἐγκρίνω!
Συμβουλή καλή σοῦ δίνω,
τό ροδάκινο ἅμα φᾶς
τό κουκούτσι νά πετᾶς!

Ὁ ποιητὴς ποὺ ἀπευθύνει τέτοιες συμβουλες δὲν εἶναι κήρυκας κανενὸς στυγνοῦ ὑλισμοῦ, ὅσο κι' ἄν ἀνεμίζει σημαία του τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς, ἀφοῦ σάρκινη ζωὴ μᾶς ἐδόθηκε. Ἁπλῶς, ὀρθώνει τὸ ἀνάστημά του γιὰ νὰ φράξη τὴν τραχειάν ἀνηφοριὰ πρὸς τὴν Μύησι τῆς Σοφίας καὶ κρούοντας τὴ λύρα του δείχνει μιὰν ἄλλη Μύησι ἀπὸ τὴν στράτα τῆς 'Αγάπης, τῆς Ἁπλότητος καί τῆς Καλωσύνης.

ΧΡ. Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ Διαλεκτικὴ στὴν Τέχνη

Τοῦ Π. Α. ΜΙΧΕΛΗ
Καθηγ. τοῦ Πολυτεχνείου

Ὁ καθηγητὴς τῆς θεωρίας τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς στὸ Ἐθνικὸν Μετσόβειον Πολυτεχνεῖον ἐδημοσίευσε στὴν ἀγγλικὴ μιὰ ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσα ἐργασία του, στὰ πλαίσια τῶν «Φιλοσοφικῶν συζητήσεων τῶν Ἀθηνῶν».

Στὸ πρῶτο μέρος τῆς μελέτης του ὁ κ. Μιχελῆς τοποθετεῖ τὴν διαλεκτικὴ στὸ Λόγο καὶ τὶς Εἰκαστικὲς Τέχνες. Ἐνῶ στὰ θεατρικὰ ἔργα καὶ ἰδιαίτερα τὶς τραγωδίες ὁ διάλογος εἶναι ἡ κυρία μορφὴ τῆς διαλεκτικῆς, ποὺ διασπᾶται ὅσο χρειάζεται γιὰ νὰ κινηθῆ τὸ ἔργο καὶ νὰ ἀναπτυχθῆ τὸ πάθος (καὶ ἤδη ὑπάρχει σημαντικὴ διαφορὰ ἀπὸ τὴ διαλεκτικὴ τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ), στὰ ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ὁ θεατὴς ἔχει ἀπέναντί του μιὰ ὁλοκληρωμένη ἐργασία καὶ δὲν μπορεῖ, ὅπως στοὺς διαλόγους, νὰ τὴν παρακολουθήση βῆμα πρὸς βῆμα.

Στὸ δεύτερο μέρος τῆς μελέτης, ἀφοῦ ἔχει ἀναπτυχθῆ ἡ σημασία τοῦ «προσωπικοῦ διαλόγου», ἀνάμεσα στὸν θεατὴ καὶ τὸ καλλιτεχνικὸ ἔργο, ἀναπτύσσεται ὅτι στὰ μοντέρνα ἔργα χάνεται σχεδὸν τελείως ὁ διάλογος καὶ φαίνεται σὰν νὰ χρησιμοποιῆ ὁ τεχνίτης σύμβολα τελείως ἰδιωτικά. Ἡ διαλεκτικὴ καταλύεται καὶ φέρνει τὰ ἔργα τῆς νέας τέχνης σὲ κάποια ὁμοιότητα μὲ τὴν πρωτόγονη καὶ γεωμετρικὴ τέχνη τῆς ἀρχαιότητος.

Τέλος, ὁ κ. Μιχελῆς ἀναλύει πῶς ἐνεργοῦνε στὴν τέχνη τὰ δύο ἀντίθετα, ἀλλὰ καὶ συνεργαζόμενα στοιχεῖα, τὸ Ἀπολλώνειο καὶ τὸ Διονυσιακό, ποὺ ἡ σύγκρουσί τους ἀποτελεῖ τὴν κινητήριο δύναμι τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ἐκφράζει δὲ τὴν ἄποψι ὅτι τὰ ἔργα τῆς νέας τέχνης, παρὰ τὸν «ἀκαταλαβισμὸ» τους, τείνουν νὰ ἐγκαταστήσουν μιὰ νέα διαλεκτικὴ ἐπαφή, δίνοντας τὸν μῦθο τοῦ νέου ἀνθρώπου.

Walt Whitman

ΦΥΛΛΑ ΧΛΟΗΣ

Ἑλληνικὴ ἀπόδοσις
ΝΙΚΟΥ ΠΡΟΕΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Μιὰ ἐξαιρετικὴ προσφορὰ στὰ ἑλληνικὰ Γράμματα ἀποτελεῖ ἡ ἔκδοσις τοῦ ποιητικοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου Ἀμερικανοῦ ραψωδοῦ, τοῦ Οὐώλτ Οὐΐτμαν.

Ὁ Νῖκος Προεστόπουλος, ποιητὴς διαλεχτὸς ὁ ἴδιος, ἐπέτυχε μὲ μόχθο δύο χρόνων, νὰ μεταφέρη στοὺς ἑλληνικοὺς φθόγγους τὰ δυναμικὰ τραγούδια τοῦ Οὐΐτμαν, ποὺ ὄχι ἀδικαιολόγητα ἔχει χαρακτηρισθῆ ποιητικὸς γενάρχης τῆς Ἀμερικῆς.

Κατὰ τὸν Σικελιανό, στὴν ποίησι τοῦ Οὐΐτμαν ἀντηχεῖ «ὁ τονικὸς ἐκεῖνος φθόγγος πὤχουνε τὰ δάση ὅταν φουσκώνουνε σὰν κῦμα ἀπὸ τὸν ἄνεμο τὴν ἄνοιξη, τὴν ὥρα ποὺ σκορπίζουνε σὰ σύννεφα τὴ γύρη τους στὸν κόσμο, ὁ ἀνοιχτὸς ὠκεανός, ἢ οἱ μυστικὰ ξεχειλισμένοι ποταμοί». Στὴν ἑλληνικὴ ἀπόδοσι δὲν μεταφέρεται ἁπλῶς, ἀλλὰ «συνηχεῖ» ἐκεῖνος ὁ φθόγγος.

Μέσα στὶς 450 μεγάλες σελίδες τῶν «Φύλλων Χλόης» (Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας») περιέχεται τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ποιητικοῦ ἔργου τοῦ Οὐΐτμαν μὲ τοὺς ἀρρενωποὺς παλμοὺς γιὰ τὴν Ἐλευθερία, τὴν Δημοκρατία, τὴν Ἀγάπη, τὴν Ἀδελφότητα καὶ τὸ μέγα Μυστήριο τῆς Ζωῆς. Εἶναι ἕνα ἀπόκτημα τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ δύο ποιήματα ποὺ σὰν ἕνα ἐλάχιστο δεῖγμα, μεταφέρομε ἐδῶ:

WALT WHITMAN **Μετάφρ. Ν. ΠΡΟΕΣΤΟΠΟΥΛΟΥ**

Η Χλόη

Μοῦπε μιὰ μέρα ἕνα παιδάκι: «Τί 'ναι ἡ χλόη;» κουβαλώντας μου μιὰ ὁλάκερη ἀγκαλιά.
Τί μπόρεια ν' ἀπαντήσω στὸ παιδάκι; Σάματι ξέρω τί 'ναι περσότερο ἀπ' αὐτό;

Βρίσκω πὼς πρεπει νάναι τῆς τάσης μου ἡ σημαία, ὑφασμένη μ' ἐλπιδοφόρο πρασινο στημόνι.

Εἴτε βρίσκω πὼς εἶναι τὸ μαντήλι τοῦ Κυρίου,
Ἕνα ἀρωματισμένο δῶρο κ' ἕνα ἐνθύμιο ἐπίτηδες ριγμένο.
Ποὺ γράφει τοῦ κατόχου τ' ὄνομα στὶς ἄκρες μ' ἕνα τρόπο, γιὰ νὰ τύχει νὰ τὸ ἰδοῦμε, νὰ τραβήξει τὴ ματια μας, καὶ νὰ εἰποῦμε: «Ποιανοῦ;»

Εἴτε βρίσκω πὼς ἡ χλόη ἡ ἴδια εἶναι παιδάκι, τὸ βυζασταρούδι ὁπὤχει βγεῖ ἀπ' τὴ βλάστηση.

Εἴτε βρίσκω πὼς θὲ νἆναι κάποιος συνδυασμός,
Ποὺ σημαίνει: Φυτρώνω τὸ ἴδιο καὶ στὰ μικρὰ καὶ στὰ μεγάλα πλάτη τῆς Ὑδρόγειας.
Κι ἀξαίνω τὸ ἴδιο ἀνάμεσα σὲ μαύρους καὶ λευκούς,
Κι' ἂν εἶναι Κάνουκ, Τούκαχοε, Κονγκρέσμαν εἴτε Κούφ, ὅμοια τοὺς δίνω, κι' ὅμοια δεχομαι ἀπ' αὐτούς.

Καὶ σήμερα μοῦ φαίνεται ἡ ὡραία καὶ θρασεμένη χαίτη τῶν μνημάτων.

Μὲ γλύκα θὲ να σοῦ φερθῶ, ὦ ἐσὺ σγουρὸ χορτάρι,
Μπορεῖ κι' ἀπὸ παλληκαριῶνε στήθια ν' ἀναβλύζεις,
Μπορεῖ σὰ μοὔχει λάχει νὰ τὰ γνώριζα νὰ τάχα κι' ἀγαπήσει,
Μπορεῖ να βγαίνεις κι ἀπὸ γέροντες, μπορεῖ κι ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ παράκαιρα ἀπ' τῆς μάνας τους τόν κόρφον ἁρπαγμενα,
Καὶ νὰ ποὺ ὁ κόρφος εἶσαι τῶν μανάδων.

Ἡ χλόη αὐτὴ εἶναι σκούρα, σκούρα πολυ γιὰ νἆναι ἀπὸ λευκὸ γερόντισσας κεφάλι,
Πολυ πιὸ σκούρα ἀπ' τὰ ξεθωριασμένα γένεια τῶν γερόντων.
Σκούρα γιὰ νἄχει βγεῖ ἀπὸ οὐρανίσκους ἀχνοκόκκινους.

Μὰ νοιώθω κιόλας τόσες γλῶσσες γύρω ποὺ μιλοῦνε,
Καὶ νοιώθω πὼς δὲ βγαίνουν ἀπ' τοὺς οὐρανίσκους χωρὶς λόγο.

Θἄθελα νὰ μποροῦσα νὰ ξηγήσω τὰ μισόλογα αὐτὰ ποῦναι τριγύρω στὰ νεκρὰ παλληκάρια καὶ κορίτσια,
Καὶ τὰ μισόλογα τριγύρω σὲ γερόντους καὶ μανάδες, καὶ στὰ μικρὰ παιδιὰ ποὺ ἀπὸ τὸν κόρφο τους παράκαιρα ἁρπαχτῆκαν.

Τὶ λέτε πὼς ἐγίνηκαν οἱ γέροντες κ' οἱ νειοί;
Τί λέτε πὼς γινῆκαν οἱ γυναῖκες, τὰ παιδιά;

Βρίσκονται κάπου καλὰ καὶ ζωντανοί,
Τὸ πιὸ μικρὸ βλαστάρι τ' ἀποδείχνει πὼς δὲν ὑπάρχει θάνατος στ' ἀλήθεια,
Μὰ κι ἂν ἐστάθη θάνατος ποτές, ἴσα—ἴσα τράβηξε πιὸ μπρὸς τὴ ζωή, καὶ δὲν καρτέραγε γιὰ νὰ τὴ σταματήσει,
Κ' ἔπαψε τὴ στιγμὴ ποὺ ματαφάνηκε ζωή.

Ὅλα τραβᾶνε ἐμπρὸς καὶ ξαναπλάθουνται ὅλα, τίποτα δὲ χάνεται,
Κι' ὁ πεθαμὸς εἶν' ἄλλο ἀπ' ὅ,τι ἐνόμιζε καθένας, εἶναι μιὰ τύχη κάλλια.

Βάση κάθε Μεταφυσικῆς

Καί τώρα, Κύριοι,

Ἕνα λόγο θὲ νὰ πῶ ποὺ νὰ σᾶς μείνει στὴ μνήμη καὶ στὸ νοῦ
Σὰν πόρισμα καὶ βάση κάθε μεταφυσικῆς.

(Ἔτσι μιλάει στοὺς σπουδαστὲς ὁ γέροντας καθηγητής,
Πρὸς τὸ τέλος τῆς παράδοσής του, μέσ' στὴν ξέχειλη τὴν αἴθουσα).

Ἔχοντας μελετήσει καὶ τοὺς νέους καὶ τοὺς ἀρχαίους, καὶ τὰ Ἑλληνικὰ καὶ τὰ Γερμανικὰ συστήματα,
Ἔχοντας μελετήσει καὶ διδάξει καὶ τὸν Κὰντ καὶ τὸν Φίχτε, καὶ τὸν Σέλλιγκ καὶ τὸν Ἕγκελ,
Ἔχοντας ἐμφανίσει τα διδάγματα τοῦ Πλάτωνος, καὶ τὸ Σωκράτη πιὸ μεγάλο ἀπὸ τὸν Πλάτωνα,
Κ' ἔχοντας ἐμβαθύνει κ' ἐμφανίσει πιὸ μεγάλο ἀπ' τὸ Σωκράτη, τὸν θεῖο τὸν Ἰησοῦν, ἀφοῦ καιρὸ πολὺ τόν ἐμελέτησα,
Βλέπω τώρα μὲ τὴ μνήμη, αὐτὰ τὰ Ἑλληνικὰ καὶ τὰ Γερμανικὰ συστήματα,
Βλέπω ὅλες τὶς φιλοσοφίες, καὶ βλέπω τὶς χριστιανικὲς ἐκκλησίες καὶ τὰ δόγματα,
Μὰ κάτωθε κι' ἀπ' τὸ Σωκράτη βλέπω ξάστερα καὶ κάτωθε ἀπ' τὸ θεῖο τὸν Ἰησοῦ θωρῶ ,
Τὴ θερμὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀγάπη γιὰ τὸν ὅμοιον του, τὴν αἰώνιαν ἕλξη τοῦ φίλου γιὰ τὸ φίλο,
Τοῦ ἄντρα καὶ τῆς γυναίκας ταιριασμένου γάμου, τῶν παιδιῶν, τῶν γονιῶν,
Τῆς πολιτείας γιὰ πολιτεία καὶ τῆς χώρας γι' ἄλλη χώρα.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Η ΑΡΧΑΙΑ ΣΤΟΑ

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀναστηλώσεως τῆς Στοᾶς Ἀττάλου, ἐδόθη στὴν «Καθημερινὴ» μιὰ ὡραία περιγραφὴ ἀπὸ τὸν ἀρχαιόφιλο κ. Μ. Παρασκευαΐδη. Μεταφέρομε ἐδῶ ἕνα μικρὸ ἐκλαϊκευτικὸ ἀπάσπασμα:

«Οἱ ἐπισκέπται τῆς ἀναστηλωθείσης Στοᾶς θὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα, ὄχι μόνον νὰ βλέπουν νὰ θαυμάζουν καὶ νὰ μελετοῦν τὰς ἀρχαιότητας ποὺ ἀπεκάλυψαν οἱ Ἀμερικανοὶ ἀρχαιολόγοι, ἀλλὰ καὶ νὰ κατανοήσουν τὴν χρησιμότητα ποὺ εἶχον διὰ τοὺς ἀρχαίους αἱ Στοαί, αἱ στέγαι τῶν ὁποίων ἐξησφάλιζον ἄλλοτε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν κατοίκων κάθε ἄστεως.

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα αἱ Στοαὶ ἦσαν οἰκοδομαὶ πολὺ μεγαλυτέρας σημασίας καὶ ἀπὸ τὰς κατοικίας ἀκόμη, διότι αὗται ἐξυπηρετοῦσαν πολλαπλᾶς ἀνάγκας. Ἦσαν κτίρια πάρα πολὺ πρακτικὰ καὶ ἁπλούστατα, κάτω ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐπεριπάτουν οἱ ἀρχαῖοι συζητοῦντες ὅταν ἔβρεχεν, ὅταν ἔκαμνε κρύο καὶ κατὰ τοὺς καύσωνας τοῦ θέρους. Διὰ τὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τῶν ἀρχαίων ποὺ ἦσαν πλησιέστερον πρὸς τὴν φύσιν, αἱ Στοαὶ ἦσαν ἐκ τῶν πλέον ἀπαραιτήτων οἰκοδομῶν.

Στοαὶ ἐκτίζοντο πλησίον θεάτρων διὰ νὰ καταφεύγουν εἰς αὐτὰς οἱ θεαταὶ εἰς περίπτωσιν ἀπροόπτων βροχῶν. Ἐπίσης αἱ Στοαὶ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν διδασκαλίαν φιλοσοφικῶν θεωριῶν, διὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὡς δικαστήρια, ὡς Μουσεῖα μὲ τὰς τοιχογραφίας ποὺ ἐστόλιζαν τοὺς τοίχους τοῦ ἐστεγασμένου χώρου των καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους σκοπούς. Εἰς τὰς Στοὰς ἤρχισαν νὰ προσθέτουν καὶ καταστήματα ἀπὸ τοῦ 4ου π. χ. αἰῶνος.

Η ΜΥΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ

Ὁ διαλεχτὸς λογοτέχνης κ. Γ. Φτέρης, σ᾽ ἕνα χρονικὸ του στὸ «Βῆμα», γιὰ νὰ δείξῃ πόση ἀξία ἔχει ἡ ἀνθρώπινη ζωή, ποὺ τόσο εἶναι ξεπεσμένη στὴν ἐποχή μας μὲ τὰ ἐγκλήματα τῶν «ἀσημάντων ἀφορμῶν» καὶ μὲ τὶς βεντέτες, ἀναφέρει ἕνα περίφημο ἰνδικὸ θρῦλο, ὅπου βλέπει κανένας τί ἀξίζει γενικώτερα ἡ ζωή. Νὰ ὁλόκληρη ἡ ὡραιότατη περικοπὴ τοῦ χρονικοῦ του:

«Ὁ Βούδδας ἐπῆγε κάποτε στὴν ἔρημο, ὅπου ἔμεινε πολλὰ χρόνια γιὰ νὰ πετύχῃ τὴ μεγάλη μύηση τῆς μοναξιᾶς καὶ νὰ περάσει ἔτσι στὴν κατάσταση τῆς νιρβάνας. Δηλαδὴ σὲ μιὰ ὑπερκόσμια πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα, ὅπου ὁ ἄνθρωπος συγκεντρώνοντας τὸν ἑαυτόν του μέσα στὴν ἀσάλευτη σιωπή, μπορεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ σιγὰ—σιγὰ ἀπόλυτη ἀφαίρεση

τῆς ὕλης καὶ νὰ φτάσει ἔτσι στὴν ἐκμηδένιση, στὸν πλήρη λυτρωμὸ τῆς ψυχης ἀπὸ τοὺς δεσμοὺς ποὺ δημιουργοῦν οἱ γήϊνες ἐπιθυμίες. Ἔτσι ἔζησε καιρό, ὁλοκληρωτικὰ ἀκίνητος, χωρὶς νὰ κοιτάζει τὴ γῆ, χωρὶς νὰ ὑφίσταται οὔτε τὴν ὀπτικὴ ὑποβολή της, μὲ τὸ ἀσυγκίνητο βλέμμα του βυθισμένο στὸ βάθος, ἐκεῖ ποὺ ἡ ἀνεξιχνίαστη ἀπεραντωσύνη τῶν οὐρανῶν κρύβει τὸ μυστικὸ τῆς αἰωνιότητος. Τὸ μπράτσο του ἔπαθε ἀγκύλωση καθὼς στεκότανε ἄκαμπτο πάντα καὶ τὰ χελιδόνια παίρνοντάς το γιὰ ἀποξηραμένο δενδρὶ ἔχτιζαν τὴν φωλιά τους μέσα στὴ φοῦχτα τοῦ χεριοῦ του τὴν Ἄνοιξη. Ἔπειτα ἔφευγαν γιὰ μακρυνὰ μέρη. Καὶ γυρίζανε πάλι τὴν Ἄνοιξη. γιὰ νὰ ξαναχτίσουν μέσα στὴν ἀκίνητη φοῦχτα τὴ φωλιά τους.

Ἀλλὰ ἦρθε μιὰ χρονιὰ ποὺ δὲν ξαναφάνηκαν τὰ χελιδόνια. Ἡ Ἄνοιξη γύρισε, οἱ ἡμέρες γλύκαναν, οἱ ἑβδομάδες περνοῦσαν, ὁ ἀέρας γινότανε ὁλοένα πιὸ ζεστός. Ὅμως τὰ μικρὰ φτερὰ ποὺ ἔφερναν κάθε τόσο σὰν πειρασμὸ τὸ μήνυμα τοῦ λησμονησμένου κόσμου, δὲν ἐσάλεψαν στὸν ὁρίζοντα. Τὰ ἀτάραχα μάτια τοῦ ἀσκητὴ ἐγέμισαν τώρα μ' ἀνησυχία. Κι' ὅταν χάθηκε πιὰ καὶ ἡ τελευταία ἐλπίδα τοῦ γυρισμοῦ, τότε ἐκεῖνος ποὺ εἶχε νικήσει μέσα του κάθε γήϊνο πόθο, ποὺ ἀδιαφοροῦσε γιὰ ὅλα, ποὺ δὲν τὸν ἀπασχολοῦσε τίποτε, βλέποντας πὼς δὲν θαρχότανε δύο διαβατάρικα ζεστὰ πουλιὰ νὰ φωλιάσουν καὶ νὰ ζευγαρώσουν μέσα στὴν κρύα ἀπαλάμη του, σωριάστηκε κατάχαμα κι' ἄρχισε νὰ κλαίει.

Γιατί ἔκλαιγε ὁ Βούδδας;

Γιατὶ ἔχασε καὶ τὴ στερνὴ ἐπαφή του μὲ τὴ ζωή. Αὐτὰ τὰ μικρὰ χελιδόνια ποὺ ἔφταναν κάθε Ἄνοιξη ἀπὸ μακρυά, γιὰ ν' ἀποθέσουν τὴν ἐρωτική, τὴν ἀναπαραγωγικὴ τρυφερότητά τους μέσα στὴν ἀναίσθητη ἐπιδερμίδα ἑνὸς ξυλιασμένου χεριοῦ, ποὺ δὲν εἶχε χαϊδέψει τίποτε, ποὺ δὲν ἐλαχταροῦσε νὰ χαϊδέψει τίποτε, ἤτανε ἡ ἴδια ἡ ζωὴ σὲ μιὰ ἀπὸ τίς πρῶτες μορφές της. Κι' ἡ ζωὴ εἶναι ἀναντικατάστατη. Ὅλοι φοβόμαστε, ὅλοι πρέπει νὰ φοβόμαστε, μὴ χαθεῖ. Ὅλοι νὰ πονᾶμε. Κι' ὅλοι ἔχομε χρέος νὰ τὴν πονᾶμε, γιατὶ ἀλλοιώτικα δὲν θᾶμαστε ἄνθρωποι. Τὸ θυμίζομε σήμερα, ποὺ ἡ ἀξία της στὸν τόπο μας φαίνεται τόσο ὑποτιμημένη».

"ΚΡΕΜΑΤΟΡΙΟΥΜ"

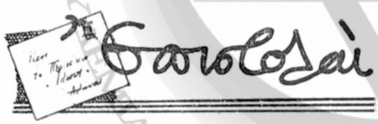
Στὸν Δῆμο Ἀθηναίων ὑπεβλήθη αἴτησις πρὸς παραχώρησιν λοφίσκου τοῦ Α΄ Νεκροταφείου προκειμένου ν' ἀνεγερθῇ ἐκεῖ «Κρεματόριουμ». Ἡ αἴτησις ὑπεβλήθη ἀπὸ τὸν ὑφηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Δημ. Θεοδωρίδην, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ πρόεδρος ἑλληνικῆς Ἑταιρίας ὀπαδῶν τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν, μὲ χίλια μέλη ἕως τώρα, ὅπως ὁ ἴδιος ἰσχυρίζεται.

Ὁ κ. Θεοδωρίδης ἐδήλωσε σὲ συνέντευξί του ὅτι ἡ Ἑταιρία ἔχει σκοπὸ τὴν προαιρετικὴν ἀποτέφρωσι τῶν πτωμάτων, βάσει ὅρου τῆς διαθήκης. Δὲν ἐνδιαφέρεται καθόλου γιὰ τοὺς φωνασκοῦντας, ποὺ... προτιμοῦν τοὺς σκώληκας. Ὅσο γιὰ τὴν πιθανὴν ἀντίδρασι τῆς Ἐκκλησίας, ὁ κ. Ὑφηγητὴς ἐδήλωσε:

«Ἡ Ἐκκλησία ἔχει μὲν ἀντιρρήσεις, ἀλλ' ἂν τὶς ἐξετάσωμεν θὰ ἴδωμεν ὅτι δὲν εἶναι σοβαραί. Ἰσχυρίζεται, ὅτι ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν προσκρούει εἰς τὸ δόγμα! Εἴμεθα εἰς θέσιν ὅμως νὰ ἀποδείξωμεν, ὅτι τοιοῦτον δόγμα δὲν ὑπάρχει! Ὁ Χριστὸς δὲν ἔδειξε οὐδεμίαν προτίμησιν οὔτε πρὸς τὴν καῦσιν, οὔτε πρὸς τὴν ταφήν. Ἐπίσης οὐδεμία Σύνοδος καθιέρωσεν ὡς δόγμα τὴν ταφὴν τῶν πτωμάτων, ἡ ὁ-

ποία, ὅπως καὶ ἡ καῦσις, εἶναι ἔθιμον. Ἐπικαλεῖται ἀκόμη ἡ Ἐκκλησία, ὅτι ἡ καῦσις προσκρούει εἰς τὸ δόγμα τῆς Ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν. Ἀλλὰ μὲ τὸν ὅρον «Ἀνάστασις» δὲν ἐννοοῦμεν τὴν ἐπανασυναρμολόγησιν τῶν σαρκῶν, ὀστῶν καὶ... ἐντοσθίων! τῶν ἀναριθμήτων πτωμάτων, ἀλλὰ τὴν πνευματικὴν τοιαύτην. Κατὰ ποίαν λογικήν, λοιπόν, θὰ ἀναστηθοῦν οἱ ταφέντες καὶ δὲν θὰ ἀναστηθοῦν οἱ ἀποτεφρωθέντες;' Αὐτὸ δὲν θὰ ἀποτελοῦσε βλασφημίαν διὰ τοὺς μάρτυρας τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐκάησαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς; Αὐτοὶ δὲν θὰ ἀναστηθοῦν: Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ κατεβροχθίσθησαν ἀπὸ ἄγρια θηρία, ἀπὸ θαλάσσια κήτη καὶ σαρκοβόρα πτηνὰ καὶ ἔγιναν ἐντὸς ὡρῶν... κόπρος! δὲν θὰ ἀναστηθοῦν; Ἢ μήπως θὰ πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν—συνεχίζει ὁ κ. Θεοδωρίδης—ὅτι διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ νέου αὐτοῦ ἀνθρώπου τῆς Δευτέρας Παρουσίας, ὁ Παντοδύναμος Δημιουργὸς θὰ περισυλλέξῃ ὅ,τι ἔχει ἀπομείνει ἀπὸ τοὺς ἀναρίθμητους τάφους;»

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

Θερμὰ εὐχαριστοῦμε ὅσους μᾶς ἔγραψαν εὐμενῶς γιὰ τὴν προσπάθειά μας. Ἰδιαιτέρως εὐχαριστοῦμε τοὺς κ. κ. **Γεωρ. Κονιδάρην**, καθηγ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, **Ἀντών. Σιδέρην**, ἰατρόν, Σῦρον, **Ζαφ. Γιαννέλην**, Μυτιλήνην, **Βαγγ. Τσόκον**, Ἀμαλιάδα, **Ἰω. Ροῦσσον**, Πειραιᾶ, **Ἰω. Παπασταθόπουλον**, ἰατρόν, Π. Φάληρον.

Ἐπίσης ἰδιαιτέρως εὐχαριστοῦμε τοὺς κ. κ. **Κ. Κουβαρᾶν**, (Βελγικὸ Κογκό), **Στὴβ. Σμὶθ** (Καναδᾶ), **Φρ. Μπρυνέλ**, (Γαλλία) καὶ τοὺς διευθυντὰς τῶν ἐφημερίδων «Ἐμπρὸς» Κων)πόλεως, «Παρατηρητὴς» Λευκωσίας, «Χρόνος» Λεμεσοῦ, «Σουδανικὰ Νέα» Χαρτοὺμ καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως τὸν κ. **Στεφ. Μουσούρη** τοῦ «Μαραθῶνος» Βραζιλίας γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον των.

κ. κ. Ἰω. Κωνσταντινίδην καὶ **Ἀν. Ἡλιόπουλον, Ἀλεξανδρούπολιν.** Μὲ τὴν ὁμαδικὴ ἀποστολὴ 18 συνδρομητῶν καταλαμβάνετε τὴν πρώτη θέσι στοὺς σκαπανεῖς τοῦ πνευματικοῦ μας ἔργου. Θερμὰ εὐχαριστοῦμε.

κ. Βλ. Βλασσόπουλον, Ἀλεξανδρούπολιν. Μᾶς γράφετε: «Βεβαίως, ἡ ὕλη τοῦ περιοδικοῦ δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ ἀναγνώσματα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διαβάζει κανεὶς γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥρα του καὶ νὰ ἀπασχολήσῃ μὲ ἐλαφρότητες καὶ χωρὶς ἀνάγκη νὰ κοπιάσῃ, νὰ ἐργασθῇ τὸ μυαλό του, νὰ σκεφθῇ, νὰ κρίνῃ, νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐμβαθύνῃ. Κάθε ἄλλο. Ἡ ὕλη του εἶναι τὸ σφικτὸ ζυμάρι, ποὺ πρέπει νὰ τὸ πάρουν τὰ ψυχικὰ χέρια μας, νὰ τὸ ζυμώσουν πολύ, μὰ πάρα πολύ, γιὰ νὰ μπορέσῃ, στὸ τέλος νὰ μαλακώσῃ, νὰ πλασθῇ, νὰ γίνῃ ὁ εὔπεπτος καὶ ἀφομοιώσιμος ἄρτος τῆς πνευματικῆς μας τροφῆς». Πραγματικὰ ὁ «Ἰλισὸς» παρέχει τὰ μέσα ψυχικῆς κατεργασίας καὶ προσπαθεῖ νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν ὠφέλιμος.

κ. Χρ. Κόκοταν, Μελίσσια. Μᾶς γράφετε: «Ὁ «Ἰλισὸς» εἶναι ἕνα ἀνώτερον πνευματικὰ περιοδικόν, τοῦ ὁποίου ὁ τόπος μας ἐστερεῖτο, λυποῦμαι μόνον διότι δὲν εἶναι προσιτὸν τοῖς πᾶσι, ἐννοῶν ὅτι ὀλίγοι ἐνδιαφέρονται διὰ τὰ πνευματικὰ ζητήματα». Προσπαθοῦμε νὰ γίνῃ ὁ «Ἰλισὸς» πράγματι περιοδικὸ τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων. Ἡ μορφή του αὐτὴ ἐπελέγη ἀκριβῶς γιὰ νὰ εἶναι προσιτὸς «τοῖς πᾶσι», δηλ. εἰς πάντα «αἰτοῦντα». Καὶ εἶναι ἱκανοποιητικὸ ὅτι οἱ «αἰτοῦντες» αὐξάνονται καθημερινῶς.

κ. Π. Γεωργιάδην, «Σωτηρία». Ἡ λέξις dharma εἶναι Σανσκριτική. Ἐτυμολογικῶς σημαίνει βάσιν ἢ στήριγμα. Στὴν Ἰνδικὴ θεολογία σημαίνει τὸ καθῆκον καὶ τὴν ἐκπλήρωσί του. Ἡ φιλοσοφικὴ της σημασία εἶναι ταυτοχρόνως: Πίστις, καθῆκον, ἀξίωμα, τεταγμένη ἀποστολή, προορισμός.